

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE FAKULTA
MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV A DIPLOMACIE**

Evidenčné číslo: 105002/D/2024/36122167903351812

**DEZINFORMÁCIE AKO NÁSTROJ MEDZINÁRODNEJ
POLITIKY A ICH DOPAD NA VEREJNÚ MIENKU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Diplomová práca

2024

Martin Bruška

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE FAKULTA
MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV A DIPLOMACIE**

**DEZINFORMÁCIE AKO NÁSTROJ MEDZINÁRODNEJ
POLITIKY A ICH DOPAD NA VEREJNÚ MIENKU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Diplomová práca

Študijný program:	Hospodárska Diplomacia
Študijný odbor:	Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko:	Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie
Vedúci záverečnej práce:	Doc. PhDr. Ľubomír Čech CSc.

Bratislava 2024

Martin Bruška

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne, a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

Bc. Martin Bruška

Pod'akovanie

Týmto spôsobom by som chcel úprimne poďakovať môjmu vedúcemu diplomovej práce Doc. PhDr. Ľubomírovi Čechovi CSc., za odporúčania, cenné rady, ústretovosť a pripomienky, ktoré mi pri písaní mojej diplomovej práce ochotne poskytol. Jeho pomoc a vrelé slová ma motivovali k presvedčeniu, že sa tejto téme chcem venovať aj po dokončení záverečnej práce.

Pre potrebu tejto diplomovej práce som uskutočnil niekoľko rozhovorov s expertami v oblasti informatickej bezpečnosti a dezinformácií, na ktoré sa budem v mojej diplomovej práci odvolávať, a preto sú jednotlivé prepisy rozhovorov zahrnuté v prílohách. Týmto vyjadrujem vďaku všetkým expertom, ktorí boli pre túto prácu ochotní obetovať čas a poskytnúť svoje cenné rady, pohľady či zistenia. Ich prínos do tejto diplomovej práce bol mimoriadne dôležitý a bez ich pohľadov by záverečná práca neposkytla rozličné pohľady na prezentované skutočnosti. Menovite tak veľmi pekne ďakujem Mgr. Mariánovi Majerovi PhD.; Mgr. Matejovi Kandríkovi; MA, Mgr. Victorovi Breinerovi; Mgr. Tomášovi Kriššákovi; Mgr. Vladimírovi Šnídlovi a MA Petrovi Dúboczimu PhD.

V neposlednom rade by som chcel poďakovať spoločnosti Gerulata Technologies, ktorá mi pre vedecký výskum poskytla svoj analytický softvér Gerulata Juno. Vďaka softvéru Juno bola práca obohatená o kvantitatívnu analýzu, realizovanú sledovaním slovenského informačného priestoru na sociálnych sieťach Facebook a Telegram.

Abstrakt

BRUŠKA, Martin: *Dezinformácie ako nástroj medzinárodnej politiky a ich dopad na verejnú mienku Slovenskej republiky*. - Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. - Doc. PhDr. Ľubomír Čech CSc. – Bratislava: FMV EU, 2023, 105 s.

Cieľom tejto záverečnej práce je analyzovať ako dezinformácie ovplyvňujú medzinárodnú politiku a verejnú mienku v Slovenskej republike. Diplomová práca je štruktúrovaná do štyroch kapitol a obsahuje 11 tabuliek a 6 grafov a 16 obrázkov, ktoré ilustrujú kľúčové aspekty a dynamiku dezinformačných kampaní. V praktickej časti tejto diplomovej práce je poskytnutá podrobná analýza vývoja dvoch skúmaných dezinformačných naratívov. Práca zahŕňa kvantitatívnu analýzu, sprostredkovanú analytickým softvérom Gerulata Juno a je zároveň obohatená o pohľady rôznych expertov.

Kľúčové slová: Dezinformácie, Medzinárodná politika, Hybridné hrozby, Slovensko, Verejná mienka

Abstract

BRUŠKA, Martin: *Disinformation as a tool of international politics and their impact on the public opinion of the Slovak Republic*. - University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy. - Doc. PhDr. Ľubomír Čech CSc – Bratislava: FMV EU, 2023, 105 p.

The objective of this thesis is to examine the impact of disinformation on international politics and public opinion within the Slovak Republic. Thesis is organized into four chapters and includes 11 tables and 6 graphs, along with 16 images that illustrate key aspects and dynamics of disinformation campaigns. In the practical section of this thesis, a detailed analysis of the development of two investigated disinformation narratives is provided. The work incorporates a quantitative analysis, facilitated through the analytical software Gerulata Juno, and is enriched with insights from various experts.

Key words: Disinformation, International politics, Hybrid threats, Slovakia, Public opinion

Odvolanie autora

V diplomovej práci sa venujeme téme, ktorá je v súčasnosti predmetom intenzívnej politickej a spoločenskej diskusie. Je potrebné zdôrazniť, že prezentované názory, analýzy a závery sú výsledkom nezávislého akademického výskumu a predstavujú výlučne pohľad autora. Cieľom práce je poskytnúť hĺbkovú a objektívnu analýzu problematiky, pričom sa snažíme o zachovanie academickej rigoróznosti a nezaujatosti. V prípade, že niektoré časti obsahu sú vnímané ako subjektívne, jednostranné či dokonca kontroverzné a provokatívne, zdôrazňujeme, že ich zámerom je stimulovať akademickú diskusiu a nie podnecovať politickú polarizáciu.

Je dôležité uviesť, že i napriek možným politickým a spoločenským implikáciám prezentovaných informácií a analýz, táto diplomová práca nie je motivovaná nijakou politickou afiliáciou alebo aspiráciou k akejkoľvek politickej strane či politickému hnutiu.

Bc. Martin Bruška

OBSAH

ÚVOD	11
1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ .	13
1.1 VYMEDZENIE POJMOV A DEFINÍCIÍ SÚVISIACICH S DEZINFORMAČNÝM PROSTREDÍM.....	13
1.1.1 Dezinformačné operácie	14
1.1.2 Propaganda a psychologické operácie	17
1.1.3 Mocenské dynamiky a strategické koncepty.....	20
1.2 HISTÓRIA A VÝVOJ PROBLEMATIKY DOMA A ZAHRANIČÍ.....	22
1.2.1 Rusko-ukrajinský konflikt.....	23
1.2.2 Počiatok dezinformačných operácií na území SR.....	30
1.2.3 Vývoj dezinformačných naratívov v SR v rokoch 2018 až 2022	32
1.3 DESKRPCIA SOCIÁLNYCH SIETÍ.....	37
2 CIELE A METODIKA PRÁCE	43
2.1 HLAVNÉ A ČIASTKOVÉ CIELE	43
2.2 METODIKA PRÁCE	44
3 VÝSLEDKY PRÁCE	46
3.1 NARATÍV „UKRAJINA JE NEONACISTICKÝ ŠTÁT“	47
3.2 NARATÍV „VOJENSKÁ POMOC UKRAJINE IBA PREDLŽUJE VOJNU“	61
4 DISKUSIA	74
ZÁVER	81
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	83
PRÍLOHY	96
<i>Príloha č. 1: Prepis rozhovoru s Mariánom Majerom</i>	<i>96</i>
<i>Príloha č.2: Prepis rozhovoru s Matejom Kandríkom.....</i>	<i>97</i>
<i>Príloha č.3: Prepis rozhovoru s Victorom Breinerom.....</i>	<i>99</i>
<i>Príloha č.4: Prepis rozhovoru s Tomášom Kriššákom</i>	<i>100</i>
<i>Príloha č.5: Prepis rozhovoru s Vladimírom Šnidlom.....</i>	<i>102</i>
<i>Príloha č.6: Prepis rozhovoru s Petrom Dubóczim.....</i>	<i>103</i>

Zoznam skratiek

EB - Eurobarometer

EÚ – Európska únia

FB - Facebook

HH – Hybridná hrozba

KPIs – Kľúčové výkonnostné ukazovatele

ĽSNS – Ľudová strana naše Slovensko

NATO – Severoatlantická aliancia

NRSR – Národná rada Slovenskej republiky

PO – Psychologická operácia

Prieskum – Prieskum verejnej mienky

RF – Ruská federácia

SAV – Slovenská akadémia vied

SNS – Slovenská národná strana

SR – Slovenská republika

TG - Telegram

Zoznam Obrázkov

Obrázok 1 Rozdiely medzi dezinformáciami, misinformáciami a malifformáciami	16
Obrázok 2 Funkcie softvéru Juno	47
Obrázok 3 Denník N – neonacizmus na Ukrajine.....	52
Obrázok 4 Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR – neonacizmus na Ukrajine	53
Obrázok 5 Andrej Stančík – neonacizmus na Ukrajine	53
Obrázok 6 Ereport – neonacizmus na Ukrajine	54
Obrázok 7 Tomáš Špaček – neonacizmus na Ukrajine.....	55
Obrázok 8 Ľuboš Blaha – neonacizmus na Ukrajine	56
Obrázok 9 Štefan Harabin – neonacizmus na Ukrajine	57
Obrázok 10 Hoaxy a Podvody – Polícia SR – vojenská pomoc Ukrajine	65
Obrázok 11 Juraj Šeliga – vojenská pomoc Ukrajine	65
Obrázok 12 Eduard Heger – vojenská pomoc Ukrajine	66
Obrázok 13 Infovojna – vojenská pomoc Ukrajine	67
Obrázok 14 Ľuboš Blaha – vojenská pomoc Ukrajine 1	68
Obrázok 15 Ľuboš Blaha – vojenská pomoc Ukrajine 2	69
Obrázok 16 Eduard Chmelár – vojenská pomoc Ukrajine	69

Zoznam Grafov

Graf 1 Fragmentácia príspevkov naprieč sociálnymi sieťami – neonacizmus na Ukrajine.....	58
Graf 2 Fragmentácia príspevkov podľa politických strán – neonacizmus na Ukrajine.....	60
Graf 3 Fragmentácia príspevkov naprieč sociálnymi sieťami – vojenská pomoc Ukrajine.....	71
Graf 4 Fragmentácia príspevkov podľa politických strán – vojenská pomoc Ukrajine.....	73
Graf 5 SAV Dodávky zbraní na Ukrajinu len predlžujú vojnu (august 2023)	77
Graf 6 Vývoj skúmaných naratívov v priebehu času	79

Zoznam Tabuliek

Tabuľka 1 Rozdelenie príspevkov o neonacizme na Ukrajine	51
Tabuľka 2 Úspešnosť príspevkov o neonacizme na Ukrajine	58
Tabuľka 3 Zoznam najefektívnejších komunikátorov naratívu neonacizmu na Ukrajine.....	59
Tabuľka 4 Tabuľka 1 Rozdelenie príspevkov o vojenskej pomoci Ukrajine	64
Tabuľka 5 Úspešnosť príspevkov o vojenskej pomoci Ukrajine.....	70
Tabuľka 6 Zoznam najefektívnejších komunikátorov naratívu o vojenskej pomoci Ukrajine.....	71
Tabuľka 7 SAV Kto je zodpovedný za vojnu na Ukrajine? (marec 2022).....	75
Tabuľka 8 SAV Kto je zodpovedný za vojnu na Ukrajine? (august 2022)	75
Tabuľka 9 Globsec Kto môže za vojnu na Ukrajine? (marec 2022 a marec 2023)	76
Tabuľka 10 Podpora vojenskej pomoci Ukrajine	78
Tabuľka 11 Spokojnosť s reakciou vlády SR na situáciu na Ukrajine	78

Úvod

Čínsky vojnový stratég Sun Tzu vo svojom diele Umenie vojny povedal: „Najväčšie víťazstvo je také, ktoré nevyžaduje boj.“ Ukrajina momentálne už dva roky hrdinsky vzdoruje ruským vojnovým a psychologickým operáciám. Slovenská Republika, na rozdiel od Ukrajiny, nie je pod priamym vojenským útokom. No napriek tomu sú psychologické operácie Ruskej Federácie citeľné aj na Slovensku. Ukrajina v tomto psychologickom boji stále odoláva avšak čo keď ak Slovenská Republika v tejto informačnej vojne prehrala?

Slovenská republika je v oblasti detekcie a obrany voči dezinformáciám hlboko pod priemerom členských krajín Európskej únie, dokazuje to prieskum Globsec Trends 2022. Predpokladov prečo je Slovenská Republika náchylná dôverovaniu dezinformáciám je niekoľko. Medzi hlavné dôvody patrí absentujúci legislatívny rámec, ktorý by právnym spôsobom zamedzoval šíreniu dezinformácií. Nízka úroveň mediálnej gramotnosti v Slovenskej Republike predstavuje závažný problém v súvislosti s schopnosťou občanov kriticky a efektívne spracúvať informácie z médií. Občania Slovenskej Republiky čelia výzve rozlíšiť medzi dôveryhodnými a neoverenými zdrojmi, čím sa stávajú náchylnými k dôverovaniu dezinformácií. Táto nízka úroveň je evidentná nielen v nedostatočnej schopnosti overovať pravdivosť informácií, ale aj v obmedzenej schopnosti rozlíšiť medzi objektívnymi faktami a subjektívnymi názormi.

Pri šírení konšpiračných teórií medzi občanmi Slovenskej republiky zohrávajú významnú úlohu aktéri. V roku 2013 až 2018 sa medzi hlavných šíriteľov dezinformácií zarad'ovali predovšetkým mimo štátni a nepolitickí aktéri. V modernej dobe je ekosystém dezinformácií na území Slovenskej republiky robustnejší a aktívnejší. V krajine vystupuje viacero významných politických aktérov, ktorí dokázateľne podsúvajú ruskú propagandu a polarizujú ňou spoločnosť.

Napriek tomu, že Slovenská Republika má jasne vytýčený svoj kurz a geopolitickú orientáciu smerom k západným krajinám, viacerí prominentní politickí aktéri sa snažia tento kurz otočiť – smerom na východ. Či už sú ich úmysly motivované z politických, ideologických alebo finančných dôvodov, je otázka pre inú štúdiu. Cieľom našej diplomovej práce je analyzovať komunikáciu slovenských politických aktérov na vybraných sociálnych sieťach. Zároveň sa v práci snažíme

hľadať korelácie medzi touto komunikáciou a jej dopadom na verejnú mienku, ktorá môže priamo vyústiť v zmenu geopolitickej orientácie Slovenskej republiky. V práci kombinujeme viacero výskumných metód ako je obsahová, kvantitatívna a kvalitatívna analýza, aby sme čitateľovi poskytli komplexný prehľad nad skúmanou problematikou.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Prvá kapitola našej diplomovej práce je rozdelená na tri podkapitoly. V prvej časti sa zameriavame na teoreticko-metodologický prístup a popíšeme si teoretické východiská dezinformácií. Vysvetlíme presné významy a definície, ktoré sú v dnešnej spoločenskej diskusii častokrát nesprávne interpretované a preložené. V druhej podkapitole zvolíme historicko-logický prístup, pri ktorom sa budeme venovať vývoju dezinformáciám v medzinárodnom i domácom aspekte. Konkrétne budeme popisovať vývoj Rusko-ukrajinského konfliktu, ktorý je priamo naviazaný na počiatok dezinformačných operácií na území Slovenskej republiky (ďalej už iba SR). Následne zanalyzujeme dezinformačnú situáciu v SR od roku 2014 po súčasnosť. Na konci kapitoly poskytneme čitateľovi deskripciu sociálnych sietí, v ktorej popíšeme rôzne riziká, ktoré sociálne siete predstavujú.

1.1 Vymedzenie pojmov a definícií súvisiacich s dezinformačným prostredím

Jednými z hlavných problémov dezinformácií sú neucelené definície a chýbajúci metodologický rámec. Preto bude úlohou tejto podkapitoly zamerať sa na lexikálny význam dezinformačných pojmov a vysvetliť ich na základe historického a lexikologického kontextu. Dezinformácie sa šíria pomocou rôznych naratívov. Naratív môžeme chápať ako, príbeh alebo kontext, ktorý vymedzuje základné princípy a posolstvá komunikované konkrétnou inštitúciou alebo aktérom.¹ V podkapitole sa zameriame na rôzne formy dezinformačných a psychologických operácií a ich význam v napĺňaní mocenských a strategických cieľov medzinárodných aktérov.

¹ NÁRODNÝ BEZPEČNOSTNÝ ÚRAD. *Krátky slovník hybridných hrozieb*. [cit. 2023-9-30]. Dostupné na: <https://www.nbu.gov.sk/kyberneticka-bezpecnost/nbac-slovník-hybridne-hrozby/index.html>.

1.1.1 Dezinformačné operácie

Dezinformácia

Dezinformácia je informácia, ktorá je zámerne nepravdivá alebo skreslená. Dezinformácia sa šíri s cieľom oklamať, spôsobiť škodu, alebo dosiahnuť určitý finančný či politický prospech. Aby dezinformácia pôsobila vierohodnejšie môže častokrát zahŕňať prvky pravdy – čím sa zvyšuje pomyselná vierohodnosť. Tieto dezinformácie sú následne komplikovanejšie na rozpoznanie.² V súčasnosti niektoré komplexné dezinformácie dokážu zmiast' aj inteligentného a vzdelaného človeka.

Napriek skutočnosti, že dezinformácie sú primárne spájané s politickými či finančnými motiváciami, niektorí jednotlivci môžu tieto falošné správy šíriť v dôsledku zaujatosti alebo osobných presvedčení.³ Tento typ informačnej manipulácie môže mať hlboké dôsledky na spoločnosť, vrátane podkopávania dôvery v demokratické inštitúcie, narušovania politických volieb alebo *exacerbácie*⁴ sociálnych a kultúrnych rozdielov.

Pojem dezinformácia sa radí medzi lexikálne mladšie, napriek tomu sa spája s bohatou a pestrou históriou informačných operácií. Už v 5. storočí pred našim letopočtom čínsky generál a vojenský stratég Sun Tzu formuloval myšlienky, ktoré významne prekračovali hranice tradičného vojenského umenia. Sun Tzu sa vo svojom slávnom diele *Umenie vojny* venoval konceptom, ktoré presahujú fyzickú bitku a zdôrazňoval strategický význam psychologického a informačného boja. Sun Tzu dával jasne najavo, že pravá sila vojenského vodcu a štátu nespočíva v samotnej sile armády, ale v schopnosti ovplyvniť, zmiast' a oklamať nepriateľa.⁵ Sun Tzu hovoril o význame manipulácie ako nástroji na dosiahnutie víťazstva čím predpovedal moderné metódy vedenia vojny, ktoré dnes poznáme ako hybridnú vojnu.

V dnešnej dobe kedy technológia a sociálne siete poskytujú nové príležitosti

² NÁRODNÝ BEZPEČNOSTNÝ ÚRAD. *Krátky slovník hybridných hrozieb*. [cit. 2023-9-30]. Dostupné na: <https://www.nbu.gov.sk/kyberneticka-bezpecnost/nbac-slovník-hybridne-hrozby/index.html>.

³ NÁRODNÝ BEZPEČNOSTNÝ ÚRAD. *Krátky slovník hybridných hrozieb*. [cit. 2023-9-30]. Dostupné na: <https://www.nbu.gov.sk/kyberneticka-bezpecnost/nbac-slovník-hybridne-hrozby/index.html>.

⁴ *Zhoršenie alebo nové vzplanutie choroby*.

⁵ SUN TZU. *Art of War*. [cit. 2023-9-30] s. 32. Dostupné na: <https://archive.org/details/TheArtOfWarBySunTzu>.

pre šírenie dezinformácií a manipulácie, sa Sun Tzu odkaz môže javiť ako prorocký. Môže odhaľovať, že vojna nie je len o fyzickej sile, ale aj o schopnosti vytvárať skreslenú realitu, ovplyvňovať vnímanie a riadiť tak vnútroštátne aj medzinárodné vnímanie. Jeho pochopenie týchto nemilitaristických aspektov konfliktu a jeho strategické využitie informácií poskytujú cenné lekcie pre každého, kto sa zaoberá moderným geopolitickým bojom.⁶

„Najväčšie víťazstvo je také, ktoré nevyžaduje boj.“

- Sun Tzu

Misinformácia

Misinformáciu môžeme chápať ako informáciu, ktorá je klamlivá avšak na rozdiel od dezinformácie, jej šírenie nemá za cieľ úmyselne spôsobiť škodu. Príkladom môžu byť práve používatelia sociálnych sietí, ktorí zdieľajú neoverené informácie, bez vedomia že ide o misinformáciu.⁷ Misinformácia je zvyčajne dôsledkom nedostatočného pochopenia, nepresných zdrojov alebo omylov. Misinformácia môže mať tak rôzne dopady od neškodných omylov až po vážne dôsledky ako napríklad ohrozenie verejného zdravia, nesprávne informácie o liekoch a očkovaníach či podnecovanie sociálneho, alebo politického napätia.

Ďalšie príklady misinformácií môžu zahŕňať zdieľanie starých odborných článkov, zdieľanie fotografií a videí vytrhnutých z kontextu, ale taktiež šírenie vedeckých faktov, ktoré sú nesprávne interpretované alebo zastaralé.

V slovensko-českom žargóne môžeme pod pojmy misinformácie zaradiť aj takzvané fámy alebo legendy.⁸ Tieto fámy majú častokrát komický charakter a ich cieľom nie je klamať, ale podeliť sa o zaujímavý príbeh, ktorý môže byť prifarbený a hyperbolizovaný.

Malinformácia

Malinformácia je pravdivá informácia, ktorá je úmyselne šírená za účelom

⁶ SUN TZU. *Art of War*. [cit. 2023-9-30] s.53. Dostupné na:

<https://ia803407.us.archive.org/35/items/TheArtOfWarBySunTzu/ArtOfWar.pdf>.

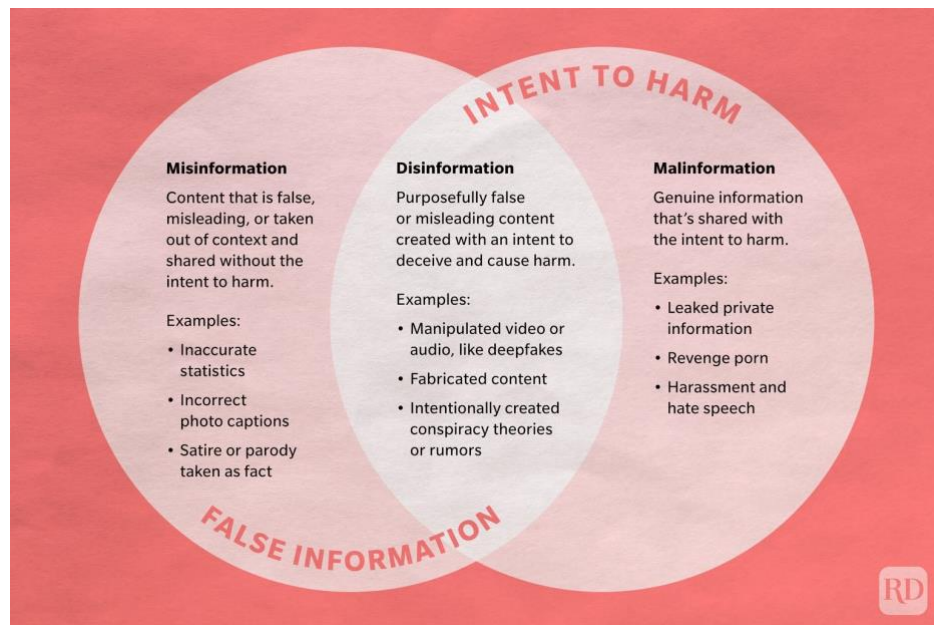
⁷ NÁRODNÝ BEZPEČNOSTNÝ ÚRAD. *Krátky slovník hybridných hrozieb*. [cit. 2023-9-30].

Dostupné na: <https://www.nbu.gov.sk/kyberneticka-bezpecnost/nbac-slovník-hybridne-hrozby/index.html>.

⁸ GREGOR, Miloš – VEJVODOVA, Petra. *Najlepší kniha o fake news*. Brno: CPress, 2018, s. 8. ISBN: 978-80-264-1805-4

spôsobenia škody alebo poškodenia reputácie inej osoby, organizácie alebo krajiny.⁹ Tento druh informačnej skreslenosti sa odlišuje od dezinformácie tým, že zatiaľ čo dezinformácia zahŕňa nepravdivé údaje, malinformácia sa opiera o fakty, ktoré sú však interpretované alebo zdieľané spôsobom, ktorý vedie k nesprávnemu pochopeniu. Konkrétne rozdiely medzi jednotlivými pojmami môžeme vidieť v *Obrázku 1*.

Obrázok 1 Rozdiely medzi dezinformáciami, misinformáciami a malinformáciami

Zdroj: <https://www.rd.com/article/misinformation-vs-disinformation/>

Hoax

Hoax je poplašná správa, ale takisto satirická informácia alebo žart.¹⁰ Tieto žarty môžu byť ľuďmi nepochopené, čo vedie k ďalšiemu šíreniu misinformácie. Cieľom hoaxov je vyvolávať v recipientoch pocit strachu alebo ohrozenia. Hoaxy sa v dnešnej dobe šíria najmä prostredníctvom sociálnych sietí. Môžu sa ale šíriť aj pomocou reťazových správ alebo emailov. Šírenie hoaxu môže byť sprevádzané výzvami na jeho zdieľanie medzi širokým spektrom priateľov a známych na

⁹ MEDIA DEFENCE. *Misinformation, Disinformation and Mal-Information*. [cit. 2023-10-1]. Dostupné na: <https://www.mediadefence.org/ereader/publications/introductory-modules-on-digital-rights-and-freedom-of-expression-online/module-8-false-news-misinformation-and-propaganda/misinformation-disinformation-and-mal-information/>.

¹⁰ GREGOR, Miloš – VEJVODOVA, Petra. *Najlepší kniha o fake news*. Brno: CPress, 2018, s. 45. ISBN: 978-80-264-1805-4

sociálnych sietiach, čo napomáha jeho virálnej náture.¹¹

Hoaxy sú navrhnuté s istým stupňom absurdity a môžu byť niekedy tak prepracované, že sa im darí zneistiť aj skeptické publikum. V dnešnej digitálnej dobe sa hoaxy šíria nevídanou rýchlosťou a dosahom,¹² čo im umožňuje v krátkom čase ovplyvniť široké masy ľudí.

„Dnes hoax, zajtra pravda.“

- anonymný troll

1.1.2 Propaganda a psychologické operácie

Hybridná hrozba

Hybridná hrozba (ďalej už iba HH) zahŕňa komplexný súbor taktík a operácií, ktoré môžu byť využívané štátnymi i neštátnymi aktérmi na dosiahnutie špecifických cieľov. Tento typ hrozby kombinuje tradičné vojenské operácie s nekonvenčnými prístupmi ako sú kybernetické útoky a dezinformačné alebo manipulatívne kampane. Medzi nekonvenčné prístupy môžeme zaradiť aj psychologické operácie (ďalej už iba PO). Charakteristickým znakom HH je jej schopnosť simultánne využívať viacero nástrojov, ktoré sú koordinované tak, aby cieľovo využívali slabiny protivníka a tým zasahovali do jeho rozhodovacích procesov. Strategickým cieľom HH je podkopávanie dôvery verejnosti v demokratické inštitúcie a zosilňovanie vnútroštátnych i medzinárodných rozporov. Tieto aktivity smerujú k oslabeniu základných demokratických hodnôt a štruktúr, pričom ich konečným zámerom je získavanie geopolitického vplyvu a moci.¹³

Organizácia Severoatlantickej aliancie (ďalej NATO) popisuje HH, ako metódy, ktoré kombinujú vojenské a nevojenské praktiky a taktiky, ako aj tajné a verejné prostriedky, vrátane dezinformácií, kybernetických útokov, ekonomického tlaku, nasadenia nepravidelných ozbrojených skupín a použitia pravidelných

¹¹ ELFOVIA. *Aký je rozdiel medzi dezinformáciou, misinformáciou a hoaxom?* [cit. 2023-10-2]. Dostupné na: <https://elfovia.newschoo.sk/aky-je-rozdiel-medzi-dezinformaciou-misinformaciou-a-hoaxom-2>.

¹² MIT NEWS. *On Twitter, false news travels faster than true stories.* [cit. 2023-10-2]. Dostupné na: <https://news.mit.edu/2018/study-twitter-false-news-travels-faster-true-stories-0308>.

¹³ NÁRODNÝ BEZPEČNOSTNÝ ÚRAD. *Krátky slovník hybridných hrozieb.* [cit. 2023-10-3]. Dostupné na: <https://www.nbu.gov.sk/kyberneticka-bezpecnost/nbac-slovník-hybridne-hrozby/index.html>.

ozbrojených síl. Rýchlosť, rozsah a intenzita HH sa v posledných rokoch zvýšila.¹⁴ Je dôležité, aby ich moderné štáty vnímali ako skutočne ohrozujúce. A preto k otázke HH treba prispôbiť takisto legislatívu a vytvoriť štátne útvary, ktoré sa týmto témam budú dôsledne venovať, skúmať ich a vyhodnocovať.

Pod pojmom HH môžeme chápať¹⁵:

- Kolekcia súdržných opatrení cielených na využívanie systémových slabín v demokratických štátoch a inštitúciách prostredníctvom širokej palety metód.
- Operácie, ktoré sa zaoberajú prahmi zistiteľnosti pre identifikáciu a pripisovanie zodpovednosti, smerujúce k rôznym rozhraniam - vojenské a mierové operácie, vnútorná a vonkajšia bezpečnosť, lokálne a štátne záležitosti.
- Faktory ovplyvňujúce rozhodovacie procesy na lokálnej, regionálnej, štátnej alebo inštitucionálnej úrovni.

Konšpiračná teória

Konšpiračnú teóriu chápeme ako mylnú hypotézu alebo presvedčenie. Konšpiračné teórie vychádzajú z domnienky existencie tajného a zákerného plánu tretej strany alebo neznáameho nepriateľa.¹⁶ Tieto teórie sú mnohokrát založené na domnienkach a špekuláciách bez dostatočných dôkazov alebo s ignorovaním protirečiacich si faktov, ktoré majú tendenciu interpretovať náhodné alebo nevysvetliteľné udalosti ako dôsledky účelového a skrytého sprisahania.

Príkladom konšpiračnej teórie môže byť vnímanie, že autoritatívni jednotlivci alebo organizácie ovplyvňujú dôležité svetové udalosti s úmyslom škodiť populácii, ktorá o takýchto zámeroch nemá žiadne znalosti.¹⁷ Konšpiračné teórie sa môžu šíriť z viacerých dôvodov, vrátane snahy vysvetliť komplexné udalosti prostredníctvom jednoduchších naratívov, túžby po vnímaní kontroly v neistom svete alebo ako prostriedok politického alebo sociálneho vplyvu.

¹⁴ NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION. *Countering hybrid threats*. [cit. 2023-10-5]. Dostupné na: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm.

¹⁵ EUROPEAN CENTRE OF EXCELLENCE FOR COUNTERING HYBRID THREATS. *Hybrid threats as a concept*. [cit. 2023-10-5]. Dostupné na: <https://www.hybridcoe.fi/hybrid-threats-as-a-phenomenon/>.

¹⁶ NÁRODNÝ BEZPEČNOSTNÝ ÚRAD. *Krátky slovník hybridných hrozieb*. [cit. 2023-10-1]. Dostupné na: <https://www.nbu.gov.sk/kyberneticka-bezpecnost/nbac-slovník-hybridne-hrozby/index.html>.

¹⁷ NOCUN Katharina - LAMBERLY Pia. *Falšovaná pravda*. Bratislava: N Press, 2021, s. 18. ISBN: 978-80-99925-82-4

Konšpiračné teórie obsahujú niekoľko spoločných znakov¹⁸:

- Vznik v časoch neistoty: Konšpiračné teórie sa často objavujú v období spoločenských, politických alebo ekonomických kríz, kedy ľudia hľadajú odpovede a sú náchylní veriť alternatívnym vysvetleniam,
- Zjednodušovanie problematiky: Ponúkajú jednoduché interpretácie pre zložité koncepty, čím redukujú náročnosť textu na zrozumiteľné a ľahko rozšíriteľné naratívy,
- Paranoja a nedôvera: Sú založené na nedôvere voči oficiálnym zdrojom informácií a autoritám čím sa vytvára „My vs. Oni“ mentalita,
- Selektívne vyhodnocovanie dôkazov: Akcentujú anekdotické dôkazy alebo nedokonalosti v existujúcich teóriách a ignorujú dôkazy, ktoré sú v rozpore s konšpiračnou teóriou,
- Imunita voči vyvráteniu: Konšpiračné teórie môžu byť konštruované tak, aby boli imúnne voči vyvráteniu; akékoľvek dôkazy proti nim sú vykladané ako súčasť sprisahania,
- Legitimizovanie násilia: Konšpirátori sa stavajú do pozície obete, a preto morálne ospravedlňujú násilie proti oponentom voči ktorým sa de facto bránia,
- Apel na morálku a emócie: Zdôrazňujú etické alebo morálne argumenty a môžu tak vyvolať silné emocionálne reakcie, ako napríklad hnev či strach, čo ďalej posilňuje ich presvedčenie.

„Nie je to síce pravda, ale mohla by byť.“

- JUDr. Klára Samková, Ph.D

Propaganda

Propaganda je proces zameraný na rozširovanie konkrétneho presvedčenia alebo názoru, pričom sa zdôrazňujú hlavne jej pozitívne stránky s úmyslom presvedčiť ľudí o jej prijateľnosti. Táto aktivita môže niesť ideologický, náboženský

¹⁸ NOCUN Katharina - LAMBERLY Pia. *Falšovaná pravda*. Bratislava: N Press, 2021, s. 154. ISBN: 978-80-99925-82-4

alebo politický odtieň a líši sa od reklamy či propagačných kampaní, pretože nezahŕňa komerčný element.¹⁹ Termín „propaganda“ má svoj pôvod v latinčine, konkrétne v slove „prōpāgāre“. Tento výraz sa dá preložiť ako šíriť, rozširovať alebo rozhlasovať.²⁰ Zmysel propagandy je formovať myšlienku a svetonázor u prijímateľov s cieľom podmaniť ich myseľ a presvedčiť ich o konkrétnej skutočnosti. Podľa informačného analytika a odborníka na dezinformácie Victora Breinera propaganda motivuje ľudí do akcie, pokiaľ komunikácia ľudí do akcie netlačí, nie je to propaganda.

Britský historik Zbynek Zeman rozlišuje tri typy propagandy²¹:

- Biela propaganda je priamo spojená s Public relations²², využíva pravdivé a objektívne informácie bez cieľa uškodiť spoločnosti. Ide skôr o nástroj marketingu pre dosiahnutie vlastných ekonomických cieľov,
- Čierna propaganda predstavuje negatívnu formu propagandy, ktorá využíva polopravdy a dezinformácie, jej cieľom je uškodiť alebo oklamať spoločnosť,
- Šedá propaganda sa nachádza niekde medzi bielou a čiernou propagandou. Využíva pravdivé informácie, ktoré však nemôžu byť jednoducho overené.

„Cieľom modernej propagandy nie je len dezinformovať alebo vám nanútiť cudzie názory. Jej cieľom je vyčerpať kritické myslenie a kompletne vymazať pravdu.“

- Garry Kasparov

1.1.3 Mocenské dynamiky a strategické koncepty

Informačná vojna

Informačná vojna znázorňuje cieľavedomé, koordinované nasadenie

¹⁹ NÁRODNÝ BEZPEČNOSTNÝ ÚRAD. Krátky slovník hybridných hrozieb. [cit. 2023-10-5]. Dostupné na: <https://www.nbu.gov.sk/kyberneticka-bezpecnost/nbac-slovnik-hybridne-hrozby/index.html>.

²⁰ GLOBÁLNE VZDELÁVANIE. Čo dokáže lož. [cit. 2023-10-5]. Dostupné na: <https://globalnevezdelavanie.sk/wp-content/uploads/2020/03/Methodick%C3%A9-materi%C3%A1ly-%C4%8CvO-2018-%C4%8Co-dok%C3%A1%C5%BEE-lo%C5%BE.pdf>.

²¹ GREGOR, Miloš – VEJVODOVA, Petra. *Najlepší kniha o fake news*. Brno: CPress, 2018, s. 15. ISBN: 978-80-264-1805-4

²² *Styk s verejnosťou, vzťahy s verejnosťou*.

informačných a dezinformačných stratégií vládnymi inštitúciami, vojenskými silami alebo inými aktérmi na ovplyvnenie postoja a konania jednotlivcov za účelom získania prevahy nad súperom.²³ V modernej dobe sa informačná vojna dramaticky zmenila²⁴ a presahuje tradičné taktiky ako rozširovanie letákov a hlásanie v rozhlase. V súčasnosti sa informačná vojna presunula na sociálne siete a internet.

Informačná vojna je jedným z najčastejšie používaných pojmov v medzinárodných vzťahoch a zahraničnej a bezpečnostnej politike.²⁵ Mnohí odborníci považujú informačnú vojnu významný nástroj v medzinárodnej politike, ktorý je schopný ovplyvňovať národy bez významného úsilia alebo nákladných investícií.

Mäkká moc

Využitie diplomatických, kultúrnych a ekonomických aktív krajiny predstavuje práve pojem mäkká moc prostredníctvom ktorej sa dosahujú politické ciele bez použitia vojenskej sily.²⁶ Tento termín zaviedol Joseph Nye v 80. rokoch minulého storočia a označuje štýl vplyvu v rámci medzinárodných vzťahov, ktorý sa líši od tradičných metód tvrdej moci. Základné prvky mäkkej moci zahŕňajú kultúru, politické princípy a zahraničné politiky, ktoré sú vnímané ako morálne správne alebo majú legitimitu.²⁷ V modernej dobe, je použitie násilia vnímané vysoko kritický, a preto sa mnohí aktéri medzinárodnej politiky prikláňajú k mäkkej moci. Práve vďaka medzinárodným zmluvám a vyhláseniam, ktoré odsudzujú a zakazujú využívanie tvrdej moci, je mäkká moc perfektným nástrojom na dosahovanie vlastných cieľov.

Mäkká moc si drží silné postavenie vo verejnej diplomacii, kde zohráva

²³ NÁRODNÝ BEZPEČNOSTNÝ ÚRAD. Krátky slovník hybridných hrozieb. [cit. 2023-10-5]. Dostupné na: <https://www.nbu.gov.sk/kyberneticka-bezpecnost/nbac-slovník-hybridne-hrozby/index.html>.

²⁴ ARIZONA STATE UNIVERSITY. *Information warfare and the future of conflict* [online]. 2020, s. 10. Dostupné na: https://threatcasting.asu.edu/sites/default/files/2020-07/threatcasting-2020-The%20Future%20of%20Information%20Warfare-WEB_0.pdf.

²⁵ ČIŽÍK, Tomáš – MASARIKOVÁ, Monika. *Cultural identity as tool of russian information warfare: examples from Slovakia* [online]. 2018, s. 11. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/325876967_CULTURAL_IDENTITY_AS_TOOL_OF_RUSSIAN_INFORMATION_WARFARE_EXAMPLES_FROM_SLOVAKIA_in_Science_Military_12018.

²⁶ CAMBRIDGE DICTIONARY. *Soft power*. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/soft-power>.

²⁷ WORLD101. What is soft power? [cit. 2023-10-12]. Dostupné na: <https://world101.cfr.org/foreign-policy/tools-foreign-policy/what-soft-power>.

dôležitú úlohu komunikácia a kultúrne aktivity.²⁸ V súčasných medzinárodných vzťahoch, kde globálna verejná mienka a informačné prostredie majú významný dopad na spoločnosť a verejnú mienku, je mäkká moc nevyhnutným nástrojom každého veľkého aktéra v medzinárodných vzťahoch.

Koncept mäkkej moci čelí značnej miere kritiky. Viacerí politológovia tvrdia, že je problematické ju merať a jej efekty sú menej kvantifikovateľné než efekty tvrdej moci. Iní poukazujú na to, že rozlišovanie medzi mäkkou a tvrdou mocou nie je vždy jasné, keďže tieto dve formy moci sú častokrát využívané súbežne.²⁹

Tvrdá moc

Použitie militaristických spôsobov moci krajiny na dosiahnutie politických cieľov sa vyznačuje termínom tvrdá moc.³⁰ Na rozdiel od mäkkej moci, tvrdá moc nemá problém s využitím všetkých možných prostriedkov na dosiahnutie svojich cieľov. Fyzická sila a teda aj tvrdá moc sa stáva menej bežnou. Vojny už nezahŕňajú dve protichodné armády na bojisku. Počet ozbrojených síl moderných krajín sa široko líši v závislosti od jej celkovej úrovne moci. Okrem toho sa v dnešnej dobe zvyšuje používanie ekonomických sankcií - nástroja na kontrolu ekonomík iných krajín.³¹

Tvrda moc je riskantná a neúspech má mnoho dôsledkov³²:

- Aktívne vojenské sily sú drahé na rozšírenie a udržiavanie,
- Zvyšovanie počtu jadrových zbraní je politicky riskantné,
- Využitie tvrdej moci so sebou nenesie najvýhodnejšie sociálne výsledky,
- Tvrdá moc je menej atraktívna a značne nediplomatická.

1.2 História a vývoj problematiky doma a zahraničí

V tejto podkapitole sa budeme zaoberať analýzou vývoja dezinformačných operácií na území SR, ale aj jej za hranicami. Analýza vývoja naratívov predstavuje

²⁸ DIPLO. *Soft power in 2023 geopolitics*. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na:

<https://www.diplomacy.edu/resource/soft-power-the-means-to-success-in-world-politics/>.

²⁹ FOREIGN POLICY RESEARCH INSTITUTE. *The problem with soft power*. [cit. 2023-10-12].

Dostupné na: <https://www.fpri.org/article/2020/09/the-problem-with-soft-power/>.

³⁰ CAMBRIDGE DICTIONARY. *Hard power*. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na:

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/hard-power>.

³¹ VAIA. *Hard power*. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na:

<https://www.hellovaia.com/explanations/geography/superpowers-of-the-world/hard-power/>.

³² VAIA. *Hard power*. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na:

<https://www.hellovaia.com/explanations/geography/superpowers-of-the-world/hard-power/>.

klúčový prvok k pochopeniu dynamiky a vplyvu HH a PO v kontexte slovenského informačného prostredia. Historický pohľad umožňuje identifikovať korene a tendencie dezinformačných naratívov ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou modernej informačnej vojny. Najskôr popíšeme Rusko-ukrajinský konflikt od jeho vzniku v rokoch 2013-2014. Následne stručne zhrnieme moderný konflikt, ktorý začal 24. februára 2022. Od Rusko-ukrajinského konfliktu sa odrazíme na situáciu na území SR. Zameriame sa predovšetkým na identifikáciu prvých aktérov, ktorí iniciovali rozvoj týchto operácií a preskúmame, ako sa dezinformačné aktivity adaptovali a transformovali v reakcii na politické, sociálne a technologické zmeny v priebehu času v SR. V tejto podkapitole popíšeme históriu dvoch najaktívnejších alternatívnych médií Zem&Vek a Hlavné správy, so zameraním na ich praktiky a tendenčné myšlienky ich vlastníkov. Nakoniec vysvetlíme slovenské dezinformačné naratívy spojené s pandemiou Covid-19 a ruskou inváziou Ukrajiny.

1.2.1 Rusko-ukrajinský konflikt

Situácia na Ukrajine v rokoch 2013-2014

Aby sme plne pochopili rozvoj dezinformačných aktivít súvisiacich s Rusko-ukrajinským konfliktom, je nevyhnutné skúmať udalosti na Ukrajine v rokoch 2013-2014. Tento konflikt nebol len politickým a vojenským stretom, ale tiež bojiskom informačnej vojny, v ktorej Ruská Federácia (ďalej už iba RF) využívala dezinformačné naratívy na ovplyvnenie ukrajinskej, slovenskej, ale aj ruskej verejnej mienky. Práve situácia v rokoch 2013-2014 odštartovala prepracované PO v SR, ako aj v ostatných krajinách EÚ.³³ Počiatok Rusko-ukrajinského konfliktu 21. storočia môžeme zaznamenať podľa 21. novembra 2013, kedy vtedajší ukrajinský prezident Viktor Janukovič pozastavil obchodné a asociačné rozhovory s EÚ a oživil negociácie s RF.³⁴ Tieto aktivity vyvolali v ukrajinskej spoločnosti silnú vlnu nesúhlasu, čo vyústilo do série protestov v Kyjeve s názvom majdan.³⁵ Napriek

³³ OECD. *Disinformation and Russia's war of aggression against Ukraine*. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/disinformation-and-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-37186bde/>.

³⁴ HOUSE OF COMMONS LIBRARY. *Conflict in Ukraine: A timeline (2014 - eve of 2022 invasion)*. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9476/CBP-9476.pdf>.

³⁵ BRITANNICA. *The Maidan protest movement*. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Ukraine/The-Maidan-protest-movement>.

domnienke dezinformátorov, že slovo majdan (ukrajinsky майдан) v sebe ukrýva skrytú symboliku, ide výhradne o ukrajinský výraz pre slovo námestie.³⁶ Ukrajinskí obyvatelia sa skrz protesty na námestiach dožadovali silnejšej kooperácie s EÚ a nesúhlasili s tendenčnými politikami pro rusky orientovaného Janukoviča. V priebehu februára 2014 po niekoľkých protestoch na námestiach v Kyjeve, ktoré si vyžiadali približne 100 úmrtí,³⁷ bol Janukovič zbavený funkcie prezidenta. Janukoviča odvolal Ukrajinský parlament demokratickou formou. Za odvolanie Janukoviča hlasovalo dokonca niekoľko členov z jeho vlastnej strana Regionóv, ktorých Janukovič označil za zradcov.³⁸ Dočasným prezidentom bol určený vtedajší predseda parlamentu Oleksandr Turčynov.³⁹

24. februára 2014 Viktor Janukovič utiekol z Ukrajiny do RF⁴⁰ a v tomto období militaristické skupiny vojakov bez jasných identifikačných znakov obklúčili letiská v Simferopole a Sevastopole na území Krymu. Maskovaní ozbrojenci obsadili budovu krymského parlamentu a vyvesili ruskú vlajku.⁴¹ 16. marca 2014 sa konalo referendum o štatúte Krymu a výsledky ukázali, že 96,7 % hlasujúcich obyvateľov vyjadrilo podporu opätovného začlenenia Krymského polostrova do RF.⁴² Viaceré otvorené zdroje uvádzajú, že výsledky referenda boli sfaľšované a presadené pomocou vojenského a politického zastrašovania.⁴³ Poslednou fázou ruských operácií na Ukrajine bolo obsadenie Doneckej a Luhanskej oblasti na východe krajiny, zvanej aj Donbas. Situáciu vyvrcholilo referendum, ktorého výsledkom bolo

³⁶ WIKIPEDIA. *Майдан*. [cit. 2024-03-15]. Dostupné na:

<https://en.wiktionary.org/wiki/%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B0%D0%BD#Ukrainian>.

³⁷ EURONEWS. *Ukraine remembers Maidan square massacre 10 years on*. [cit. 2023-10-15].

Dostupné na: <https://www.euronews.com/2024/02/20/ukraine-remembers-maidan-square-massacre-10-years-on>.

³⁸ BBC. *Ukrainian MPs vote to oust President Yanukovich*. [cit. 2024-03-15]. Dostupné na:

<https://www.bbc.com/news/world-europe-26304842>.

³⁹ TREND. *Chronológia ruskej agresie voči Ukrajine od anexie Krymu až po otvorenú vojnu*.

[cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/chronologia-konfliktu-medzi-ruskom-ukrajinou-roku-2014>.

⁴⁰ NATO STRATEGIC COMMUNICATIONS CENTRE OF EXCELLENCE. *Defence strategic communications* [online]. 2015, roč. 1, č. 1, s. 24. ISSN 2500-9478. Dostupné na:

<https://dair.nps.edu/bitstream/123456789/3586/1/SEC809-MKT-15-0039.pdf>.

⁴¹ BRITANNICA. *The Maidan protest movement*. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na:

<https://www.britannica.com/place/Ukraine/The-Maidan-protest-movement>.

⁴² TREND. *Chronológia ruskej agresie voči Ukrajine od anexie Krymu až po otvorenú vojnu*.

[cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/chronologia-konfliktu-medzi-ruskom-ukrajinou-roku-2014>.

⁴³ FORBES. *How Russia rigged Crimean referendum*. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na:

<https://www.forbes.com/sites/davidadesnik/2014/03/18/how-russia-rigged-crimean-referendum/?sh=6500c8696d41>.

vyhlásenie Luhanskej ľudovej republiky 11. mája 2014. Obe samozvané republiky mali tvoriť tzv. Novorusko.⁴⁴ Táto oblasť rozšírila sféru vplyvu RF na území Ukrajiny. RF už vtedy predstavovala dlhodobý zdroj dezinformácií o Ukrajine, avšak anexia Krymu v roku 2014 priniesla novú hĺbku a zložitosť týmto príbehom.⁴⁵

Ruská invázia Ukrajiny v roku 2022

Ukrajina sa od anexie Krymu nikdy priamo nezbavila ruského vplyvu, napriek tomu sme boli svedkami značnému geopolitickému posunu Ukrajiny smerom k západu. Prvým míľnikom bol 21. február 2019, kedy vstúpila do platnosti zmena ukrajinskej ústavy, ktorá určila členstvo v NATO ako strategický zahraničnopolitický a bezpečnostný cieľ.

Ďalším významným míľnikom bolo zvolenie Volodymyra Zelenského za prezidenta Ukrajiny 21. apríla 2019.⁴⁶ Volodymyr Zelenskij v prezidentských voľbách v roku 2019 porazil pro ruský orientovaného kandidáta Petra Porochenka, ktorý obhajoval post prezidenta Ukrajiny po rokoch 2014-2019.⁴⁷ Tieto kroky vyvolali značnú nespokojnosť RF, ktorá nad Ukrajinou začala strácať kontrolu.

Medzi októbrom a novembrom v roku 2021, začalo RF masívne zhromažďovať vojská pozdĺž hraníc s Ukrajinou.⁴⁸ Prezident RF Vladimír Putin označil NATO za agresora, ktorého rozpínanie ohrozuje RF a tým porušuje dohodu medzi americkým ministrom zahraničných vecí Jamesom Bakerom a bývalým sovietskym lídrom Michailom Gorbačovom z 9. februára roku 1990.⁴⁹ Michail Gorbačov tvrdenie o porušení dohody poprel v roku 2014, kedy pre nemecký denník

⁴⁴ TREND. *Chronológia ruskej agresie voči Ukrajine od anexie Krymu až po otvorenú vojnu*. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/chronologia-konfliktu-medzi-ruskom-ukrajinou-roku-2014>.

⁴⁵ OECD. *Disinformation and Russia's war of aggression against Ukraine*. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/disinformation-and-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-37186bde/>.

⁴⁶ HOUSE OF COMMONS LIBRARY. *Conflict in Ukraine: A timeline (2014 - eve of 2022 invasion)*. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9476/CBP-9476.pdf>.

⁴⁷ REUTERS. *Ukraine's ex-president says he was blocked from leaving country*. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraines-ex-president-says-he-was-blocked-leaving-country-2023-12-01/>.

⁴⁸ BRITANNICA. *Russia-Ukraine war*. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/event/2022-Russian-invasion-of-Ukraine#ref354585>.

⁴⁹ FRANCE24. *Did NATO 'betray' Russia by expanding to the East?* [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://www.france24.com/en/russia/20220130-did-nato-betray-russia-by-expanding-to-the-east>.

Zeit povedal, že téma rozširovania NATO vôbec nebola súčasťou dohody.⁵⁰ Dezinformačné kampane napriek tomu opakovane prezentovali RF ako obkľúčenú a obliehanú krajinu, ktorú údajne neustále ohrozuje agresívna činnosť USA a NATO, vrátane fiktívnych presunov ich vojsk k ruským hraniciam.⁵¹ Vojskí analytici predpovedali, že ruský vpád príde vo februári 2022, keď vypočítali, že 190 000 ruských jednotiek obkľúčuje územie východnej Ukrajiny. Vladimir Putin tieto obvinenia poprel a tvrdil, že súčasná ruská námorná aktivita v Čiernom mori bola vopred naplánovaným cvičením.⁵² 16. februára sa slovenský politický aktér Ľuboš Blaha vyjadril: „Práve dnes sa ukázalo, že vojna na Ukrajine je jeden gigantický hoax, ktorý si vymysleli Američania, aby rozoštvávali a strašili Európu.“⁵³

Zbrojenie RF na rusko-ukrajinských hraniciach vyústilo 24. februára 2022 v komplexnú inváziu, ktorú Vladimir Putin nazval "Špeciálnou vojenskou operáciou".⁵⁴ RF spustilo inváziu skrz anektované oblasti Luhanska a Donecka, ktoré Vladimir Putin uznal ako nezávislé ľudové republiky. Túto inváziu RF ospravedlňovala naratívom o denacifikácii Ukrajiny. Plán Vladimíra Putina bolo rýchle podmanenie Kyjeva a vymenovanie pro ruskej administratívy.⁵⁵ Naplnenie plánu však nenastalo a z údajnej rýchlej špeciálnej operácie sa stala dlho trvajúca nákladná vojna. Počas leta 2022 spustila Ukrajina významnú protiofenzívu s vojenskou podporou od EÚ. Ukrajinským silám sa podarilo oslobodiť významné územia na východe a severovýchode krajiny. Dôležité mestá a dediny na severe krajiny od rieky Dneper v Charkovskej oblasti boli znovu dobyté ukrajinskými silami na juhu.⁵⁶ Napriek úspešným protiofenzívam však doteraz ruské vojská neopustili územie Ukrajiny. Počas písania tejto práce vo vojne na Ukrajine zomrelo 31 000

⁵⁰ ZEIT ONLINE. *Gorbatschow sieht in Nato-Osterweiterung keinen Wortbruch*. [cit. 2024-2-18]. Dostupné na: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2014-11/nato-osterweiterung-gorbatschow>.

⁵¹ INFOSECURITY. *Slovenské dezinformačné weby ako piliere proruských naratívov na Slovensku*. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://infosecurity.sk/dezinfo/slovenske-dezinformacne-weby-ako-piliere-proruskych-narativov-na-slovensku/>.

⁵² BRITANNICA. *The Russian invasion of Ukraine*. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Ukraine/The-Russian-invasion-of-Ukraine>.

⁵³ STARTITUP. *Vojna je americký hoax, tvrdil Blaha pred inváziou na Ukrajinu*. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://www.startitup.sk/vojna-je-americky-hoax-tvrdil-blaha-pred-invaziou-na-ukrajinu-v-slusnej-krajine-by-uz-nebol-politikom-nesetril-ho-odbornik/>.

⁵⁴ BRITANNICA. *The Russian invasion of Ukraine*. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Ukraine/The-Russian-invasion-of-Ukraine>.

⁵⁵ BRITANNICA. *The Russian invasion of Ukraine*. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Ukraine/The-Russian-invasion-of-Ukraine>.

⁵⁶ HOUSE OF COMMONS LIBRARY. *Conflict in Ukraine: A timeline (current conflict, 2022 – present)* [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9847/>.

ukrajinských vojakov, túto informáciu oznámil v nedeľu 25. februára 2024 ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyj.⁵⁷

Medzi najtragickejší bod ruskej invázie Ukrajiny je masaker v meste Buča. Po stiahnutí ruských vojsk z tohto mesta boli objavené telá mnohých civilistov. Správy o týchto udalostiach vyvolali medzinárodné reakcie a odsúdenie, pričom sa vzniesli otázky o možnom porušovaní medzinárodného humanitárneho práva a vojnových zločinov.⁵⁸ Od začiatku invázie zomrelo najmenej 10 000 civilistov a viac ako 18 500 bolo zranených.⁵⁹ Ruská invázia naďalej prebieha a aj napriek významnej pomoci krajín Európskej únie (ďalej už len EÚ), sa nepodarilo dospieť k rezolúcií konfliktu.

V reakcii na neopodstatnenú a neodôvodnenú vojenskú agresiu RF proti Ukrajine, zaviedla EÚ bezprecedentné sankcie, ktoré majú za cieľ:⁶⁰

- Znížiť schopnosť RF financovať vojnu,
- Uvaliť jasné ekonomické a politické náklady na ruskú politickú elitu,
- Znížiť ekonomickú základňu RF.

Okrem sankcií sa 27. februára 2022 Európska komisia po prvýkrát v histórii svojej existencie rozhodla Ukrajine poskytnúť finančnú pomoc v podobe nákupu zbraní, munície a vojenskej techniky.⁶¹ Na nákup zbraní a vojenskej techniky Európska komisia vyhradila 500 000 000 EUR.⁶² K tejto vojenskej pomoci sa prihlásila aj SR skrz Ministerstvo Obrany pod vedením Jaroslava Naďa. 26. februára 2022 sa rezort obrany SR zaviazal podporiť Ukrajinu poskytnutím vojenskej techniky v celkovej hodnote približne 11 000 000 EUR. V rámci tohto balíka Ukrajina obdrží 10

⁵⁷ THE WASHINGTON POST. *Zelensky says 31,000 Ukrainian troops have been killed since invasion.* [cit. 2024-3-22]. Dostupné na:

<https://www.washingtonpost.com/world/2024/02/25/ukraine-war-casualties-zelensky-russia/>.

⁵⁸ REUTERS. *Recalling Bucha deaths, Zelenskiy describes 'horrific' year in Kyiv region.*

[cit. 2023-10-22]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/europe/recalling-bucha-deaths-zelenskiy-describes-horrific-year-kyiv-region-2023-03-30/>.

⁵⁹ UNITED NATIONS UKRAJINE. *Civilian Deaths In Ukraine War Top 10,000, UN Says.*

[cit. 2023-10-22]. Dostupné na: <https://ukraine.un.org/en/253322-civilian-deaths-ukraine-war-top-10000-un-says>.

⁶⁰ EUROPEAN COMMISSION. *EU sanctions against Russia following the invasion of Ukraine.*

[cit. 2023-10-22]. Dostupné na: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-sanctions-against-russia-following-invasion-ukraine_en.

⁶¹ EUROPEAN COMMISSION. *Statement by President von der Leyen on further measures to respond to the Russian invasion of Ukraine.* [cit. 2024-3-20]. Dostupné na:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_1441.

⁶² EUROPEAN COUNCIL. *EU adopts new set of measures to respond to Russia's military aggression against Ukraine.* [cit. 2024-3-20]. Dostupné na:

<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/02/28/eu-adopts-new-set-of-measures-to-respond-to-russia-s-military-aggression-against-ukraine/>.

miliónov litrov nafty, 2,4 milióna litrov paliva pre letectvo a 12 tisíc kusov munície kalibru 120 mm.⁶³

Ruské naratívy spojené s inváziou Ukrajiny

Ako sme už spomínali, dezinformačný naratív o výskyte neonacistov na Ukrajine patrí medzi hlavné argumenty, ktorými RF ospravedlňuje svoju vojenskú inváziu. Podľa informačného analytika z think-tanku Adapt Institute Mateja Kandrika môžeme ruské naratívy rozdeliť do troch segmentov:

- Historický naratív: RF chce denacifikovať Ukrajinu. S týmto naratívom RF pracuje už od Anexie Krymu v roku 2014, viaže ho na kultúrne a historické hodnoty a ruskú identitu. RF sa dlhodobo prezentuje ako krajina ktorá porazila fašizmus.⁶⁴ Tento naratív bol silne pretláčaný v roku 2022, kedy začala invázia Ukrajiny RF,⁶⁵
- Geopolitický naratív: Inváziu RF vyprovokovalo NATO a USA. RF sa vykresľuje ako obklúčená krajina a de facto sa iba bráni voči rozpínajúcemu sa západu – nejde tak o konflikt RF a Ukrajiny, ale RF a kolektívneho západu,⁶⁶
- Ideologický naratív: RF je v histórii glorifikovaná ako "Veľký medved" a z tohto konceptu vychádza aj idea tradičného silného RF. V tomto naratíve je západ vykresľovaný, ako dekadentný, slabý, zvrátený a progresívny. Naopak RF je vykresľovaná ako silná, tradičná a kresťanská. RF je teda antitéza západu.⁶⁷

V modernom Rusko-Ukrajinskom konflikte môžeme sledovať niekoľko

⁶³ MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Slovensko poskytne Ukrajine vojenský materiál a vytvorí na svojom území jednotku predsunutej aliančnej prítomnosti*. [cit. 2024-3-20]. Dostupné na: <https://www.mod.gov.sk/51050-sk/slovensko-poskytne-ukrajine-vojensky-material-a-vytvori-na-svojom-uzemi-jednotku-predsunatej-aliancnej-pritomnosti/>.

⁶⁴ THE WASHINGTON POST. *Don't forget how the Soviet Union saved the world from Hitler*. [cit. 2023-10-22]. Dostupné na: <https://www.washingtonpost.com/worldviews/wp/2015/05/08/dont-forget-how-the-soviet-union-saved-the-world-from-hitler/>.

⁶⁵ REUTERS. *Putin vows to fight on in Ukraine until Russia achieves its goals*. [cit. 2023-10-22]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/europe/putin-tells-russians-war-ukraine-will-go-unless-kyiv-does-deal-2023-12-14/>.

⁶⁶ NATO REVIEW. *NATO enlargement and Russia: myths and realities*. [cit. 2023-10-22]. Dostupné na: <https://www.nato.int/docu/review/articles/2014/07/01/nato-enlargement-and-russia-myths-and-realities/index.html>.

⁶⁷ EU DISINFO LAB. *Disinformation landscape in Slovakia*. [online]. 2023, s. 6. Dostupné na: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/09/20230919_SK_DisinfoFS.pdf.

dezinformačných naratívov, ktoré priamo vychádzajú z predošlej segmentácie. Medzi najčastejšie naratívy z prostredia Rusko-ukrajinského konfliktu patria⁶⁸:

- Ukrajinskí nacisti páchali genocídu na rusky hovoriacich obyvateľoch,
- Ukrajina a NATO vyprovokovalo RF,
- Ukrajina pripravovala ofenzívnu operáciu proti Donbasu,
- Masaker v Buči na Ukrajine bol zinscenovaný,
- V Kyjeve vládnu nacisti,
- Ukrajina hrozila RF inváziou,
- Americkí výsadkári pristáli v Ukrajine,
- NATO má vojenskú základňu v Odesse,
- Ukrajina vyvíja biologické zbrane určené na vraždenie etnických Rusov.

Významným faktorom v súvislosti konfliktu na Ukrajine bolo vytvorenie naratívu o vláde fašistov na území Ukrajiny. Toto tvrdenie vychádza z viacerých historických súvislostí, ktoré sú buď vytrhnuté z kontextu alebo sú hyperbolizované. Na Ukrajine dodnes pôsobí krajne pravicový batalión Azov. Napriek tvrdeniam ruskej propagandy o tom, že "fašistická vláda" v Kyjeve si dala za cieľ odstrániť rusko jazyčné obyvateľstvo z východu Ukrajiny, bojovníci Azova predstavujú len malú časť ukrajinských vojenských síl.⁶⁹

Tvrdenia ruskej propagandy o neonacizme, či fašizme na Ukrajine sa dajú vyvrátiť aj absenciou krajne pravicových a nacionalistických strán v Ukrajinskom parlamente. V roku 2014 sa volieb do Ukrajinského parlamentu zúčastnili dve strany s krajne pravicovou, alebo nacionalistickou orientáciou: Sloboda a Pravý sektor. Strana Sloboda, ktorá zastáva miernejšie pravicové názory, získala v roku 2014 4,71 % voličských hlasov.⁷⁰ Na opačnej strane spektra, Pravý sektor, známy svojimi radikálnymi až fašistickými postojmi, obdržal 1,8 % hlasov. Pri voľbách, ktoré nasledovali v roku 2019, sa ani jedna zo spomínaných krajne pravicových strán nedostala do Ukrajinského parlamentu.⁷¹ Naratív o ukrajinských neonacistoch pri

⁶⁸ OECD. *Disinformation and Russia's war of aggression against Ukraine*. [cit. 2023-10-26]. Dostupné na: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/disinformation-and-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-37186bde/#boxsection-d1e348>.

⁶⁹ THE GUARDIAN. *Azov fighters are Ukraine's greatest weapon and may be its greatest threat*. [cit. 2024-2-19]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/10/azov-far-right-fighters-ukraine-neo-nazis>.

⁷⁰ WIKIPEDIA. *Parlamentní volby na Ukrajině 2014*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: https://cs.wikipedia.org/wiki/Parlamentn%C3%AD_volby_na_Ukrajin%C4%9B_2014.

⁷¹ WIKIPEDIA. *Parlamentní volby na Ukrajině 2019*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: https://cs.wikipedia.org/wiki/Parlamentn%C3%AD_volby_na_Ukrajin%C4%9B_2019.

bezpečnosti vôbec nevenovala a téma kognitívnej obrany nebola súčasťou výbavy strategického myslenia slovenského bezpečnostného aparátu. Politológ a odborník na strategickú komunikáciu Tomáš Kriššák nám v rozhovore popísal že SR je rurálna krajina, kde dominujú malé mestá a obce. Slovensko je zároveň mladá spoločnosť, nemáme zabehnuté rôzne inštitúcie, čo vytvára celú radu zraniteľností. SR chýba politická kultúra a téma ktorá ma byť verejným záujmom je silno spolitizovaná.

V roku 2014 sa na území SR začali objavovať aktéri, ktorí polarizovali spoločnosť, podkopávali dôveru v tradičné kredibilné médiá, verejné inštitúcie a podporovali ruské naratívy.⁷⁷ V tomto období išlo výhradne o nepolitických aktérov a zakladateľov alternatívnych médií. Medzi zakladateľov dezinformačnej siete môžeme považovať Tibora Rostása, zakladateľa a šéfredaktora časopisu Zem&Vek, a Róberta Sopka, šéfredaktora portálu Hlavné správy.

História portálu Zem&Vek

Portál Zem&Vek bol založený v máji v roku 2013.⁷⁸ Stránka obsahuje rôzne typy podvodného a klamlivého obsahu, zahŕňa falošné liečebné metódy a produkty, ktoré sú v rozpore s vedeckými poznatkami čím predstavujú riziko pre zdravie.⁷⁹

Šéfredaktor portálu Zem&Vek Tibor Rostás bol odsúdený za rasové a národnostné hanobenie vo svojom článku „Klin židov medzi Slovanmi“ za čo mu bol uložený trest vo forme pokuty 4 000 EUR alebo trest odňatia slobody na dobu tri mesiace.⁸⁰ Tibor Rostás sa 26. mája 2014 stretol s vtedajším ruským veľvyslancom Pavlom Kuznetsovom.⁸¹ Dôvodom tohto stretnutia bolo vyžiadanie finančných prostriedkov pre alternatívny portál Zem&Vek a počas tohto stretnutia veľvyslanec Kuznetsov otvorene hovoril o zahraničnej politike RF, ktorá sa sústredila na podporu ideí komunizmu a socializmu, ako aj sociálneho spôsobu života. V závere rozhovoru veľvyslanec Kuznetsov pochválil vtedajšieho premiéra Roberta Fica a vtedajšieho

⁷⁷ EU DISINFO LAB. *Disinformation landscape in Slovakia*. [online]. 2023, s. 3. Dostupné na: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/09/20230919_SK_DisinfoFS.pdf.

⁷⁸ WIKIPEDIA. *Zem a vek*. [cit. 2023-10-29]. Dostupné na: https://sk.wikipedia.org/wiki/ZEM_%26_VEK.

⁷⁹ KONŠPIRÁTORI. *Zem a vek*. [cit. 2023-10-29]. Dostupné na: <https://konspiratori.sk/stranka/4>.

⁸⁰ PRAVDA. *Rostas dostal za hanobenie národa, rasy a presvedčenia peňažný trest*. [cit. 2023-10-29]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/536258-rostas-dostal-za-hanobenie-naroda-rasy-a-presvedceni-penazny-trest/>.

⁸¹ YOUTUBE. *Rostas (ZEM A VEK) žiada ruského veľvyslanca o podporu na médium a politiku*. [cit. 2023-10-29]. Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=0t2yAax3_2s&t=3s&ab_channel=JurajSmatana.

ministra zahraničných vecí Miroslava Lajčáka za ich kroky a rétoriku v súvislosti s konfliktom na Ukrajine. Tento rozhovor je jasným príkladom rastúceho ruského vplyvu na území SR.

História portálu Hlavné Správy

Portál Hlavné správy je zo strany rôznych slovenských subjektov označovaný, ako platforma ktorá podporuje šírenie dezinformačných obsahov a propagandy zameranej v prospech RF.⁸² Portál systematicky publikuje zavádzajúce informácie a pro ruskú propagandu. Jej obsah je často v rozpore so skutočnými faktami a neposkytuje pravdivé zobrazenie udalostí. Stránka zároveň propaguje rôzne konšpiračné teórie a nepravdivé názory, ktoré môžu mať závažný dopad na politické, ekonomické i zdravotné aspekty spoločnosti, a to bez akejkoľvek snahy o kritickú analýzu alebo objektívne posúdenie.⁸³

S portálom Hlavné správy sú spojení viacerí kontroverzní aktéri, ktorí na stránke pôsobili ako redaktori. Pod portálom Hlavné správy vystupoval pod pseudonymom istý Eugen Rusnák. Eugen Rusnák bol v skutočnosti ruský občan Jevgeni Paľcev, ktorý si chodil po rady do ruskej agentúry Sputnik.⁸⁴ Medzi ďalších aktívnych prispievateľov Hlavných správ predstavoval Bohuš Garbár, ktorý bol právoplatne odsúdený za vyzvedačstvo a prijímanie úplatkov. Podľa dostupných informácií, Garbára do špionáže naverboval dôstojník ruskej vojenskej rozvedky GRU, Sergej Solomasov.⁸⁵

1.2.3 Vývoj dezinformačných naratívov v SR v rokoch 2018 až 2022

Vražda Jána Kuciaka

21. februára 2018 bol v slovenskej dedine Veľká Mača zavraždený investigatívny reportér Ján Kuciak spolu so svojou snúbenicou Martinou

⁸² KONŠPIRÁTORI. *Hlavné správy*. [cit. 2023-11-1]. Dostupné na: <https://konspiratori.sk/stranka/1>.

⁸³ KONŠPIRÁTORI. *Hlavné správy*. [cit. 2023-11-1]. Dostupné na: <https://konspiratori.sk/stranka/1>.

⁸⁴ DENNÍK N. *Odomkli sme: Propagandu pre Hlavné správy píše Rus, ktorý sa chodí radíť do agentúry Kremľa* [cit. 2023-11-1]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/1288348/propagandu-pre-hlavne-spravy-pise-rus-ktory-sa-chodi-radit-do-agentury-kremla-odomknute/>.

⁸⁵ AKTUALITY. *Prispievateľ Hlavných správ Bohuš Garbár vyzvedal pre Rusko, súd ho odsúdil na podmienku*. [cit. 2023-11-1]. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/uVMMKcO/prispievatel-hlavnych-sprav-bohus-garbar-vyzvedal-pre-rusko-sud-ho-odsudil-na-podmienku/>.

Kušnírovou.⁸⁶ Ján Kuciak, ktorý pracoval pre portál Aktuality sa vo svojej žurnalistike zameriaval na taliansku mafiu a jej prepojenie na najvyššie politické elity v SR. Okrem skúmania prepojení talianskej mafie a slovenských politických elít sa Ján Kuciak venoval aj témam korupcie a ekonomickej kriminality.⁸⁷

Vražda vyústila do rozsiahlych masových protestov, ktoré predstavovali najväčšie občianske hnutie od čias Nežnej revolúcie v roku 1989.⁸⁸ Hlavným motorom týchto protestov bola iniciatíva „Za slušné Slovensko“ pod vedením Kataríny Nagy Pazmány, Juraja Šeligu a ďalších iniciátorov. Počas protestov vznikol hashtag⁸⁹ #ALLFORJAN, ktorým protestujúci vyjadrovali solidaritu rodinám Jána Kuciaka a Martiny Kušnírovej. Iniciatíva si od svojho počiatku zakladala na transparentnosti vo svojom financovaní, čo dokazovala prostredníctvom verejne prístupného transparentného účtu. Napriek tomu iniciatíva čelila podkopávaniu jej dôveryhodnosti. Tento dezinformačný naratív, ktorý iniciovali predstavitelia politických strán, predovšetkým Smer-SD pod vedením vtedajšieho premiéra SR Róberta Fica, obviňoval tieto protesty, že sú riadené a financované zahraničnými silami, konkrétne americkým finančníkom a filantropom Georgom Sorosom.⁹⁰ Prieskum verejnej mienky (ďalej už iba prieskum) realizovaný agentúrou FOCUS v decembri 2018 odhalil, že vyjadreniam Róberta Fica uverilo až 35 % slovenských občanov.⁹¹ V kontexte vraždy Jána Kuciaka bolo na slovenských internetových stránkach publikovaných 9 127 článkov, z ktorých 1 053 bolo zverejnených na alternatívnych stránkach šíriacich dezinformácie. Z týchto článkov 457 obsahovalo špekulácie o štátnom prevrate, 246 z nich sa odvolávalo na Georgea Sorosa a 61

⁸⁶ SME. *Dve nábojnice a žiadne stopy zápasu (celé vyhlásenie prokurátora)*. [cit. 2023-11-5]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/20789894/dve-nabojnice-a-ziadne-stopy-zapasu-cele-vyhlasenie-prokuratora.html>.

⁸⁷ INFOSECURITY. *Vražda Jána Kuciaka a jeho snúbenice je naďalej cieľom konšpiračných teórií*. [cit. 2023-11-5]. Dostupné na: <https://infosecurity.sk/fact-checks/vrazda-jana-kuciaka-a-jeho-snubenic-je-nadalej-cielom-konspiracnych-teorii/>.

⁸⁸ EU DISINFO LAB. *Disinformation landscape in Slovakia*. [online]. 2023, s. 4. Dostupné na: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/09/20230919_SK_DisinfoFS.pdf.

⁸⁹ Označenie kľúčového slova mriežkou, ktorého úlohou je označiť tematiku alebo kontext publikovaného obsahu na sociálnych sieťach.

⁹⁰ INFOSECURITY. *Vražda Jána Kuciaka a jeho snúbenice je naďalej cieľom konšpiračných teórií*. [cit. 2023-11-5]. Dostupné na: <https://infosecurity.sk/fact-checks/vrazda-jana-kuciaka-a-jeho-snubenic-je-nadalej-cielom-konspiracnych-teorii/>.

⁹¹ SME. *Ficove reči o Sorosovi na ľudí zapôsobili*. [cit. 2023-11-5]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/22014352/prieskum-focus-pre-sme-kto-financoval-protesty-za-slusne-slovensko.html>.

článkov súviselo vraždu Jána Kuciaka s majdanom.⁹²

Dezinformácie spojené s pandémiou Covid-19

Obdobie pandemickej krízy v rokoch 2020-2022 spôsobené vírusom Covid-19 vytvorilo priaznivé podmienky pre šírenie nepravdivých informácií čo vyústilo do tzv. "informačnej pandémie".⁹³ Spoločenská akceptácia a nárast dezinformácií boli posilnené vďaka obdobiu neistoty, ktoré charakterizuje túto dobu. Pandémia zdôraznila, že vplyv šírenia klamlivých informácií presahoval virtuálny svet a mal konkrétne dôsledky aj v bežnom živote, čo dokazujú napríklad protesty a útoky na odborníkov v roku 2021. To podčiarkuje potrebu nielen dohľadu nad informačným priestorom v SR, ale aj jeho využitia na predikciu budúcich trendov a na ochranu integrity informačného priestoru. V období pandémie Covid-19 sa šírili pochybnosti o jej závažnosti, pričom bola často prirovnávaná k bežnej chrípke a poukazovalo sa na prehnané údaje o počte obetí. V tomto rámci boli tiež kritizované štátne bezpečnostné opatrenia ako napríklad povinné nosenie masiek či zatváranie hraníc, ktoré boli označované ako snahy o zavedenie totalitných režimov. Takisto došlo k rozšíreniu rôznych neosvedčených a potenciálne rizikových alternatívnych liečebných metód.⁹⁴ Podľa informačného analytika Mateja Kandrika bola téma dezinformácií pred pandémiou na okraji politického a spoločenského záujmu. Na SR boli ľudia, ktorí sa tejto téme venovali, ale téma bola stále vnímaná ako forma politiky. Zásadnou zmenou bol práve Covid-19, ktorý dal každému osobnú až intímnu skúsenosť, čo sú dezinformácie a čo môžu dezinformácie spôsobiť.

Počas prvých mesiacov pandémie Covid-19 sa dezinformačné kampane primárne sústredili na spochybňovanie existencie samotného ochorenia a nutnosti opatrení na jeho zmiernenie. Postupne sa pozornosť presunula k propagácii alternatívnych metód prevencie a liečby. K koncu roku 2020 sa v rámci dezinformačných aktivít začala výrazne prejavovať diskusia o očkovaní a súvisiacich

⁹² ANTIPROPAGANDA. *Dezinformačné weby sa priživovali na vražde Jána Kuciaka*. [cit. 2023-11-5]. Dostupné na: <https://antipropaganda.sk/dezinformacne-weby-sa-prizivovali-na-vrazde-jana-kuciaka/>.

[cit. 2023-11-5]. Dostupné na: <https://antipropaganda.cz/dezinformacne-weby-sa-prizivovali-na-vrazde-jana-kuciaka/>.

⁹³ INFOSECURITY. *Slovakia: Annual report on disinformation 2021*. [online]. 2021, s. 4.

Dostupné na: <https://infosecurity.sk/wp-content/uploads/2022/02/Vyrocna-sprava-ENG-1.pdf>.

⁹⁴ EU DISINFO LAB. *Disinformation landscape in Slovakia*. [online]. 2023, s. 6. Dostupné na: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/09/20230919_SK_DisinfoFS.pdf.

teóriách.⁹⁵ Tento trend poukazuje na adaptabilitu a dynamiku dezinformačných stratégií v reakcii na vývoj pandemického prostredia.

Vďaka vyjadreniu Victora Breinera vieme povedať, že dezinformačné naratívy spojené s pandémiou Covid-19 prichádzali z ruských spravodajských služieb. Ich úlohou bola destabilizácia krajiny EÚ, skrz na mieru šitých propagačných názorov. Tieto naratívy následne jednotlivé krajiny politicky destabilizovali, čo viedlo z narušeniu kohézie členských štátov.

Na začiatku roku 2022 začala téma dezinformácií súvisiacich s chorobou Covid-19 miznúť z informačného priestoru. S vypuknutím konfliktu na Ukrajine takmer úplne zmizla a objavuje sa už len príležitostne v izolovaných prípadoch.⁹⁶

Situácia na území SR po vypuknutí Rusko-ukrajinského konfliktu

Ako sme uviedli v predchádzajúcej časti tejto podkapitoly, SR je etablovaná ako jeden z hlavných cieľov ruskej kampane. Podľa prieskumu Globsec Trends 2022 až do roku 2021 takmer 50 % slovenských občanov považovalo RF za dôležitého spojenca a malo vysoké mienky o Vladimírovi Putinovi.⁹⁷ Prieskum taktiež informuje, že približne 54 % občanov SR dôveruje dezinformáciám. Zatiaľ čo ostatné dezinformačné naratívy prezentované v tejto diplomovej práci vychádzali z tvrdení predovšetkým neštátnych aktérov, ruské naratívy sú silne prepojené na štátnych aktérov a politikov. Podľa Mateja Kandríka môžeme štátnych dezinformačných aktérov rozdeliť do dvoch kategórií:

1. Oportunistickí aktéri: Táto kategória zahŕňa politických aktérov, ktorí identifikovali účinnosť ruských dezinformačných stratégií. Títo aktéri následne spomínané stratégie implementovali do svojej politickej komunikácie a využili ich v ovplyvňovaní voličských preferencií, pre zisk politického kapitálu a na mobilizáciu voličskej základne.
2. Proruskí aktéri: Táto skupina zahŕňa politikov, ktorí verejne prejavujú sympatie k RF a ideologicky sú im blízki. Hoci priamy dôkazy o politických

⁹⁵ TERAZ. *Polícia sa v roku 2020 venovala aj vyvracaniu hoaxov*. [cit. 2023-12-23]. Dostupné na: <https://www.teraz.sk/slovensko/policia-sa-v-roku-2020-venovala-aj-vyvr/518171-clanok.html>.

⁹⁶ ODBOR KOMUNIKÁCIE A PREVENČIE PREZÍDIA POLICAJNÉHO ZBORU. *Správa policajného zboru o dezinformáciách na Slovensku v roku 2022*. [online]. 2022, s. 32. Dostupné na: https://www.minv.sk/swift_data/source/images/sprava-o-dezinformaciach-sr-2022.pdf.

⁹⁷ GLOBSEC. *Globsec trends 2022*. [online]. 2022, s. 3. Dostupné na: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2022-05/GLOBSEC-Trends-2022.pdf>.

alebo finančných väzbách s RF môžu absentovať, existujú náznaky týchto spojení. Do tejto kategórie možno zaradiť subjekty ako politickú stranu Vlast', jednotlivé osoby z politických strán Ľudová strana naše Slovensko (ďalej už iba ĽSNS), strana Republika a Slovenská národná strana (ďalej už iba SNS), ktoré ukazujú známky pro-ruskej orientácie.

Hlavným rozdielom medzi prozápadným a proruským pohľadom v slovenskej verejnej diskusii, sú otázky týkajúce sa ruskej geopolitiky. Pan-slovanizmus a spomienkový optimizmus spojený s érou komunizmu a socializmu, sú hlavnými zdrojmi pro ruského postoja v slovenskej populácii.⁹⁸ Pan-slavizmus je ideologický prúd, ktorý zdôrazňuje historické väzby a hodnoty zdieľané slovanskými krajinami. Tieto väzby môže RF obhajovať v svojej úlohe „veľkého bratského národa“.

Po invázii Ukrajiny RF dňa 24. februára 2022 sa téma vojny stala primárnou súčasťou pôsobenia dezinformačných vplyvov a PO v slovenskom informačnom priestore.⁹⁹ Vtedajší parlament SR spolu s vládou Eduarda Hegera jasne odsúdil inváziu RF.¹⁰⁰ Slovenský parlament sa presvedčivou väčšinou 112 hlasov jednoznačne postavil za Ukrajinu a odsúdil tragické straty na životoch spôsobené agresiou, za ktorú nesie RF plnú zodpovednosť. Počas celého súčasného Rusko-ukrajinského konfliktu bola SR pevným spojencom Ukrajiny, ktorej dokonca v neskorších obdobiach vojny posielala vojenskú techniku v podobe lietadiel MiG-29 a delostreleckých vozidiel 155 mm SpGH Zuzana. Napriek silnej podpore Ukrajiny zo strany Národnej rady SR (ďalej už iba NRSR) a parlamentu SR, súčasná prezidentka SR Zuzana Čaputová, prejavila obavy, že Ukrajina môže byť ohrozená blížiacimi sa parlamentnými voľbami.¹⁰¹ Aj napriek klesajúcej podpore zo strany verejnosti¹⁰² vláda SR podporovala Ukrajinu. V tomto období sa začala štátna správa

⁹⁸ EU DISINFO LAB. *Disinformation landscape in Slovakia*. [online]. 2023, s. 3. Dostupné na: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/09/20230919_SK_DisinfoFS.pdf.

⁹⁹ ODBOR KOMUNIKÁCIE A PREVENČIE PREZÍDIA POLICAJNÉHO ZBORU. *Správa policajného zboru o dezinformáciách na Slovensku v roku 2022*. [online]. 2022, s. 9. Dostupné na: https://www.minv.sk/swift_data/source/images/sprava-o-dezinformaciach-sr-2022.pdf.

¹⁰⁰ NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Návrh vyhlásenia odsudzuje agresiu Ruska a vyjadruje podporu Ukrajine. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=udalosti/udalost&MasterID=55958>.

¹⁰¹ POLITICO. *Slovakia risks succumbing to Russian disinformation, president warns*. [cit. 2023-12-28]. Dostupné na: <https://www.politico.eu/article/eu-risks-losing-slovakia-russia-disinformation-president-zuzana-caputova/>.

¹⁰² EUROPEAN COMMISSION. *Spring Eurobarometer 2023*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3052>.

SR aktívne venovať aj problematike dezinformácií. Podľa bývalého tajomníka Ministerstva obrany SR Mariána Majera od roku 2020 vzniklo viacero útvarov a inštitúcií zameraných na strategickú komunikáciu a boj s dezinformáciami. Vznikol Odboj boja proti HH alebo Odbor strategickej komunikácie na Úrade vlády. Taktiež v roku 2021 na základe spoločnej iniciatívy viacerých expertov vznikol Akčný plán koordinácie boja proti HH, ktorý predstavuje širšiu stratégiu k riešeniu tejto problematiky. Počas vlády Eduarda Hegera sa zvýšil rozpočet na boj proti HH zo 100 000 EUR na 500 000 EUR.

1.3 Deskripcia sociálnych sietí

Sociálne médiá revolucionizovali spôsob, akým sa spájame, komunikujeme a zdieľame informácie.¹⁰³ Dezinformácie a zavádzajúce taktiky sú na svete prítomné už dlhú dobu, avšak vznikom sociálnych sietí, sa dezinformáciám podarilo vniknúť do informačného priestoru, kde sa začali šíriť rýchlejšie a efektívnejšie.¹⁰⁴ Pre správne pochopenie problematiky je preto potrebná stručná deskripcia sociálnych sietí a ich fungovania. V tejto kapitole sa budeme venovať vysvetľovaniu algoritmov sociálnych sietí a ich problematike v kontexte šírenia dezinformačných naratívov.

Sociálne siete

Sociálne siete sú online platformy a aplikácie, ktoré umožňujú používateľom navzájom komunikovať, vytvárať skupiny a komunity, zdieľať myšlienky a tvoriť obsah.¹⁰⁵ Najväčším prelomom v sfére sociálnych sietí nastal štvrtého februára 2004, keď americký študent Mark Zuckember založil Facebook.¹⁰⁶ Z Facebooku (ďalej už iba FB) sa stala instantná senzácia a behom dvoch dekád, nazbieral 2,98 miliardy užívateľov po celom svete. Momentálne sociálne siete využíva viac ako 4,7 miliardy ľudí, čo predstavuje približne 60 % svetovej populácie.¹⁰⁷ Momentálne môžu

¹⁰³ FOW MEDIA. *How Social Media Has Changed How We Communicate*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://fowmedia.com/social-media-changed-communicate/>.

¹⁰⁴ SCIENCEDIRECT. *Combating disinformation on social media: A computational perspective*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2772485922000229>.

¹⁰⁵ BUFFER. *Social Media*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://buffer.com/social-media-terms/social-media>.

¹⁰⁶ BRITANNICA. *Facebook*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/money/Facebook>.

¹⁰⁷ DATAREPORTAL. *Digital 2023: global overview report*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report>.

používatelia sociálnych sietí spoznávať nových ľudí a posilať im žiadosti na vytvorenie priateľov (anglicky friends). S priateľmi vedia následne komunikovať skrz textové alebo audio správy. Okrem toho dokážu používatelia vytvárať vlastné príspevky (anglicky posts), ktoré sa zobrazia na ich užívateľských zobrazeniach (anglicky feeds). Sociálne siete svojim používateľom ďalej ponúkajú možnosti sledovať a komentovať príspevky iných používateľov či zdieľať svoje názory a presvedčenia. Avšak hlavný dôvod ktorému sociálne siete vďaka za svoju vysokú popularitu je predovšetkým samotný algoritmus sociálnych sietí.

Algoritmus

Algoritmus sociálnych sietí je počítačový softvér, založený na komplexných súboroch výpočtov, ktoré určujú, aký obsah používatelia vidia vo svojich užívateľských zobrazeniach. Algoritmus usporadúva príspevky v užívateľskom zobrazení na základe predpokladov o užívateľských preferenciách.¹⁰⁸ Algoritmy analyzujú obrovské množstvo dát, vrátane vlastností obsahu a sieťových prepojení, aby predikovali, aký obsah je pre každého používateľa najpravdepodobnejšie pútavý.¹⁰⁹ Každá sociálna sieť využíva odlišné kalkulácie a kódy na programovanie vlastných algoritmov. Presné technické parametre a zmysel fungovania jednotlivých algoritmov nie sú verejne dostupné. Napriek tomu, všetky algoritmy obsahujú spoločné vlastnosti, takzvané kľúčové výkonnostné ukazovatele (anglicky key performing indicators, alebo KPIs).

Kľúčové výkonnostné ukazovatele (ďalej už iba KPIs) sú kvantitatívne merateľné hodnoty, ktoré sa používajú na monitorovanie a hodnotenie úspešnosti príspevku na konkrétnej sociálnej sieti.¹¹⁰ KPIs poznáme viacero, no pre vypracovanie tejto práce sme zvolili päť KPIs, ktoré dokážeme priamo sledovať pomocou analytického nástroja Juno, ktorý využívame v našom výskume, a nimi sú:

1. Interakcie (anglicky interactions) sú reakcie používateľov na konkrétny príspevok. Interakciami používatelia vytvárajú angažovanosť a zároveň vypovedajú o zaujatosti používateľa o daný obsah. Klasická forma interakcie

¹⁰⁸ THE WASHINGTON POST. *How Facebook shapes your feed?* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://www.washingtonpost.com/technology/interactive/2021/how-facebook-algorithm-works/>.

¹⁰⁹ DIGITAL MARKETING INSTITUTE. *How Do Social Media Algorithms Work?* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://digitalmarketinginstitute.com/blog/how-do-social-media-algorithms-work>.

¹¹⁰ HOOTSUITE. *25 Social Media KPIs You Should Be Tracking and When.* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: https://blog.hootsuite.com/social-media-kpis-key-performance-indicators/#What_are_social_media_KPIs.

je napríklad reakcia páči sa mi to (anglicky like). No medzi interakcie sa nepočítajú iba reakcie, ale aj komentáre, zdieľania a videnia.

2. Komentáre (anglicky comments) sú vyjadrenia iných používateľov pod príspevkom. Komentáre používateľom dávajú možnosť zapojiť sa do diskusie pod daným príspevkom, čím vzniká angažovanosť publika.
3. Zdieľania (anglicky shares) sú preposlania a šírenia príspevku inými používateľmi. Zdieľaním si používateľ uverejní daný príspevok na svojom užívateľskom zobrazení, kde si zdieľaný príspevok môžu prečítať jeho priatelia.
4. Videnia (anglicky views) sú zahliadnutia obsahu inými používateľmi. Videnia môžeme vnímať ako, kliknutie iných používateľov na daný príspevok.
5. Sledovatelia (anglicky followers) sú používatelia, ktorí sa dobrovoľne prihlásili na odber príspevkov od iného používateľa. Príspevky od sledovaného používateľa sa budú následne zobrazovať v užívateľskom zobrazení.

Úspech príspevku dokážeme najjednoduchšie určiť pomocou počtu interakcií. Teda čím viac interakcií príspevok získal, tým je v kontexte sociálnych sietí úspešnejší. Algoritmus sociálnych sietí na základe vysokých interakcií ďalej propaguje príspevok medzi ostatných používateľov. Samostatným KPIs, ktorý síce sociálne siete často krát nevyužívajú je sentiment.

Problematika sociálnych sietí

Sociálne siete so sebou priniesli viacero technologických vylepšení a vlastností, ktoré dokážu ľudí spájať a prepojiť. Avšak netreba zabúdať na možné riziká a negatívne dopady, ktoré so sebou sociálne siete a ich algoritmy prinášajú. Rovnako ako vedľa sociálne siete spájať, dokážu aj rozdeľovať, ba dokonca polarizovať. V tejto časti sa budeme venovať negatívnym vplyvom sociálnych sietí a algoritmov na psychiku človeka a polarizáciu populácie.

Jednou z hlavných hrozieb sú takzvané informačné bubliny. Podľa stránky Cambridge Dictionary pod pojmom informačná bublina, alebo filtrová bublina rozumieme prostredie, v ktorom je človek vystavený iba jedinému ideologickému alebo kultúrnemu pohľadu, zatiaľ čo ostatné perspektívy a názory sú buď úplne

vylúčené, alebo skreslene prezentované.¹¹¹ Informačná bublina sa dá chápať ako sféra informácií,¹¹² ktorá nás obklopuje a ovplyvňuje, aké informácie k nám prenikajú. Existuje viacero typov informačných bublín. Niektoré sú vytvárané technológiami, ako napríklad bubliny filtrovania vo vyhľadávacích softvéroch, ako je napríklad Google, alebo Bing. Veľmi podobne funguje typ informačnej bubliny odporúčaného obsahu na sociálnych sieťach. Tieto algoritmy používateľom síce uľahčujú život, ale zároveň ich uzatvárajú do komfortnej zóny, kde sa stretávajú len s informáciami, ktoré potvrdzujú ich existujúce názory. Algoritmy dokážu používateľov sociálnych sietí segregovať do informačných bublín na základe ich preferencií a interakcií.¹¹³ Algoritmus potom týchto používateľov zhľukuje a ponúka im podobný alebo identický obsah.

Informačné bubliny používateľov sociálnych sietí vystavujú informáciám, ktoré potvrdzujú ich existujúce názory a presvedčenia. Informačné bubliny môžu vyzeráť ako neškodný fenomén a obyčajný produkt vývoja informačného priestoru. Avšak tieto bubliny môžu mať vysoké nežiadúce dopady na vnímanie reality a polarizáciu používateľov, ktorý sa v danej bubline ocitli. Namiesto komplexného obrazu sveta je používateľom predkladaný jednostranný pohľad, posilňovaný efektom ozveny (anglicky echo chamber). Ignorovanie relevantných a kontradikčných informácií následne vedie k skreslenému vnímaniu reality a vytvára sa falošný pocit istoty.¹¹⁴ V praxi to znamená, že používatelia vidia len jeden úsek reality, zatiaľ čo ostatné perspektívy začnú v používateľskom zobrazení absentovať. Informačné bubliny používateľom ponúkajú množstvo „dôkazov“, ktoré podporujú ich osobný názor a pohľad na svet. Tento efekt vedie k potvrdeniu a posilneniu ich vlastných názorov. Používateľ potom akceptuje iba informácie, ktoré mu vyhovujú, a akúkoľvek protichodnú argumentáciu odmieta.

Jedným z hlavných rizík informačných bublín je, že používateľa dokážu jednoducho a efektívne vystaviť konšpiračným teóriám.¹¹⁵ Používateľ začne

¹¹¹ CAMBRIDGE DICTIONARY. *Filter Bubble*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/filter-bubble>.

¹¹² MATTHEW RENZE. *What Are Information Bubbles?* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://matthewrenze.com/articles/what-are-information-bubbles/>.

¹¹³ MEDIUM. *Filter Bubbles in the Algorithm*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://medium.com/@taramhrsn/filter-bubbles-in-the-algorithm-shaping-and-reinforcing-user-opinions-while-limiting-exposure-to-ffa94c37cab>.

¹¹⁴ MATTHEW RENZE. *What Are Information Bubbles?* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://matthewrenze.com/articles/what-are-information-bubbles/>.

¹¹⁵ MATTHEW RENZE. *What Are Information Bubbles?* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://matthewrenze.com/articles/what-are-information-bubbles/>.

odmietat' akékoľvek informácie, ktoré sa nezhodujú s jeho (už) konšpiračným zmýšľaním. Následne používateľ nerozmýšľa racionálne a prestane kriticky hodnotiť informácie na základe dôveryhodnosti zdroja alebo presvedčivosti dôkazov. Akonáhle sa používateľ stotožní s konšpiračnými teóriami a začne tieto teórie vnímať ako dôveryhodné a pravdivé, akýkoľvek protichodný dôkaz sa dá jednoducho znehodnotiť ako „súčasť konšpirácie“. Momentálne sú informačné bubliny vnímané, ako seriózne riziko pre demokraciu a slobodu informovanosti na sociálnych sieťach.¹¹⁶ Tento problém je ešte aplikovateľnejší na sociálnych sieťach Telegram (ďalej už iba TG) a Tik Tok, kde sa používatelia samovoľne vystavujú informačným bublinám.

Informačné bubliny a efekt ozveny nie sú jediné dôvody zodpovedné za nárast polarizácie - je ním aj samotný algoritmus. V roku 2017 spoločnosť Meta, ktorá vlastní aplikácie FB, Instagram, Threads a Whatsapp deklarované svoje nové poslanie: „Dať ľuďom moc budovať komunity a spájať svet“.¹¹⁷ Avšak pre biznis model FB, je z pohľadu profitu spoločnosti omnoho výhodnejšie ľudí rozdeľovať. Algoritmus stránky FB bol kritizovaný za šírenie a podsúvanie nenávisťného až sektárskeho obsahu.¹¹⁸ Nenávisťný a konšpiračný obsah priamo ovplyvňuje používateľove emócie a útočí na jeho prvú signálovú sústavu.¹¹⁹ Zároveň treba poznamenať, že konšpiračný a nenávisťný obsah na sociálnych sieťach môže zneužívať emócie na získanie pozornosť používateľa. Obsah, ktorý je nabitý emóciami, dokáže u používateľov vyvolať intenzívne pocity hnevu alebo strachu. Tento proces vyvolávania intenzívnych emócií je tiež spojený s rastúcou ideologickou polarizáciou v spoločnosti.¹²⁰

FB profituje z rozširovania extrémizmu, šikany, prejavov nenávisť,

¹¹⁶ AMROLLAHI Alireza – MCBRIDE Neil. *How to burst the bubble in social networks?* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na:

https://www.researchgate.net/profile/Alireza_Amrollahi/publication/331333116_HOW_TO_BURST_THE_BUBBLE_IN_SOCIAL_NETWORKS/links/5caee741a6fdcc1d498c20aa/HOW-TO-BURST-THE-BUBBLE-IN-SOCIAL-NETWORKS.pdf.

¹¹⁷ META. *About Meta*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://about.meta.com/company-info/>.

¹¹⁸ THE WASHINGTON POST. *How Facebook shapes your feed?* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://www.washingtonpost.com/technology/interactive/2021/how-facebook-algorithm-works/>.

¹¹⁹ NATIONAL LIBRARY OF MEDICINE. *How weaponizing disinformation can bring down a city's power grid*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7423072/>.

¹²⁰ INTERNATIONAL JOURNAL OF COMMUNICATION UNIVERSITY OF SOUTHERN CALIFORNIA. *News Media and the Emotional Public Sphere*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/6785/2345>.

dezinformácií, teórií sprisahania a násilnej rétoriky.¹²¹ Problémom FB nie je technológia, ale jeho obchodná stratégia. Keby sa FB sústredil na obchodný model, ktorý by efektívne podporoval správne informácie a širokú paletu perspektív namiesto toho, aby užívateľov nútil zotrvať pri obsahu, ktorý podporuje závislosť a izoluje ich do informačných bublín podobne zmýšľajúcich radikálnych používateľov, výsledky by boli diametrálne odlišné.

Podľa informačného analytika a odborníka na dezinformácie Petra Dubóczyho sa vývoj sociálnych sietí značne pričinil na rozmachu šírenia dezinformácií v slovenskom informačnom priestore. Podľa Dubóczyho kapacity a schopnosti slovenského národa nedokázali za technologickým vývojom sociálnych sietí stíhať. Toto tvrdenie potvrdil aj novinára Denníka N Vladimíra Šnídla, ktorý uviedol že sociálne siete sú v SR hlavnou arénou, pre šírenie dezinformácií a polopráv. Šnidl ďalej uviedol, že v SR sa dezinformácie šíria predovšetkým na sociálnych sieťach FB, TG, Tik Tok a Youtube.

¹²¹ NATIONAL LIBRARY OF MEDICINE. *Facebook's ethical failures are not accidental; they are part of the business model.* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8179701/>.

2 Ciele a metodika práce

2.1 Hlavné a čiastkové ciele

Hlavným cieľom tejto práce je analyzovať dopady komunikácie slovenských politických aktérov na verejnú mienku SR. Komunikáciu slovenských politických aktérov sme prirovnávali ku oficiálnej komunikácii RF, aby sme dokázali, že tieto vyjadrenia slovenských politických aktérov priamo napomáhajú šíreniu pro ruskej propagandy. V práci sme sledovali vývoj dvoch konkrétnych dezinformačných naratívov v slovenskom informačnom priestore:

- Ukrajina je neonacistický štát,
- Posielanie zbraní na Ukrajinu iba predlžuje vojnu.

Pre dosiahnutie vytýčeného cieľa práce sme zvolili čiastkové ciele, ktoré budú základom pre celkové hodnotenie. Práca kombinuje viaceré výskumné metódy. Medzi vybrané výskumné metódy patrí obsahová, kvantitatívna a kvalitatívna analýza. Skúmané naratívy sme sledovali výhradne na sociálnych sieťach FB a TG v časovom horizonte od vypuknutia vojny na Ukrajine 24. február 2022 až po 1. marec 2024. Obsahovou analýzou budeme sledovať výskyt skúmaných naratívov v príspevkoch slovenských politických aktérov na sociálnych sieťach FB a TG. Kvantitatívnou analýzou, ktorú budeme skúmať cez analytický softvér Juno, následne vyčíslime efektivitu príspevkov slovenských politických aktérov naprieč dvoma skúmanými sociálnymi médiami. U skúmaných dezinformačných príspevkoch budeme hodnotiť predovšetkým počet interakcií. Z výskumu následne zhodnotíme, kto komunikoval jednotlivé naratívy najúspešnejšie. Obsahovú a kvantitatívnu analýzu doplníme kvalitatívnou analýzou, ktorú sme sprostredkovali vedením odborných rozhovorov s viacerými odborníkmi na informačnú bezpečnosť a dezinformácie. Komentáre spomínaných odborníkov nám pomôžu potvrdiť a lepšie popísať skúmanú problematiku v slovenskom informačnom priestore. Písomné prepisy týchto rozhovorov budú uvedené v prílohách.

Druhý čiastkový cieľ sa bude zameriavať na sledovanie korelácie medzi obdobím výskytu jednotlivých dezinformačných naratívov a prieskumami, ktoré boli realizované v skúmanom období na území SR. Pre realizáciu tohto výskumu sme použili rôzne prieskumy. Prieskumy realizované Slovenskou akadémiou vied (ďalej už iba SAV), prieskumy sprostredkované skrz verejne dostupné publikácie Globsec

Trends 2022 a 2023 a nakoniec voľne dostupné prieskumy zastrešené EÚ s názvom EuroBarometer (ďalej už iba EB). V prípade EB sme konkrétne využili EB97, EB98, EB99 a EB100. Tieto prieskumy nám ponúknu prehľad vývoja verejnej mienky v SR so zameraním na skúmané problematiky, ako je napríklad percepcia vojenskej pomoci Ukrajine, alebo vnímanie vinníka za vypuknutie konfliktu na Ukrajine.

Na záver sme určili dve hypotézy, ktoré sa v tejto práci budeme snažiť buď potvrdiť, alebo vyvrátiť.

Hypotéza 1: Dezinformácie ovplyvnili verejnú mienku v kontexte konfliktu na Ukrajine.

Hypotéza 2: Komunikácia dezinformačných naratívov vyústí v prerušenie vojenskej pomoci Ukrajine.

2.2 Metodika práce

Obsahom tejto práce je sledovanie korelácie skúmaných dezinformačných naratívov s vývojom verejnej mienky na území SR.

Prvá kapitola poskytuje čitateľovi stručný prehľad lexikologických pojmov spojených so skúmanou problematikou. V tejto časti práce sme vybrali viaceré pojmy, ktoré môžu byť čitateľovi nejasné, a preto mu táto časť ponúkne lepšie pochopenie pre jednotlivé pojmy spomenuté v práci. Kapitola zároveň mapuje historický vývoj Rusku-ukrajinského konfliktu od vypuknutia majdanu v roku 2014 až po samotnú inváziu RF na území Ukrajiny v roku 2022. Následne sme v tejto časti zahrnuli vývoj dezinformačného ekosystému na území SR. Popísali sme prvých dezinformačných aktérov, ktorý sa objavili na území SR v období 2013-2014 a následne sme popísali vybrané dezinformačné naratívy, ktoré sa v slovenskom informačnom priestore dominovali od roku 2018 až po rok 2022. Nakoniec sme do prvej kapitoly zahrnuli deskripciu sociálnych sietí. Sociálne siete výraznou mierou dopomohli k šíreniu dezinformačných naratívov a preto v tejto časti vysvetľujeme riziká a hrozby, ktoré môžu sociálne siete predstavovať.

V tretej kapitole sa zameriame na mapovanie a analýzu dvoch skúmaných naratívov na sociálnych sieťach FB a TG. Pre zovšeobecnenie tejto komplexnej problematiky sme vybrali iba tieto dve sociálne siete, keďže predstavujú hlavné komunikačné kanály politických aktérov. Výskum pre túto kapitolu sme realizovali pomocou otvorených zdrojov a analytického softvéru Juno, ktorý nám pre túto prácu

poskytla slovenská spoločnosť Gerulata Technologies. Softvér Juno nám umožňuje sledovať príspevky z rôznych online zdrojov a sociálnych sietí. Na základe definovaných kľúčových slov a fráz zozbierame relevantné príspevky, ktoré následne obsahovo a kvantitatívne zanalyzujeme. Najskôr zanalyzujeme naratív o výskyte neonacistov na území Ukrajiny a potom budeme sledovať komunikáciu zameranú na podkopávanie dôvery voči vojenskej pomoci Ukrajine, ktorá priamo dopomáha RF k dosiahnutiu svojich vojenských a strategických cieľov.

V štvrtej kapitole, ktorá nesie názov Diskusia, sa budeme venovať skúmaniu korelácie medzi skúmanými naratívami a prieskumami. Ako sme už uviedli, pre túto prácu zohľadníme viaceré prieskumy, ktoré boli realizované na území SR v časovom horizonte 2022 až 2023. Ide o prieskumy SAV (realizované v období 2022 až 2023), prieskumy think-tanku Globsec, sprostredkované cez verejne dostupné publikácie Globsec Trends 2022 a Globsec Trends 2023 a prieskumy EB (EB97, EB98, EB99 a EB100). Napriek dôležitému poznatku, kedy korelácia nemusí priamo dokazovať kauzalitu môžeme zhodnotiť, že politickí aktéri majú silný výtlak na sociálnych sieťach na sociálnych médiách. Tento výtlak priamo dokážeme v tretej kapitole práce. Zároveň politickí aktéri značne ovplyvňujú dianie v informačnom priestore a určujú témy, ktoré sú v konkrétnom období komunikované. Vďaka týmto tvrdeniam sa dá predpokladať, že politickí aktéri určitou mierou prespievajú k formovaniu verejnej mienky skrz komunikáciu na vybraných sociálnych médiách.

3 Výsledky práce

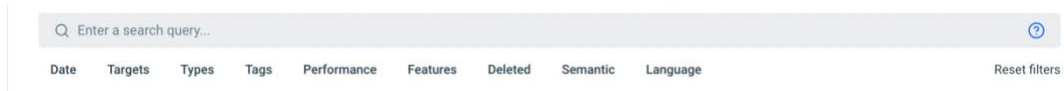
Ako sme spomenuli v metodológii tejto práce, pre zmapovanie jednotlivých naratívov sme použili analytický softvér Gerulata Juno, ktorý nám poskytla spoločnosť Gerulata Technologies. Juno nám umožňuje analyzovať dáta z rôznych online zdrojov a sociálnych sietí. Aby sme čitateľovi popísali, ako nástroj Juno funguje, musíme spomenúť technické aspekty tohto softvéru. Pre zaznamenanie výskytu jednotlivých naratívov sme do vyhľadávania, alebo Query v softvéri Juno zadali kľúčové slová a operátori. Na základe definovaných kľúčových slov a fráz sme zozbierali relevantné príspevky, ktoré sme následne analyzovali a obsahovo vyhodnocovali. Vyhľadávací softvér Juno funguje na základe nasledovných kritérií:

- AND: Základný operátor AND sa používa na určenie, že v texte sa musia objaviť obe kľúčové slová.
- OR: Operátor OR podmieňuje, že v texte sa musí objaviť aspoň jedno z kľúčových slov.
- NOT: Pomocou operátora NOT môžeme určiť, ktoré kľúčové slová sa v texte nesmú objaviť.
- “: Dvojité úvodzovky označujú frázu, čo znamená, že kľúčové slová musia nasledovať v poradí a hneď za sebou.
- *: Hviezdička v kľúčových slovách označuje zástupný znak, ktorý sa zhoduje so všetkými slovami, ktoré začínajú predponou.
- ~: Použitie znaku vlnovky priamo za kľúčovým slovom definuje akceptovanú úroveň nejasnosti, teda koľko zmien kľúčového slova je prijateľných, aby sa dopyt zhodoval so slovom.

Na základe týchto kritérií, operátorov a kľúčových slov získame príspevky, ktoré obsahujú nami skúmaný naratív. Softvér Juno má zároveň viacero iných funkcií, ktoré nám pomáhajú lepšie vytriediť získané príspevky, vid. *Obrázok 2*. Softvér zobrazuje príspevky zo všetkých sociálnych sietí a webových stránok, preto pomocou funkcie Types dokážeme segregovať príspevky, ktoré sa nachádzajú čisto na sociálnych sieťach FB a TG. Zároveň pomocou funkcie Language dokážeme oddeliť príspevky, ktoré sú čisto v slovenskom jazyku, aby sme vyradili príspevky, ktoré sú v iných jazykoch, napríklad v českom jazyku. Následne dokážeme pomocou funkcie Performance z príspevkov vybrať iba tie, ktoré získali rovnaký alebo väčší počet interakcií, ktorý sme stanovili. V neposlednom rade je funkcia Tags, ktorá

používateľovi softvéru umožňuje vytvoriť nálepky, ktoré použije na triedenie získaných príspevkov.

Obrázok 2 Funkcie softvéru Juno

Zdroj: Gerulata Juno

3.1 Naratív „Ukrajina je neonacistický štát“

Pozadie naratívu o neonacistickej Ukrajine

V ukrajinskom parlamente dlhodobo absentujú krajne pravicové a nacionalistické strany. Ako sme už spomenuli v prvej kapitole, strana Sloboda, ktorá zastáva miernejšie pravicové názory, získala v roku 2014 4,71 % voličských hlasov a Pravý sektor, známy svojimi radikálnymi až fašistickými postojmi, obdržal 1,8 % hlasov. Pri voľbách, ktoré nasledovali v roku 2019, sa ani jedna zo spomínaných krajne pravicových strán nedostala do parlamentu. Napriek tejto absencii krajne pravicových strán v ukrajinskom parlamente sa ruská propaganda snaží vytvoriť dojem, že Ukrajina je otrokom západu a vládnu jej neonacisti. Toto tvrdenie môžeme podložiť vyjadrením Petra Dubóczyho, ktorý nám v rozhovore popísal rozdelenie ruskej propagandy. Ruská propaganda sa dá rozdeliť na dve časti:

- Oslavná propaganda – glorifikovanie RF ako víťaza nad fašizmom,
- Očierňujúca propaganda – nálepkovanie nepriateľov, príkladom je aj označenie Ukrajiny za neonacistickú.

Pomocou očierňujúcej propagandy sa RF podarilo penetrovať všetky štáty EÚ, čím dokázali rozdeliť spoločnosť. Na základe historického revizionizmu¹²² RF efektívne dokázala vytvoriť falošnú predstavu o Ukrajine a vykreslila ju ako štát ovládaný neonacistami. Je dôležité spomenúť, že efektívnosť tohto naratívu je výrazne úspešnejšia v bývalých satelitných štátoch Sovietskeho Zväzu.

Dezinformačný naratív o neonacizme na Ukrajine bol použitý, ako jedna zo zámienok invázie Ukrajiny, odkazujúc na vyčisňovanie ukrajinských neonacistov, ktorí páchali genocídu na rusky hovoriacich obyvateľov v oblasti Donbasu. Tvrdenia

¹²² Oblasť historického bádania, ktorá je v opozícii k všeobecne prijímanej verzii výkladu dejín.

o vraždení rusky hovoriacich obyvateľov sa opiera o vojnu na Donbase z roku 2014. RF poznamenala, že pri tejto vojne o 14 000 mŕtvych civilistoch.¹²³ Podľa oficiálnych štatistík Organizácie spojených národov, číslo 14 000 obetí, ktoré uviedol Vladimír Putin, nezahŕňa výlučne civilné osoby. V období ruskej vojenskej aktivity voči Ukrajine medzi rokmi 2014 a 2021 dosiahlo celkové počet obetí v konflikte na Donbase 14 500. Z tejto sumy predstavovali 3 404 civilisti, 4 400 boli príslušníci ukrajinských ozbrojených síl a 6 500 tvorili ruskí bojovníci. Číslo, ktoré Putin prezentoval, predstavuje súhrnný počet obetí zapojených do konfliktu z oboch zapojených strán.¹²⁴ Tvrdenia o ukrajinských neonacistoch a genocíde rusky hovoriacich obyvateľov Putin zopakoval v deň invázie 24. februára 2022. Vo svojom prejave popisoval, ako boli rusky hovoriaci obyvatelia Donbasu osem rokov vystavení zneužívaniu, genocíde zo strany kyjevského režimu, a preto sa bude snažiť o demilitarizáciu a denacifikáciu Ukrajiny.¹²⁵ Vo svojich tvrdeniach slovné útočil aj na ukrajinského prezidenta Volodymyra Zelenského, ktorý je podľa jeho tvrdení, tiež fašista. Tieto tvrdenia boli rýchlo vyvrátené, keďže Zelenskij bol za prezidenta zvolený demokratickým spôsobom a zároveň je židovského pôvodu.¹²⁶ O deň neskôr Putin vo svojom vystúpení vyhlásil, že na žiadosť predstaviteľov republík Donbasu sa rozhodol pre špeciálnu vojenskú operáciu, ktorá má za cieľ ochranu obyvateľstva. Putin zdôraznil, že Rusko nemá v zámere realizovať okupáciu ukrajinského územia. Ministerstvo obrany RF tiež zdôraznilo, že vojenské operácie sa sústreďujú výhradne na vojenskú infraštruktúru bez ohrozenia civilného obyvateľstva.¹²⁷

Ako sme už uviedli, na Ukrajine pôsobí kontroverzný vojenský batalión Azov. Napriek jeho existencii predstavuje len malú časť ukrajinských vojenských síl.¹²⁸ Nedá sa teda tvrdiť, že by bola ukrajinská armáda plná neonacistov alebo

¹²³ TASS. *West deliberately conceals information about victims in Donbass*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://tass.com/politics/1699811>.

¹²⁴ UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS. *Conflict-related civilian casualties in Ukraine*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-02/Conflict-related%20civilian%20casualties%20as%20of%2031%20December%202021%20%28rev%2027%20January%202022%29%20corr%20EN_0.pdf?fbclid=IwAR0Y8eLwg0AqkAzsj6m3l6QYxeI9V1LsW8X7vxqimrjaYv5aGTy37v3Fos.

¹²⁵ TASS. *Decision taken on denazification, demilitarization of Ukraine*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://tass.com/politics/1409189>.

¹²⁶ FACT CHECK. *The Facts on 'De-Nazifying' Ukraine*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.factcheck.org/2022/03/the-facts-on-de-nazifying-ukraine/>.

¹²⁷ TASS. *Kiev regime controlled by West, neo-Nazis, Lavrov says*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://tass.com/politics/1411139>.

¹²⁸ THE GUARDIAN. *Azov fighters are Ukraine's greatest weapon and may be its greatest threat*. [cit. 2024-2-19]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/10/azov-far-right-fighters-ukraine-neo-nazis>.

fašistov. Napriek tomu, Azov poslúžil ruskej propagande ako nástroj na vytvorenie domnienky, že ukrajinská armáda je plná neonacistov, ktorý plnia príkazy kyjevského režimu.

K dotvoreniu mozaiky o neonacizme na Ukrajine ruská propaganda využila historickú osobnosť ukrajinských dejín Štefana Bandera. So Štefanom Banderom sa taktiež spájajú jeho stúpenci, takzvaní banderovci. Štefan Bandera bol ukrajinský nacionalista, vojak a jeden z vodcov ukrajinského nacionalistického hnutia s názvom Organizácia ukrajinských nacionalistov (OUN).¹²⁹ Historicky je Štefan Bandera značne kontroverzná osoba. Počas 2. svetovej vojny sa Bandera so svojimi stúpencami spojil s nacistickým nemeckom a bojovali proti vtedajšiemu Sovietskemu zväzu na viacerých frontoch naprieč Európou.¹³⁰ Primárnym nepriateľom banderovcov bol Sovietsky zväz, napriek tomu sa banderovci dopustili viacerých trestných činov na území Poľska, Československa ale aj Ukrajiny. Nacistické gestapo ale neskôr banderovcov rozpustilo a Štefan Bandera skončil v koncentračnom tábore. Napriek ukončeniu druhej svetovej vojny pokračovala činnosť banderovských frakcií. Ukrajina bola inkorporovaná do Sovietskeho zväzu, pričom došlo aj k rozšíreniu jej územia o Podkarpatskú Rus, ktorá predtým patrila Československu.¹³¹ V tejto práci nechceme ospravedlňovať skutky Štefana Bandera, nakoľko sú odsúdenia hodné. Napriek týmto skutočnostiam je dôležité spomenúť, že Štefan Bandera a zároveň aj banderovci boli pomocou ruskej propagandy vykresľovaní omnoho negatívnejšie a boli im pripisované rôzne činy, ktoré nikdy nevykonali. Napríklad môžeme spomenúť, ako si v roku 1938 OUN za svojho predsedu zvolili Andreja Meľnyka. V tom období došlo k rozdeleniu ukrajinských nacionalistov na dve hlavné frakcie, ktoré sú vo všeobecnosti známe pod označeniami „meľnykovci“ a „banderovci“. Pričom sa často stáva, že činy, za ktoré bol skutočne zodpovedný Meľnyk, sú ruskou propagandou prisudzované

¹²⁹ EURONEWS. *In Ukraine, Stepan Bandera's legacy becomes a political football... again.* [cit. 2024-2-19]. Dostupné na: <https://www.euronews.com/my-europe/2021/03/19/in-ukraine-stepan-bandera-s-legacy-becomes-a-political-football-again>.

¹³⁰ DENNÍK N. *Na Ukrajine hrdina, u susedov vojnový zločinec. Historici vysvetľujú, kto bol naozaj Bandera.* [cit. 2024-2-19]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/3204870/na-ukrajine-hrdina-u-susedov-vojnovy-zlocinec-historici-vysvetluju-kto-bol-naozaj-bandera/>.

¹³¹ MANIPULÁTORI. *„Banderovci, fašisti“ aneb Martin Koller a ruský naratív o Ukrajine.* [cit. 2024-2-19]. Dostupné na: https://manipulatori.cz/banderovci-fasisti-aneb-martin-koller-a-rusky-narativ-o-ukrajine/?fbclid=IwAR1fccah-uafL7mjT7gBs8LPudraP-apMvvQGh31_ZFYIFDXm3nwf-gOII0.

Banderovi.¹³²

Ukrajina, tak ako viaceré iné krajiny EÚ, má vo svojej histórii kontroverzné a temné momenty. Nemožno očakávať, že každý človek je vyučený historik alebo sa dokonale rozumie politickej situácii na Ukrajine. Táto nevedomosť vytvára prostredie pre HH, ktoré vykresľujú Ukrajinu ako neonacistickú. Ako sme spomenuli v prvej kapitole, na dezinformácie a konšpiračné teórie ponúkajú jednoduchšie vysvetlenia komplexných problémov. V slovenskom informačnom priestore dominujú aktéri, ktorí napomáhajú šíreniu pro ruskej propagandy, čím menia verejnú mienku o Ukrajine. Šírením dezinformácií zároveň napomáhajú RF naplňať svoje imperialistické záujmy a ohrozujú jasne vytýčenú geopolitickú orientáciu SR.

Technické aspekty výskumu naratívu o neonacistoch na Ukrajine

Pre zmapovanie tohto naratívu na sociálnych sieťach slovenského informačného priestoru sme použili vyhľadávacie slová: "Vojnu začalo vyčíňanie ukrajinských neonacistov" ~6 OR (Ukrajina AND (neonacisti OR nacisti OR banderovci OR neonacistov OR fašizmus OR fašisti OR Azov)). Ako sme spomenuli v metodológii tejto práce, časové rozmedzie výskumu sme určili od 24. februára 2022 po 1. marec 2024. Prvotný dátum sme zvolili dátum, kedy RF spustila inváziu Ukrajiny. Od tohto dátumu môžeme predpokladať, že sa naratív bude aktívnejšie vyskytovať v slovenskom informačnom priestore.

Výsledky výskumu naratívu o neonacistoch na Ukrajine

Výskum sme začali zadaním kľúčových slov do vyhľadávacieho softvéru Juno. Následne sme si pomocou funkcie Types vybrali iba príspevky na sociálnych sieťach FB a TG. Po nastavení prvej funkcie nám k tomuto naratívu na sociálnych sieťach FB a TG našlo 5 961 príspevkov (2 326 na FB a 3 635 na TG). Následne sme aplikovali druhú funkciu a to Language, aby sme od získaných príspevkov vybrali iba slovenské príspevky. Po zadaní druhej funkcie sme získali 5 442 slovenských príspevkov (2 015 na FB a 3 427 na TG). Z dôvodu obmedzeného rozsahu tejto analýzy sme museli analyzovať len príspevky, ktoré boli významné, a teda nastaviť minimálny počet 1 000 interakcií, ktoré príspevky musia mať. Túto operáciu sme

¹³² DENNÍK N. *Na Ukrajine hrdina, u susedov vojnový zločinec. Historici vysvetľujú, kto bol naozaj Bandera.* [cit. 2024-3-19]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/3204870/na-ukrajine-hrdina-u-susedov-vojnovy-zlocinec-historici-vysvetluju-kto-bol-naozaj-bandera/>

vykonali pomocou funkcie Performance, po ktorej sa nám počet príspevkov zúžil na 381 (330 na FB a 51 na TG). Je dôležité konštatovať, že nie všetky príspevky spojené s vyhľadávanými kľúčovými slovami sú relevantné pre konkrétny naratív. Niektoré príspevky v sebe môžu obsahovať kľúčové slová, no nesúvisia s témou naratívu. Preto sme museli použiť funkciu Tags, v ktorej sme si vytvorili nálepky relevantné a irelevantné, ktorými sme 381 príspevkov označili. Po prvom roztriedení sme došli k číslu 278 relevantné príspevkov (241 na FB a 37 na TG). O týchto 278 príspevkoch už môžeme povedať, že sú relevantné pre skúmaný naratív. Irelevantnými príspevkami, ktorých bolo 103 (89 na FB a 14 na TG) sa nebudeme ďalej zaoberať. Ku koncu sme pomocou funkcie Tags museli vytvoriť druhú sériu nálepiek a to dezinformačné a nezávadné. Urobili sme tak pre to, lebo v relevantných príspevkoch sa stále zobrazovali príspevky, ktoré o problematike iba informovali, alebo naratív nekomunikovali s cieľom manipulovať. Po druhom roztriedení sme získali 217 príspevkov (180 na FB a 37 na TG), ktoré môžeme označiť ako dezinformačné alebo manipulatívne. Nezávadných príspevkoch ku téme neonacizmu na Ukrajine sme zaznamenali 60 (60 na FB a 0 na TG). Dôvod, prečo sme tieto príspevky vyhodnotili ako nezávadné popíšeme v nasledovnej časti. Komplexná ukážka postupného rozdelenia príspevkov je znázornená v *Tabuľke 1*.

Tabuľka 1 Rozdelenie príspevkov o neonacizme na Ukrajine

Rozdelenie príspevkov na sociálnych sieťach FB a TG							
	Všetky	Slovenské	Prah 1000	Irelevantné	Relevantné	Nezávadné	Dezinformačné
FB+TG	5 961	5 442	381	103	278	60	217
FB	2 326	2 015	330	89	241	60	180
TG	3 635	3 427	51	14	37	0	37

Zdroj: Gerulata Juno, vlastné spracovanie

Ďalšou časťou nášho výskumu bola obsahová analýza konkrétnych dezinformačných, ale aj nezávadných príspevkov. Ako sme už spomenuli, po využití potrebných funkcií a zadaní všetkých dôležitých parametrov sme k téme neonacizmu na Ukrajine získali 60 nezávadných príspevkov. Tieto príspevky tvorili predovšetkým príspevky médií vid. *Obrázok 3*, vyjadrenia štátnych orgánov vid. *Obrázok 4*, ale aj politických aktérov vid. *Obrázok 5*, ktorí svojou komunikáciou nešírili pro ruskú propagandu a nesnažili sa ňou manipulovať verejnú mienku.

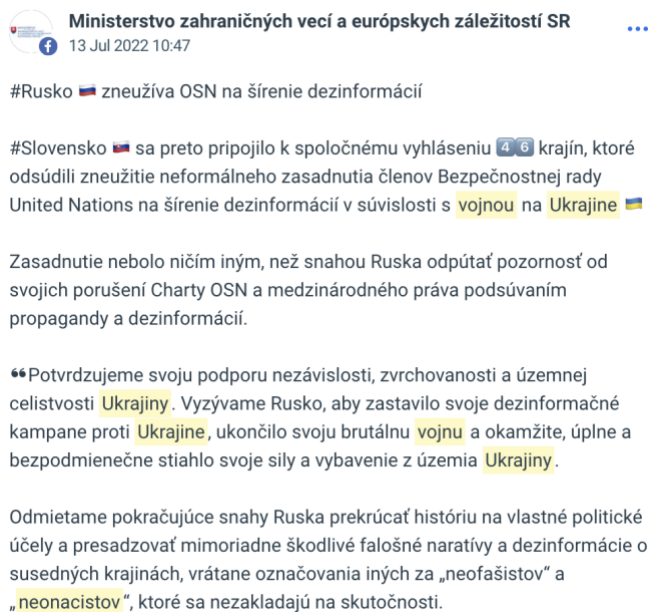
„Keby platilo to, čo tvrdí Putin o Ukrajine, tak Slovensko je štatisticky v porovnaní s Ukrajinou nacistická krajina, sme priam hotová malá tretia ríša. Koľko neonacistov máme v našom parlamente? V ukrajinskom nie sú žiadni. A voľby sa konajú tu i tam.“

Zdroj: Gerulata Juno

Obrázok 3 vyobrazuje status Denníka N, ktorý píše o skúmanej problematike, no nevykresľuje Ukrajinu ako nacistický štát. Ako sme viac krát avizovali, v ukrajinskom parlamente sa dlhodobo nevyskytujú krajne pravicoví politici. To sa však nedá povedať o SR, kde ešte donedávna pôsobili politickí aktéri, ktorí by sa dali považovať za krajne pravicových až fašistických.¹³³ Toto tvrdenie nám potvrdil aj Peter Dubóczy, ktorý poznamenal že v SR majú krajne pravicové strany, ako Republika alebo ĽSNS, omnoho väčšiu podporu, ako tomu je v Ukrajine. Môžeme spomenúť napríklad fakľové pochody, ktorých sa zúčastňoval aj politický aktér zo strany ĽSNS Marián Kotleba. Týmto argumentom by mohla ruská propaganda v budúcnosti označiť SR za neonacistický alebo fašistický štát.

¹³³ AKTUALITY. *Historik fašizmu: Tiso nebol fašista, Kotleba jednoznačne je*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/737020/historik-fasizmu-tiso-nebol-fasista-kotleba-jednoznacne-je-rozhovor/>.

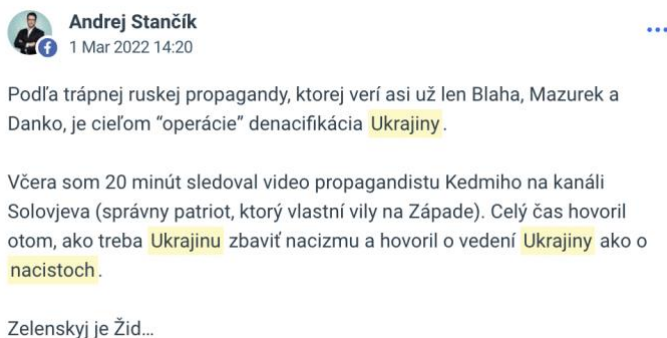
Obrázok 4 Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR – neonacizmus na Ukrajine

Zdroj: Gerulata Juno

Na *Obrázku 4* môžeme vidieť vyjadrenia Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Z obsahovej analýzy môžeme konštatovať, že Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR jasne odsudzuje a odmieta snahy RF prekrúcať históriu na vlastné účely. V historickej časti prvej kapitoly sme popisovali, ako bola SR etablovaná ako krajina, ktorá dlhodobo pomáhala Ukrajine. To možno vidieť aj na obrázku, kde z vyjadrenia Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR vyplýva, že naratív nepoužíva dezinformačne k manipulácii verejnej mienky.

Obrázok 5 Andrej Stančík – neonacizmus na Ukrajine

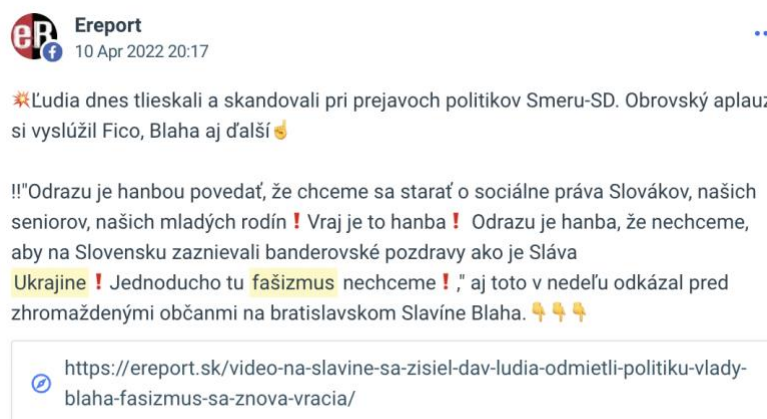

Zdroj: Gerulata Juno

Na *Obrázku 5* môžeme vidieť vyjadrenie Andreja Stančíka, politického aktéra ktorý v roku 2023 kandidoval do NRSR za pro európsku stranu Demokrati.¹³⁴ Rovnako ako u predošlých ukážkach, ani v tomto prípade výsledok nezobrazuje prvky ruskej propagandy, ktorá by Ukrajinu vykresľovala ako neonacistickú. Práve naopak, kandidát zdôraznil predom spomenutý fakt, že prezident Volodymyr Zelenskyj je židovského pôvodu. Týmito ukážkami sme chceli argumentačne odôvodniť prečo sme niektoré príspevky označili ako nezávadné. Pre komplexnejšie odôvodnenie: Nezávadné príspevky neobsahovali žiadnu formu propagandy, ktorá by napomáhala imperialistickým alebo geopolitickým zámerom RF.

Následne predložíme viacero ukážok príspevkov, ktoré sme počas obsahovej analýzy označili ako dezinformačné alebo manipulatívne. Tieto príspevky jasne kopírujú pro ruskú propagandu a pomocou PO sa snažia vytvoriť dojem, že Ukrajina je neonacistická krajina. V sekcií dezinformačných príspevkov sa objavovali príspevky od médií. Nešlo však o kredibilné médiá, ale alternatívne a konšpiračné médiá, ktoré kopírovali a šírili vyjadrenia RF alebo slovenských politických aktérov vid. *Obrázok 6*. Hlavnými prispievateľmi v dezinformačných príspevkoch boli politickí aktéri vid *Obrázok 7* a *Obrázok 8*.

Obrázok 6 Ereport – neonacizmus na Ukrajine

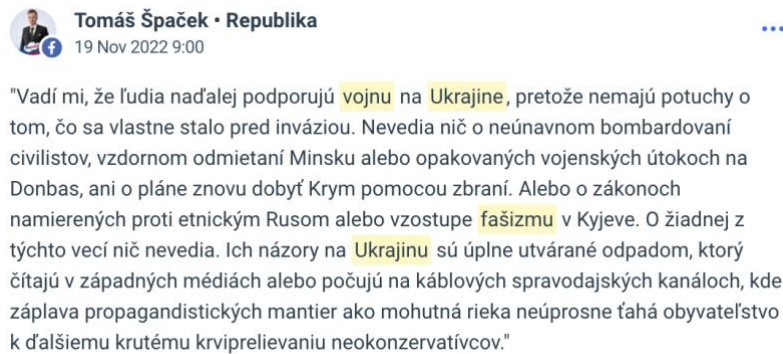
Zdroj: Gerulata Juno

Na *Obrázku 6* môžeme vidieť príspevok na sociálnej sieti FB od slovenského alternatívneho média Ereport. Toto médium dlhodobo a konzistentne šíri nepravdivé

¹³⁴ DEMOKRATI. *Kandidátka Demokratov*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.smedemokrati.sk/kandidatka/>.

informácie a konšpiračné teórie.¹³⁵ V *Obrázku 6* môžeme sledovať výskyt dezinformačného naratívu, ktorý vykresľuje Ukrajinu ako fašistickú. V príspevku sa ďalej spomína Štefan Bandera ale aj tvrdenie, že SR Ukrajinský fašizmus odmieta.

Obrázok 7 Tomáš Špaček – neonacizmus na Ukrajine

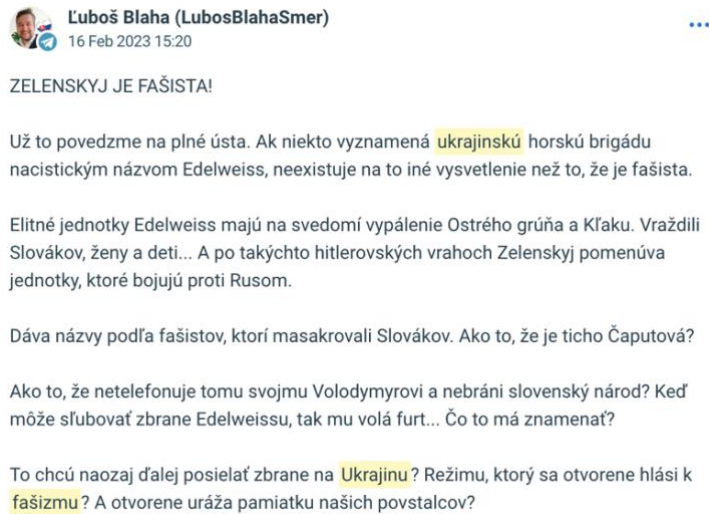
Zdroj: Gerulata Juno

Na *Obrázku 7* môžeme sledovať príklady dezinformačných príspevkov, šírených politickými aktérmi. Tomáš Špaček je politický aktér, ktorý v roku 2023 kandidoval do NRSR za krajne pravicovú stranu Republika.¹³⁶ Príspevok obsahuje rétoriku RF, ktorá hovorí o fašizme v Kyjeve a zároveň sa opiera o nepravdivý výrok Vladimíra Putina o vyvražďovaní civilistov a etnických rusov na Donbase. Autor zároveň kritizuje západné médiá a znevažuje kredibilitu informácií, ktoré sa na nich môžu ľudia dočítať.

¹³⁵ KONŠPIRÁTORI. *Ereport*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://konspiratori.sk/stranka/1059>.

¹³⁶ REPUBLIKA. *Kandidátna listina hnutia REPUBLIKA*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.hnutie-republika.sk/kandidatna-listina-volby-2023/>.

Obrázok 8 Ľuboš Blaha – neonacizmus na Ukrajine

Zdroj: Gerulata Juno

Obrázku 8 vyobrazuje príspevok na sociálnej sieti TG. Ide o príspevok politického aktéra Ľuboša Blaha, ktorý je dlhodobým členom strany Smer-SD a momentálne funguje aj ako podpredseda parlamentu SR.¹³⁷ Príspevok začína manipulatívnym tvrdením, že prezident Volodymyr Zelenskyj je fašista. Ľuboš Blaha ďalej v príspevku popisuje, ako Zelenskyj vyznamenáva horskú brigádu s názvom Edelweiss. Prirovnáva ju k nacistickej skupine z 2. svetovej vojny.¹³⁸ Túto manipuláciu pred Ľubošom Blahom využili viaceré pro ruské dezinformačné kanály.¹³⁹ Táto manipulatívna dezinformácia, vytrhla z kontextu dôležité informácie. Názov brigády nevymyslel Zelenskyj, názov brigády vychádza z insígnií plesnivec, ktoré si jednotka osvojila pri svojom vzniku v roku 2015, keď bola založená so sídlom v Kolomyji.¹⁴⁰ Blaha vo svojom príspevku zároveň odsudzuje posielanie zbraní, téme v ktorej sa budeme venovať v nasledujúcej podkapitole, ale zároveň vyhlásil Ukrajinu za režim, ktorý sa otvorene hlási k fašizmu. Tieto tvrdenia sú jasným príkladom HH na území SR, nakoľko ukážkovo ospravedľujú ruskú denacifikáciu Ukrajiny a manipulujú verejnú mienku v prospech RF.

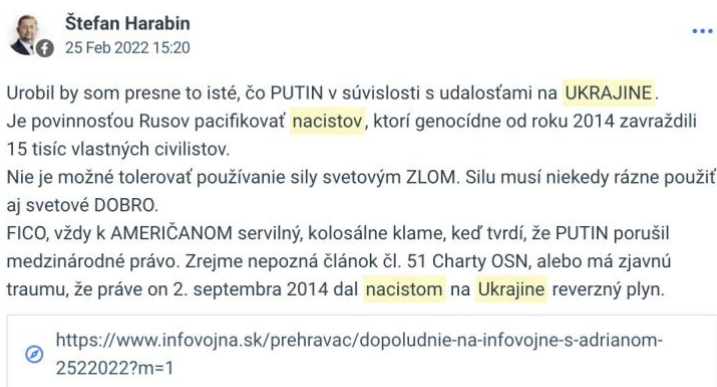
¹³⁷ SME. *Ľuboš Blaha*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.sme.sk/os/167258/lubos-blaha>.

¹³⁸ LIBCOM. *The Edelweiss Pirates*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://libcom.org/article/edelweiss-pirates-1939-1945>.

¹³⁹ RT. *Zelensky decorates military unit with 'Nazi' title*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://archive.is/cKtdK#selection-989.10-989.60>.

¹⁴⁰ MEDIUM. *Did Zelensky name a Ukrainian army brigade after a Nazi military unit?* [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: https://medium.com/@pitt_bob/did-zelensky-name-a-ukrainian-army-brigade-after-a-nazi-military-unit-ac90c6462bd4.

Obrázok 9 Štefan Harabin – neonacizmus na Ukrajine

Zdroj: Gerulata Juno

V *Obrázku 9* bývalý predseda Najvyššieho súdu SR a zároveň a zakladateľ konzervatívnej strany Vlast',¹⁴¹ Štefan Harabin deň po vypuknutí vojny na Ukrajine šíri pro ruskú propagandu. Dokonca popisuje, že by spravil presne to isté čo Vladimir Putin. Rovnako ako Tomáš Špaček na *Obrázku 7*, manipulatívne tvrdí o Ukrajine, že v roku 2014 vraždila civilistov na Donbase. Na konci príspevku dokonca priložil odkaz na článok od konšpiračného média Infovojna.¹⁴²

Predložili sme viacero ukážok, ktoré potvrdzovali skúmaný dezinformačný naratív o neonacizme na Ukrajine. Pre limitácie tejto práce nemôžeme prezentovať všetky príspevky, no snažili sme sa vybrať tie, ktoré najviac odzrkadľujú skúmaný dezinformačný naratív. Pomocou softvéru Juno sme následne kvantitatívne vyčíslili úspešnosť jednotlivých skupín, ktoré tento naratív šíрили. V *Tabuľka 2* sme zaznačili všetky príspevky, ktoré sa nám k tomuto naratívu podarilo zozbierať a po neskoršej obsahovej analýze sa preukázali ako relevantné. Príspevky sme rozdelili do skupín, podľa autora. Ide predovšetkým o konšpiračné médiá, u ktorých sme hodnotili, či ide o obsah vytvorený médiom, alebo išlo iba o zdieľanie príspevku iného politického aktéra. Zároveň sme rozdelili politické subjekty na politické hnutia a politických aktérov. Nezávadné subjekty sme ďalej nešpecifikovali a nerozdeľovali do skupín, lebo sme sa chceli zamerať čisto na dezinformačné príspevky.

¹⁴¹ SME. Štefan Harabin. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.sme.sk/os/153668/stefan-harabin>.

¹⁴² KONŠPIRÁTORI. Infovojna. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://konspiratori.sk/stranka/749>.

Tabuľka 2 Úspešnosť príspevkov o neonacizme na Ukrajine

Úspešnosť príspevkov obsahujúcich naratív: "Nacizmus na Ukrajine"					
	Príspevky	Interakcie	Komentáre	Zdieľania	Videnia
Celkový počet relevantného obsahu	278	1 274 000	64 150	240 900	3 446 000
Nezávadné príspevky	60	139 700	10 470	19 000	215 100
Dezinformačné príspevky	217	1 131 300	53 448	220 853	3 231 000
Alternatívne médiá - vlastný obsah	45	181 900	14 980	57 450	1 391 000
Alternatívne médiá - prezdieľanie	7	13 230	672	2 779	0
Alternatívne médiá - dokopy	52	195 130	15 652	60 229	1 391 000
Politickí aktéri	161	918 600	36 760	159 200	1 840 000
Politické hnutia	4	17 570	1 036	1 424	0
Politické subjekty - dokopy	165	936 170	37 796	160 624	1 840 000

Zdroj: Gerulata Juno, vlastné spracovanie

Po kvantitatívnej analýze môžeme konštatovať, že dezinformačný naratív o neonacizme na Ukrajine bol najviac šírený politickými aktérmi (161 príspevkov). Ich príspevky tvorili 74.19 % zo všetkých dezinformačných príspevkov. Politickí aktéri dokonca získali zo všetkých sledovaných skupín najviac interakcií (918 600), čo tvorilo 81.20 % zo všetkých interakcií na dezinformačných príspevkoch. Politickí aktéri získali markantne vyšší počet nie len interakcií ale aj komentárov (36 760), zdieľaní (159 200) a videní (1 840 000). Všetky tieto skutočnosti nám ukazujú silu a dopad komunikácie politických aktérov na sociálnych sieťach. Dezinformačný obsah sme zároveň rozdelili podľa sociálnych sietí FB a TG vid. *Graf 1*.

Graf 1 Fragmentácia príspevkov naprieč sociálnymi sieťami – neonacizmus na Ukrajine

Zdroj: Gerulata Juno, vlastné spracovanie

Graf 1 nám ukazuje, že príspevky na FB markantne dominujú (180), oproti tým na TG (37). Môžeme predpokladať, že FB používa viac ľudí ako TG. Zároveň

pri použití funkcie Performance sme stanovili, že chceme zobrazovať iba príspevky, ktoré majú viac ako 1 000 interakcií. FB je zároveň dlhodobo vnímaný, ako primárny politický kanál komunikácie politických aktérov a politických strán.

Ďalším krokom v analýze naratívu o neonacizme na Ukrajine je zanalyzovať politických aktérov, ktorí túto tému komunikovali najefektívnejšie. Ako sme spomenuli v metodológii tejto práce, úspešnosť budeme hodnotiť na základe počtu interakcií. Preto sme pomocou softvéru Juno extrahovali zoznam piatich najefektívnejších komunikátorov dezinformačného naratívu o neonacizme na Ukrajine vid. *Tabuľka 3* a zoradili ich podľa počtu získaných interakcií.

Tabuľka 3 Zoznam najefektívnejších komunikátorov naratívu neonacizmu na Ukrajine

Zoznam najefektívnejších komunikátorov naratívu		
	Príspevky	Interakcie
Ľuboš Blaha - Smer SD (FB)	35	442 000
Eduard Chmelár - poradca premiéra (FB)	18	91 220
Ľuboš Blaha - Smer SD (TG)	31	89 100
Štefan Harabin - Vlasť (FB)	8	48 490
Pavol Slota - Domov (FB)	9	39 820

Zdroj: Gerulata Juno, vlastné spracovanie

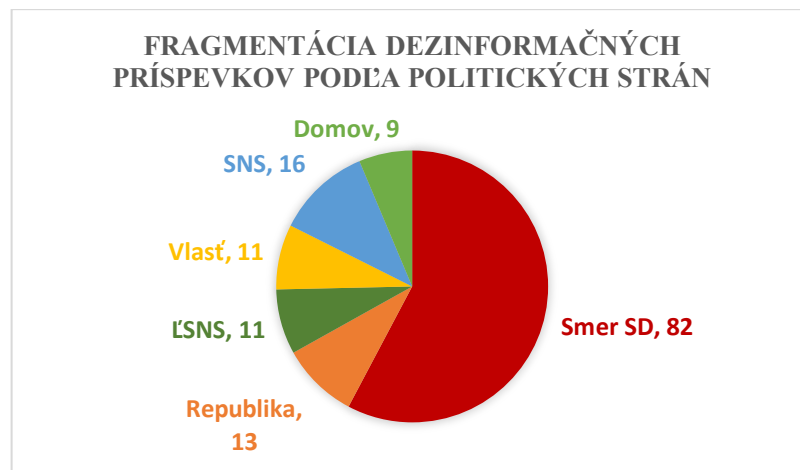
Z *Tabuľky 3* môžeme potvrdiť naše predošlé tvrdenie, o nižšom počte používateľov na sociálnej sieti TG. Na potvrdenie tohto tvrdenia nám poslúži počet interakcií u príspevkov Ľuboša Blahu. Ten vytvoril takmer rovnaký počet príspevkov na FB (35) ako na TG (31). Napriek tomu, získal značne menej interakcií na TG (89 100) ako na FB (442 000). Napriek tomu môžeme Ľuboša Blahu označiť za najefektívnejšieho komunikátora dezinformačného naratívu o neonacizme na Ukrajine. Zároveň chceme čitateľa uistiť, že v prípade príspevkov Ľuboša Blahu na FB a TG nejde o skopírované alebo podvojný príspevky. Ľubošovi Blahovi 14. apríla 2022 spoločnosť META zablokovala FB profil,¹⁴³ a od tohto dňa svoju komunikáciu presunul na sociálnu sieť TG.

Poslednou časťou v analýze naratívu o neonacizme na Ukrajine bude sledovať fragmentáciu komunikácie naratívu naprieč politickými stranami. Toto rozdelenie sa nám podarilo spracovať pomocou funkcie Tags, kde sme si vytvorili

¹⁴³ ZIVE. *Blaha je prvým slovenským politikom, ktorý bol zablokovaný na FB za nenávisťné prejavy.* [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://zive.aktuality.sk/clanok/6xFJw0A/blaha-je-prvym-slovenskym-politikom-ktory-bol-zablokovany-na-fb-za-nenavistne-prejavy/>.

nálepky k jednotlivým politickým stranám. Následne sme rozdelili dezinformačné príspevky od politických aktérov podľa ich politickej afiliácie. Je dôležité objasniť, že v našich predchádzajúcich rozdeleniach sme medzi politických aktérov zaradili aj Eduarda Chmelára, slovenského historika a súčasného poradcu premiéra Róberta Fica.¹⁴⁴ Eduard Chmelár je zároveň politický komentátor a aktivista. Z dôvodu jeho súčasnej pozície na poste poradcu premiéra sme ho zaradili medzi politických aktérov. Avšak do nasledujúceho rozdelenia sme ho nezahrnuli, nakoľko sme chceli zanalyzovať príspevky pochádzajúce výhradne od politických aktérov, ktorí sú aktívnou súčasťou vybranej politickej strany alebo hnutia.

Graf 2 Fragmentácia príspevkov podľa politických strán – neonacizmus na Ukrajine

Zdroj: Gerulata Juno, vlastné spracovanie

Z Grafu 2 vyplýva, že nominanti a politici zo strany Smer-SD tvorili väčšinu dezinformačných príspevkov spojených s naratívom o neonacizme na Ukrajine (82 príspevkov). Vďaka Tabuľke 3 ale vieme poznamenať, že 66 z týchto príspevkov, tvoria príspevky Ľuboša Blahu (35 na FB a 31 na TG). Aj napriek tejto skutočnosti zvýšili politickí nominanti strany Smer-SD vyprodukovali 16 dezinformačných príspevkov. Podľa Tomáša Kriššáka by sa táto skutočnosť dala vysvetliť zmenou rétoriky strany Smer-SD, ktorá nastala po roku 2018. V prvej kapitole tejto práce sme spomínali vraždu Jána Kuciaka a Martiny Kušnírovej z februára 2018. Počas obdobia, ktoré po vražde nasledovalo došlo k otrasu slovenskej politickej scény a jej mocenského rozloženia. Porazené strany, ako napríklad strana Smer-SD, v plnej

¹⁴⁴ HNONLINE. *Kto radí premiérovi?* [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://hnonline.sk/slovensko/96127271-kto-radi-premierovi-fico-si-za-poradcu-vybral-konspiratora-miesto-zabezpecil-aj-bratrancovi>.

miere prešli na silne tendenčné myšlienkové prúdy, ktoré boli pre slovenskú populáciu čoraz viac sympatické. Strana Smer-SD začala dezinformácie inkorporovať do svojej politickej komunikácie a z dezinformácií sa stal nástroj zabezpečenia politickej moci. Toto tvrdenie môžeme podporiť aj vyjadrením Mariána Majera, ktorý nám počas rozhovoru povedal, že na SR existujú politickí aktéri, ktorí prebrali určitú vlnu komunikácie, podobnú tej ruskej. Zároveň títo politickí aktéri dokážu na podobených normatívoch a frázach efektívne získavať hlasy.

3.2 Naratív „Vojenská pomoc Ukrajine iba predlžuje vojnu“

Pozadie naratívu o vojenskej pomoci Ukrajine

V priebehu rokov 2022 až 2024 sa obsah pro ruskej propagandy v koncepte vojny na Ukrajine menil. Pôvodná predstava o krátkej "špeciálnej operácii" bola nahradená konceptom falošného mieru, kde tvrdenia naznačovali, že každý kto logicky uvažuje si želá mier.¹⁴⁵ Rétorika o podkopávaní dôvery voči vojenskej pomoci Ukrajine pochádza od RF. Podľa vyjadrenia ruského veľvyslanca v Spojených štátoch, Anatolija Antonova, dodávky západných zbraní na Ukrajinu neprinesú zásadnú zmenu situácie a iba predlžujú trvajúci konflikt.¹⁴⁶ Antonov ďalej uvádza, že aktivity ukrajinských nacionalistov, ktoré sa snažia vyprovokovať priamu konfrontáciu medzi Ruskom a NATO, sú zdrojom obáv o testovaní ruskej trpezlivosti a odhodlania. Zintenzívnenie dodávok pokročilých zbraní od USA a NATO na frontovú líniu podľa Antonova vedie k zvýšeniu počtu obetí a predlžovaniu konfliktu, avšak nebude mať rozhodujúci vplyv na zmenu situácie konfliktu v prospech Ukrajiny.

Ukrajina bola obviňovaná z predlžovania vojny svojou obranou. Taktiež sa objavili tvrdenia o podpore západu pre Ukrajinu ako o príčine trvania vojny. Tieto tvrdenia tiež naznačujú, že spojenci neponúkajú Ukrajine zbrane so zámerom umožniť Ukrajincom brániť ich územie. Naopak, RF naznačuje, že spojenci Ukrajiny posielajú zbrane s cieľom predĺžiť konflikt a tým podporovať vlastné záujmy.

¹⁴⁵ ODBOR KOMUNIKÁCIE A PREVENČIE PREZÍDIA POLICAJNÉHO ZBORU. *Správa Policajného zboru o dezinformáciách na Slovensku v roku 2022*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: https://www.minv.sk/swift_data/source/images/sprava-o-dezinformaciach-sr-2022.pdf.

¹⁴⁶ TASS. *US' plans for more military aid to Kiev will only prolong conflict*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://tass.com/politics/1604687>.

Podobné konšpiračné teórie tvrdia, že USA má finančný záujem na predĺžení trvania vojny.¹⁴⁷ Hlavný dôvod prečo ale RF komunikuje tento naratív, je aby Ukrajina prišla o vojenskú podporu zo strany spojencov a bola jednoduchšie ju vojensky podmaniť. Informačný analytik Peter Dubóczi nám v rozhovore popísal ako dezinformačný aktéri hovoria, že RF a Ukrajina boli dotlačené k vzájomnému vraždeniu Slovanov. Tento naratív vychádza z už spomínaného panslavizmu. Je dôležité zdôrazniť, že RF je agresor, ktorý zasiahol do nezávislosti Ukrajiny a jej geografických hraníc.

Naratív o podkopávaní dôvery voči vojenskej pomoci Ukrajine sa dostal aj do informačného priestoru SR. Prominentní dezinformační aktéri začali postupne polarizovať spoločnosť a vzbudzovať pocit beznádeje.

Primárne ciele tohto naratívu sú:¹⁴⁸

- Podpora RF v konflikte na Ukrajine,
- presadzovanie nátlaku verejnej mienky na ukončenie podpory pre Ukrajinu,
- prispievanie k rozšíreniu informačného chaosu,
- podpora vnútroštátnych subjektov s potenciálom slúžiť záujmom RF,
- posilnenie nedôvery voči domácim štátnym orgánom.

Napriek rastúcej intenzite výskytu tohto naratívu je dôležité poznamenať, že ekonomické dôsledky víťazstva RF by boli pre strednú Európu katastrofálne.¹⁴⁹ SR by konkrétne čelila ročným nákladom vo výške 3 500 000 000 EUR, primárne kvôli zvýšeným výdavkom na obranu, poklesu priamych zahraničných investícií a zvýšeným nákladom na obsluhu štátneho dlhu. Tento scenár by SR finančne zaťažil päťkrát viac ako doterajšia pomoc Ukrajine, predstavujúc nielen ekonomickú záťaž, ale aj výrazné bezpečnostné riziko.

Falošné volanie po miery na Ukrajine ktoré sa dezinformační aktéri snažia presadiť neznamená mierové riešenie konfliktu. Mierový plán, ktorý dezinformátori a RF ponúka je však kompletnú kapituláciu Ukrajiny.¹⁵⁰ Sám Vladimír Putin 14.

¹⁴⁷ DEBUNK. 'Military aid prolongs the war in Ukraine'. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.debunk.org/debunker-military-aid-prolongs-the-war-in-ukraine>.

¹⁴⁸ HOAXY A PODVODY. *Správa o dezinformáciách na Slovensku v roku 2023*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://files.vlastnawebstranka.websupport.sk/56/a5/56a59dbf-84a6-49b8-b85b-16b08218d221.pdf>.

¹⁴⁹ PRAVDA. *Tri scenáre vývoja: Koľko nás stojí vojna na Ukrajine a koľko by nás stálo ruské víťazstvo*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/683159-tri-scenare-vyvoja-kolko-nas-stoji-vojna-na-ukrajine-a-koľko-by-nas-stalo-ruske-vitazstvo/>.

¹⁵⁰ ATLANTIC COUNCIL. *Peace is impossible until Ukraine is safe from future Russian aggression*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/peace-is-impossible-until-ukraine-is-safe-from-future-russian-aggression/>.

decembra 2023 vyhlásil, že mier na Ukrajine nastane len vtedy, keď budú splnené stanovené ciele RF. S apelom na denacifikáciu Ukrajiny, jej demilitarizáciu a stanovenie jej neutrálnosti, Putin zaujal nekompromisný prístup, ktorý požadoval bezpodmienečnú kapituláciu Ukrajiny. Tento postoj bol zaujatý po tom, ako ukrajinská protiofenzíva počas leta 2023 nepredviedla výrazné výsledky a dodávky vojenskej pomoci z USA pre Ukrajinu boli odložené v dôsledku vnútropolitických rozporov vo Washingtone DC.¹⁵¹

Technické aspekty výskumu naratívu o vojenskej pomoci Ukrajine

Pre zmapovanie druhého naratívu na sociálnych sieťach sme použili vyhľadávacie slová: "vojnový štváči odd'ávajú mier"~6 OR (Odd'ávajú OR Nechcú) AND mier AND Ukrajina AND (zbrane OR munícia OR vojenská technika). Rovnako ako tomu bolo pri prvom naratíve, aj pri tomto sme časové rozmedzie výskumu určili od 24. februára 2022 po 1. marec 2024. Prvotný dátum sme zvolili dátum, kedy RF spustila inváziu Ukrajiny. Od tohto dátumu môžeme predpokladať, že sa naratív bude vyskytovať.

Výsledky výskumu naratívu o vojenskej pomoci Ukrajine

Pri výskume druhého naratívu sme začali zadaním kľúčových slov do vyhľadávacieho softvéru Juno. Opäť sme si pomocou funkcie Types vybrali iba príspevky na sociálnych sieťach FB a TG. Po vybratí dvoch sociálnych sietí nám k druhému naratívu na sociálnych sieťach našlo 1 406 príspevkov (960 na FB a 446 na TG). Následne sme použili funkciu Language, aby sme od získaných príspevkov vybrali iba slovenské príspevky. Po aplikovaní druhej funkcie sme získali 1 390 slovenských príspevkov (944 na FB a 446 na TG). Z dôvodu obmedzeného rozsahu tejto analýzy sme museli analyzovať len príspevky, ktoré boli významné, a teda nastaviť spodnú hranicu 1 000 interakcií. Túto operáciu sme vykonali pomocou funkcie Type, po ktorej sa nám počet príspevkov zúžil na 339 (282 na FB a 57 na TG). Rovnako ako pri naratíve o neonacistoch na Ukrajine aj teraz musíme konštatovať, že nie všetky príspevky spojené s vyhľadávanými kľúčovými slovami sú relevantné pre konkrétny naratív. Niektoré príspevky v sebe môžu obsahovať

¹⁵¹ THE GUARDIAN. *Putin says no peace until Russia's goals in Ukraine achieved*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2023/dec/14/vladimir-putin-peace-russia-ukraine-president>.

klúčové slová, no nesúvisia s kontextom spochybňovania vojenskej pomoci Ukrajine. Pomocou už spomínaných nálepiek relevantné a irelevantné sme nadobudli 301 príspevkov (244 na FB a 57 na TG). O týchto 301 príspevkoch už môžeme tvrdiť, že sú relevantné pre skúmaný naratív. Irelevantnými príspevkami, ktorých bolo 38 (38 na FB a 0 na TG) sa nebudeme ďalej zaoberať. Nakoniec sme príspevky vytriedili pomocou druhej série nálepiek dezinformačné a nezávadné. Týmto krokom sme roztriedili relevantné dezinformačné príspevky od nezávadných. Po druhom roztriedení nám zostalo 278 príspevkov (221 na FB a 57 na TG), ktoré môžeme označiť ako dezinformačné alebo manipulatívne. Nezávadných príspevkoch k tomuto naratívu sme zaznamenali 23 (23 na FB a 0 na TG). Grafické znázornenie postupného rozdelenia príspevkov je znázornená v *Tabuľke 4*.

Tabuľka 4 Tabuľka 1 Rozdelenie príspevkov o vojenskej pomoci Ukrajine

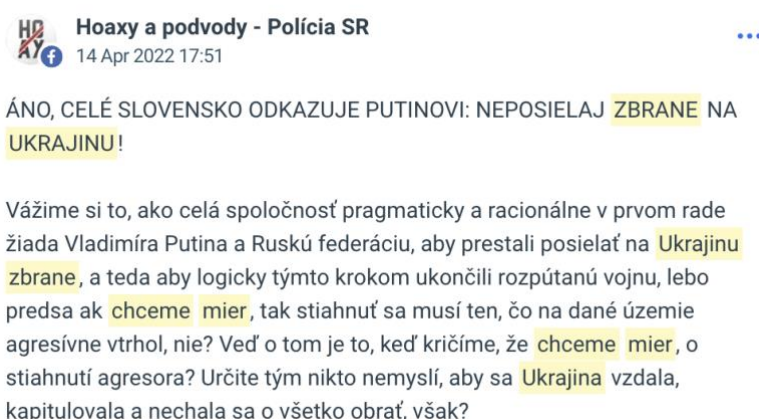
Rozdelenie príspevkov na sociálnych sieťach FB a TG							
	Všetky	Slovenské	Prah 1000	Irelevantné	Relevantné	Nezávadné	Dezinformačné
FB+TG	1 406	1 390	339	38	301	23	278
FB	960	944	282	38	244	23	221
TG	446	446	57	0	57	0	57

Zdroj: Gerulata Juno, vlastné spracovanie

Medzi nezávadné výsledky, ktoré sme objavili pri skúmaní naratívu o vojenskej pomoci Ukrajine patria vyjadrenia štátnych útvarov ako napríklad vyjadrenie stránky Polície SR s názvom Hoaxy a Podvody – Polícia SR vid. *Obrázok 10*. Zároveň sa medzi nezávadnými výsledkami objavilo viacero vyjadrení politických aktérov, predovšetkým ministrov vlády Eduarda Hegera, ktorá vládla v období 2021 až 2023 vid. *Obrázok 11* a *Obrázok 12*.¹⁵² Ako sme už v práci viackrát spomenuli, SR sa od začiatku konfliktu postavila na stranu Ukrajiny. O tom hovoria aj predložené príspevky jednotlivých ministrov a politických aktérov.

¹⁵² SME. Vláda Eduarda Hegera. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/t/8653/vlada-eduarda-hegera>.

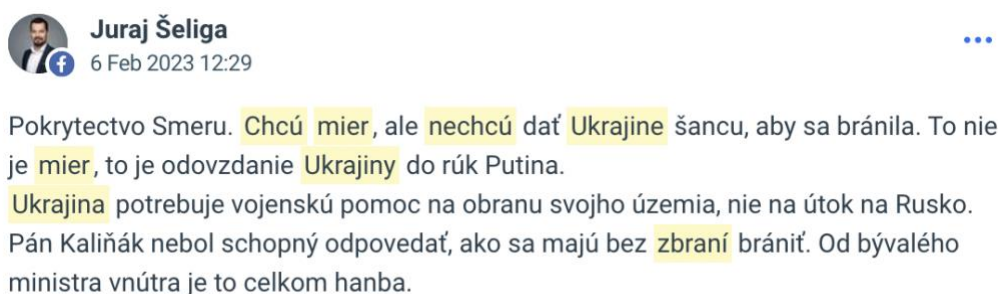
Obrázok 10 Hoaxy a Podvody – Polícia SR – vojenská pomoc Ukrajine

Zdroj: Gerulata Juno

Na Obrázku 10 môžeme vidieť príspevok od spomínanej stránky Polície s názvom Hoaxy a Podvody – Polícia SR. Stránka satirickou formou poukazuje na absurditu skúmaného naratívu a vyzýva Vladimíra Putina, aby RF prestala posielat' zbrane na Ukrajinu. Zároveň stránka jasne adresuje problém a vyzýva RF na stiahnutie svojich vojsk z územia Ukrajiny. Stránka Hoaxy a Podvody – Polícia SR, zameraná na boj proti hoaxom a dezinformáciám, vynikala svojou efektívnou s strategickou komunikáciou, čo sa odzrkadľovalo aj na jej sledovateľoch a fanúšikoch.¹⁵³ Stránka Hoaxy a Podvody – Polícia SR bola dlhodobo vlajkovou loďou v oblasti boja proti HH na SR.

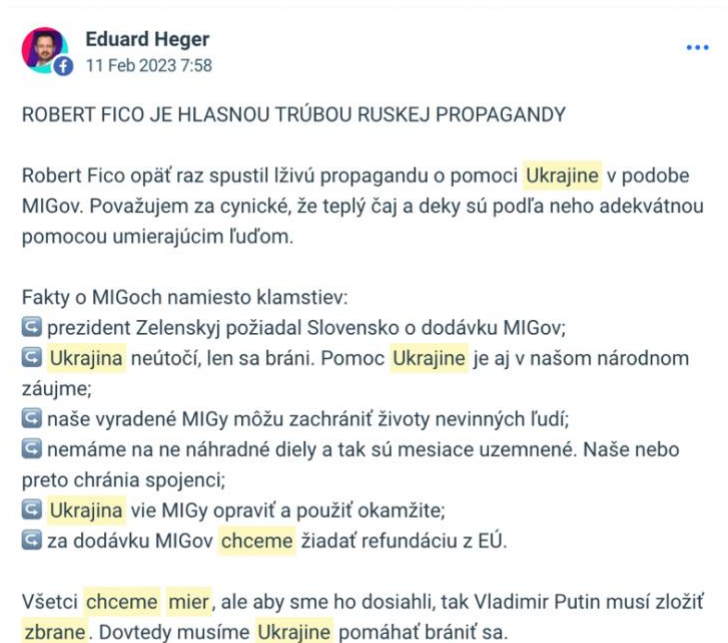
Obrázok 11 Juraj Šeliga – vojenská pomoc Ukrajine

Zdroj: Gerulata Juno

¹⁵³ SITA. Stránka Hoaxy a podvody Polícia SR je dlhodobo najsledovanejšou na Slovensku, dominantným zdrojom nepravd je Meta. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://sita.sk/stranka-hoaxy-a-podvody-policia-sr-je-dlhodobo-najsledovanejsou-na-slovensku-dominantnym-zdrojom-nepravd-je-meta/>.

Obrázok 12 Eduard Heger – vojenská pomoc Ukrajine

Zdroj: Gerulata Juno

Obrázok 11 vyobrazuje vyjadrenia Juraja Šeligu, ktorý sa v roku 2020 dostal do NRSR za centristickú stranu Za ľudí.¹⁵⁴ V príspevku Juraj Šeliga kritizuje postoje strany Smer-SD v kontexte vojenskej pomoci Ukrajine a popisuje skutočnosť vyjadrení, ktoré strana Smer-SD prezentuje. Napriek značnej kritike sa v tomto príspevku nenachádza dezinformačný naratív, ktorý by podporoval záujmy RF. Na *Obrázku 12* môžeme nájsť vyjadrenie Eduarda Hegera, bývalého premiéra SR. Eduard Heger, spolu so svojou vládou, dlhodobo a konzistentne podporoval Ukrajinu.¹⁵⁵ Vláda Eduarda Hegera mala jasne stanovené svoje stanovisko k vojne na Ukrajine a zastávala geopolitickú orientáciu SR smerom na západ. Vo svojom príspevku vyjadruje solidaritu voči Ukrajine a ubezpečuje, že vojenskú pomoc nebude prerušovať. Zároveň spomenul, že pomoc Ukrajine je národným záujmom. *Obrázok 11* a *Obrázok 12* potvrdzuje predom spomínanú podporu Ukrajiny, ktorú SR dlhodobo hájila. Ide o vyjadrenia politických aktérov, ktorí tému vojenskej pomoci komunikujú bez zámeru manipulovať.

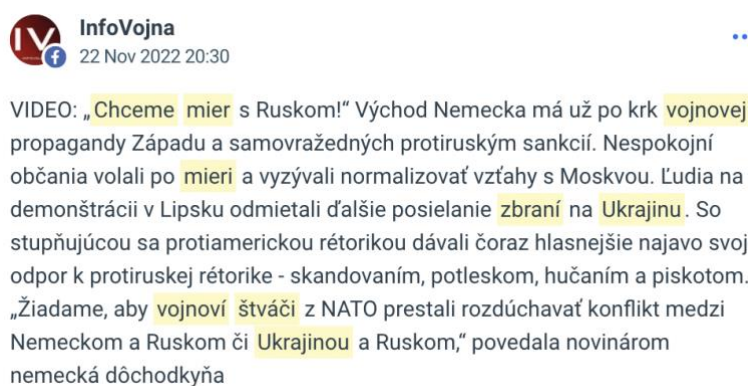
V ďalšej časti tejto podkapitoly ukážeme príspevky, ktoré vyobrazujú presný

¹⁵⁴ SME. *Kandidátka strany za ľudí (voľby 2020)*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2020/strany-a-kandidati/za-ludi>.

¹⁵⁵ TREND. *Heger: Ukrajine treba pomáhať ďalej, je to aj v záujme Slovenska*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/heger-ukrajine-treba-pomahat-dalej-je-to-aj-zaujme-slovenska>.

opak. Ide o dezinformačné a manipulatívne príspevky, v ktorých alternatívne médiá a politickí aktéri podkopávajú dôveru voči vojenskej pomoci Ukrajine a podporujú geopolitické záujmy Vladimíra Putina a RF. Alternatívne médiá svojimi príspevkami kopírovali pro ruskú propagandu a hájili záujmy RF vid. *Obrázok 13*.

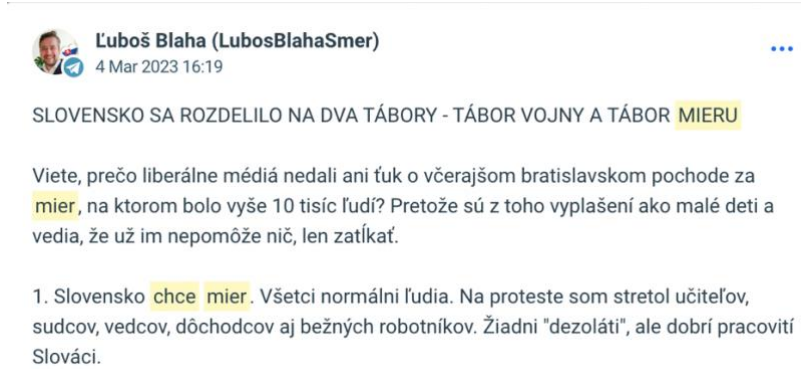
Obrázok 13 Infovojna – vojenská pomoc Ukrajine

Zdroj: Gerulata Juno

Na *Obrázku 13* budeme sledovať vyjadrenie alternatívneho média Infovojna. Podľa voľne dostupných zdrojov za Infovojna stojí Norbert Lichtner, ktorý predtým pracoval pre alternatívne médium Slobodný vysielateľ. V roku 2019 sa Lichtner uchádzal o post v Európskom parlamente ako kandidát strany Mariana Kotlebu - Ľudovej strany Naše Slovensko, avšak neskôr zo zoznamu kandidátov odstúpil.¹⁵⁶ Vo svojom príspevku píše o rozhovore s nemeckou dôchodkyňou, ktorým odsudzuje posielanie zbraní na Ukrajinu. Krajiny západu označuje za vojnových štváčov, toto označenie používajú viacerí aktéri podporujúci agresiu RF.

¹⁵⁶ KONŠPIRÁTORI. *Infovojna.sk*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://konspiratori.sk/stranka/749>.

Zdroj: Gerulata Juno

V *Obrázku 14* budeme analyzovať vyjadrenie popredného poslanca strany Smer-SD Ľuboša Blahu. Jeho príspevok je ukážkovým príkladom rétoriky, ktorá rozdeľuje a polarizuje spoločnosť. Hovorí o dvoch táboroch, tábor vojny a tábor mieru. Blaha vo svojom príspevku volá po miery a hovorí, že mier chcú všetci normálni ľudia. Týmto vyjadrením odkazuje na predom spomínané myslenie, kedy každý logicky zmýšľajúci človek túži po miery. To je pravda, no na základe predom spomenutým sympatiám Ľuboša Blahu s RF je zjavné, že jeho rétorika podporuje vojenské a geopolitické záujmy Vladimíra Putina. Toto presvedčenie môžeme sledovať aj v *Obrázku 15*. Blaha volá po miery a spomína vyjadrenie Róberta Fica, v ktorom popisuje, že SR nebude posielat' zbrane na Ukrajinu, lebo vojna nie je riešenie. V príspevku taktiež deklaruje nepravdivé argumenty o rozpínaní západu. Zároveň manipulatívne tvrdí, že za ukrajinským majdanom stojí západ. Toto vykresľovanie západu, ako strojcu majdanu je klasickým tvrdením využívaným ruskou propagandou.¹⁵⁷

¹⁵⁷ PONDER360. *Myth: The West staged a coup to overthrow the Ukrainian government in 2014*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://static.poder360.com.br/2022/02/2014-Coup-1.pdf>.

Obrázok 15 Luboš Blaha – vojenská pomoc Ukrajine 2

Luboš Blaha (LubosBlahaSmer)

24 Feb 2024 13:02

OD PRVEJ MINÚTY HOVORÍME TO ISTÉ - SLOVENSKO CHCE MIER ❤️

Pred dvoma rokmi sme na námestiach spoločne volali - Slovensko chce mier. A to isté hovoríme aj dnes.

1. Premiér Robert Fico to v Sobotných dialógoch povedal jasne - nebudeme posielat zbrane na Ukrajinu, lebo vojna nie je riešenie.
2. Odkedy vypukol konflikt na Ukrajine, bolo už niekoľkokrát možné túto vojnu zastaviť - prekazili to západné veľmoci, nie Rusko.
3. Bol to Západ, ktorý sa tlačil k ruským hraniciam cez expanziu NATO na Ukrajinu. Bol to Západ, ktorý zorganizoval Majdan.

Zdroj: Gerulata Juno

Obrázok 16 Eduard Chmelár – vojenská pomoc Ukrajine

Eduard Chmelár

28 Nov 2023 20:32

UKRAJINA SI MOHLA ZACHOVAŤ ÚZEMNÚ CELISTVOŠŤ, KEBY NA JAR 2022 SÚHLASILA S MIEROVOU DOHODOU

Generálny tajomník NATO Jens Stoltenberg na dnešnom zasadnutí ministrov zahraničných vecí členských štátov Severoatlantickej aliancie vyhlásil, že je našou povinnosťou podporovať Ukrajinu v pokračovaní vojny ďalšími dodávkami zbraní... Prepáčte, ale to je lož. Mrzí ma, že sa nenašiel jediný šéf diplomacie, ktorý by sa ho spýtal, nech mu ukáže ten článok Severoatlantickej zmluvy, ktorý nás zaväzuje vojensky pomáhať niekomu, kto nie je členom NATO. Naopak, Stoltenbergovi treba pripomenúť hneď prvý článok tejto dohody, v ktorom sa členské štáty zaväzujú riešiť konflikty mierovou cestou. A v tomto bode sme zlyhali.

Zdroj: Gerulata Juno

V Obrázku 16 budeme analyzovať vyjadrenie momentálneho poradcu premiéra Róberta Fica, Eduarda Chmelára. Chmelár sa otvorene hlási k pacifizmu, čerpajúc inšpiráciu z historických postáv a mierových hnutí.¹⁵⁸ Vo svojom príspevku kritizuje generálneho tajomníka NATO, Jensa Stoltenberga. V príspevku Chmelár vytýka Stoltenbergovi postoje k podpore Ukrajiny pomocou dodávok vojenských zbraní a vyzýva k vytváraniu podmienok pre mierovú cestu. Je dôležité podotknúť, že vyjadrenie o mierových dohodách z roku 2022 na ktoré sa Eduard Chmelár odvoláva vychádzali z podmienok Vladimíra Putina. Tieto podmienky boli pre

¹⁵⁸ WIKIPEDIA. Eduard Chmelár. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: https://sk.wikipedia.org/wiki/Eduard_Chmel%C3%A1r.

Volodomyra Zelenskyjho a Ukrajinu neprijateľné. V podmienkach Vladimíra Putina sa spomínalo markantné obmedzenie vojenských kapacít Ukrajiny alebo absolútne prenechanie Krymu RF.¹⁵⁹

V nasledovnej časti kvantitatívne vyčíslime úspešnosť jednotlivých skupín, ktoré komunikovali naratív o vojenskej pomoci Ukrajine. V *Tabuľka 5* sme zaznačili všetky príspevky, ktoré sa nám k tomuto naratívu podarilo zozbierať a po neskoršej obsahovej analýze sa preukázali ako relevantné. Rovnako ako pri naratíve o neonacizme na Ukrajine sa zameriame predovšetkým na dezinformačné príspevky. Ani teraz nebudeme nezávadné subjekty ďalej špecifikovať a rozdeľovať do skupín.

Tabuľka 5 Úspešnosť príspevkov o vojenskej pomoci Ukrajine

Úspešnosť príspevkov obsahujúcich naratív: "vojenská pomoc Ukrajine"					
	Príspevky	Interakcie	Komentáre	Zdieľania	Videnia
Celkový počet relevantného obsahu	301	1 541 000	66 800	234 200	3 148 000
Nezávadné príspevky	23	79 580	9 939	4 420	149 000
Dezinformačné príspevky	278	1 461 700	56 861	229 730	2 999 400
Alternatívne médiá - vlastný obsah	24	83 720	5 066	24 950	36 760
Alternatívne médiá - prezdieľanie	11	24 120	1 839	5 498	45 440
Alternatívne médiá - dokopy	35	107 840	6 905	30 448	82 200
Politickí aktéri	232	1 272 000	45 350	191 000	2 776 000
Politické hnutia	11	81 860	4 606	8 282	141 200
Politické subjekty - dokopy	243	1 353 860	49 956	199 282	2 917 200

Zdroj: Gerulata Juno, vlastné spracovanie

Rovnako ako pri prvom naratíve tak aj v tomto prípade zohrali politickí aktéri významnú rolu v šírení naratívu, ktorá podkopával dôveru voči vojenskej pomoci Ukrajine. Politickí aktéri počas skúmaného obdobia vyprodukovali 232 príspevkov, čo tvorilo 83.45 % všetkých dezinformačných príspevkov. Tieto príspevky získali najviac interakcií zo všetkých sledovaných skupín (1 272 000) a to tvorilo 87.02 % zo všetkých dezinformačných príspevkov. Pomocou *Tabuľky 5* sa nám opäť podarilo preukázať dosah politických aktérov na sociálnych sieťach. Politickí aktéri boli v komunikácii tejto témy ešte aktívnejší ako pri naratíve o neonacizme na Ukrajine. Pri naratíve o neonacizme na Ukrajine politickí aktéri vyprodukovali 161 príspevkov, pričom pri naratíve o vojenskej pomoci Ukrajine to bolo 232. V *Grafe 3* ukážeme, ako sa dezinformačné naratívy šírili naprieč sociálnymi sieťami FB a TG.

¹⁵⁹ UKRAJINSKA PRAVDA. WSJ analyses Putin's demands for peace from 2022: turn Ukraine into neutral state. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/03/1/7444515/>.

Graf 3 Fragmentácia príspevkov naprieč sociálnymi sieťami – vojenská pomoc Ukrajine

Zdroj: Gerulata Juno, vlastné spracovanie

Dezinformačných príspevkov na FB bolo štvornásobne viac (221), ako na TG (57). Opäť je to z dôvodu vyššieho počtu užívateľov, ale aj vyššej aktivity politických aktérov na tejto sieti. Z kvantitatívnej analýzy vieme určiť, že na TG vystupujú predovšetkým alternatívne médiá. Z politických aktérov je na TG najviac aktívny účet Ľuboša Blahu.

Túto aktivitu budeme sledovať v *Tabuľke 6*, kde zanalyzujeme politický aktérov, ktorí tému o vojenskej pomoci Ukrajine komunikovali najefektívnejšie. Budeme vychádzať z metodológie, kde sme určili že úspešnosť a efektivitu vyhodnotíme na základe získaného počtu interakcií. Zo softvéru Juno sme extrahovali zoznam piatich najefektívnejších politických aktérov a zoradili ich podľa získaných interakcií.

Tabuľka 6 Zoznam najefektívnejších komunikátorov naratívu o vojenskej pomoci Ukrajine

Zoznam najefektívnejších komunikátorov naratívu		
	Výsledky	Interakcie
Eduard Chmelár - poradca premiéra (FB)	68	367 100
Ľuboš Blaha - Smer SD (FB)	27	324 300
Ľuboš Blaha - Smer SD (TG)	54	163 800
Milan Uhrík - Republika (FB)	5	111 300
Róbert Fico - Smer SD (FB)	3	83 820

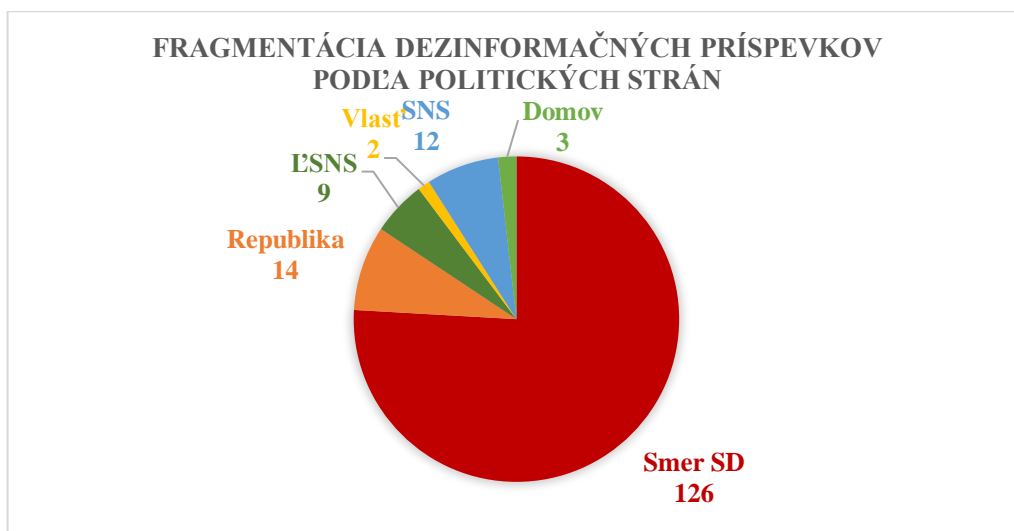
Zdroj: Gerulata Juno, vlastné spracovanie

Podľa údajov z Tabuľky 6 môžeme potvrdiť naše predchádzajúce tvrdenie o TG. Ľuboš Blaha bol v komunikácií tohoto naratívu mimoriadne aktívny (54 príspevkov). Napriek jeho vysokej aktivite na TG získal značne menej interakcií (163 800), ako na FB (324 300). Môžeme teda potvrdiť tvrdenie, že na TG je značne nižší počet užívateľov. Ľuboš Blaha na tejto sieti nemá taký dosah, aký mal na FB.¹⁶⁰ Z týchto dát vyplýva, že predom spomínaný ban od spoločnosti META mal obrovský vplyv na komunikáciu Ľuboša Blahu na sociálnych sieťach. Najefektívnejší komunikátor naratívu o vojenskej pomoci Ukrajine bol Eduard Chmelár. Predpokladáme, že táto vysoká aktivita vychádza z predošlej informácie kedy sme uviedli, že Eduard Chmelár sa otvorene hlási k pacifizmu. Chceme uviesť že nijak nedeňonestujeme postoje Eduarda Chmelára ani neodsudzujeme pacifizmus ako taký. Je však dôležité uviesť že pacifizmus v tomto prípade môže napomáhať záujmom RF a Vladimíra Putina. Na začiatku tejto podkapitoly sme uviedli vyjadrenie Vladimíra Putina, ktorý vyhlásil že mier na Ukrajine nastane len vtedy, keď budú splnené stanovené ciele RF. Opäť sa nám ukazuje, že politickí dezinformační aktéri popisujú problematiku situácie na Ukrajine skreslene. Falošne volajú po miery, no v skutočnosti vedome (alebo nevedome) napomáhajú geopolitickým záujmom Vladimíra Putina a RF.

V poslednej časti tejto podkapitoly budeme sledovať fragmentáciu komunikácie naratívu o vojenskej pomoci Ukrajine naprieč politickými stranami. Toto rozdelenie sa nám podarilo spracovať pomocou funkcie Tags, kde sme si vytvorili nálepky k jednotlivým politickým stranám. Následne sme rozdelili dezinformačné príspevky od politických aktérov podľa ich politickej afiliácie. Aj v tomto rozdelení sme zo zoznamu politických aktérov vynechali Eduarda Chmelára, nakoľko nie je aktívnym členom žiadnej politickej strany. Detailné rozdelenie komunikácie naratívu o vojenskej pomoci Ukrajine naprieč politickými stranami je vyobrazené v *Grafe 4*.

¹⁶⁰ DENNIK N. *Blaha na Telegram – pohľad za oponu*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/blog/3700745/blaha-na-telegram-pohlad-za-oponu/>.

Graf 4 Fragmentácia príspevkov podľa politických strán – vojenská pomoc Ukrajine

Zdroj: Gerulata Juno, vlastné spracovanie

Graf 4 popisuje fragmentáciu komunikácie naratívu, ktorý podrýva dôležitosť vojenskej pomoci Ukrajine naprieč politickým spektrom. V tomto naratíve opäť najviac komunikovala politická strana Smer-SD, ktorej sa podarilo počas sledovaného obdobia vytvoriť 126 príspevkov. Vďaka *Tabuľke 6* vieme, že 81 príspevkov vyprodukoval Ľuboš Blaha (27 na FB a 54 na TG). Z politických nominantov strany Smer-SD bol po Ľubošovi Blahovi v komunikácií tejto témy najaktívnejší poslanec Marián Kéry. Ten o téme vojenskej pomoci Ukrajine vytvoril 15 príspevkov, ktoré dokopy získali 34 140 interakcií. Napriek jeho vysokej aktivite v komunikácií tejto témy, sa ale neumiestnil v zozname najefektívnejších komunikátorov, ktorých sme spomínali v *Tabuľke 6*. Z *Grafu 4* môžeme poznamenať, že na slovenskej politickej scéne vystupujú strany, ktoré skrytou formou ospravedlňujú ruskú agresiu alebo podkopávajú dôležitosť pomoci Ukrajine. Ako sme uviedli v začiatku tejto podkapitoly víťazstvo RF by bolo pre strednú Európu, ale aj SR katastrofálne. Víťazstvo RF na Ukrajine by SR finančne zaťažilo päťkrát viac ako doterajšia pomoc, predstavujúc nielen ekonomickú záťaž, ale aj výrazné bezpečnostné riziko. Podľa Petra Dubóczyho RF dlhodobo deklaruje, že vojna na Ukrajine nemá vojenské riešenie. Je dôležité sa zamyslieť, aké sú alternatívy. Momentálne sú dva mierové plány:

- Plán prezidenta Zelenskijho, o stiahnutí vojsk RF z územia Ukrajiny,
- Plán bývalého prezidenta RF Dmitrija Medvedeva, ktorý hovorí

o kapitulácií Ukrajiny.

Plán RF, alebo teda plán Medvedeva by potvrdzoval návrat k videniu medzinárodného prostredia, ako súboru sfér vplyvu.

4 Diskusia

V tejto kapitole budeme hľadať korelácie medzi komunikáciu skúmaných dezinformačných naratívov a vývojom verejnej mienky. Budeme vychádzať z viacerých prieskumov, ako napríklad prieskumy SAV, prieskumy sprostredkované pomocou verejne dostupných publikácií Globsec Trends a prieskumami EB.

V našej praktickej časti sme sa venovali pojmom HH, informačná hrozba, mäkká a tvrdá moc. Spomenuli sme, že tvrdá moc a aktívne vojenské sily s ňou spojené sú drahé na rozšírenie a udržiavanie. Preto začala RF využívať mäkkú moc pomocou rôznych nekonvenčných metód ako je napríklad propaganda. Podľa Petra Dubóczyho je ruská propaganda výrazne úspešnejšia v bývalých satelitných štátov Sovietskeho Zväzu. K týmto štátom patrí aj SR, ktorá je dlhodobo terčom PO. SR sa stala súčasťou informačnej vojny, ktorej cieľom bolo ovplyvnenie postoja a konania občanov SR. V rozhovoroch, ktoré sme viedli nám viacerí experti popísali, ako veľmi zraniteľná je kognitívna obrana SR. Dokazuje to aj prieskum v publikácií Globsec Trends 2022, v ktorom je uvedené, že až 54 % občanov SR je náchylných na dôveru dezinformácií.¹⁶¹

Ako sme spomenuli, počas vlády Eduarda Hegera v rokoch 2021 až 2023 sa SR aktívne zapájala do zdieľanej humanitárnej, finančnej a vojenskej pomoci Ukrajine. Počas tohto obdobia začali viacerí politickí aktéri vyvíjať rôzne PO na manipuláciu verejnej mienky o Ukrajine. PO vyústili vo vlnu nesúhlasu s postojmi vlády v otázkach pomoci Ukrajine. Vývoj verejnej mienky bol výsledkom dlhotrvajúceho úsilia politických aktérov a alternatívnych médií, ktoré vykresľovali Ukrajinu ako neonacistický štát podryvali dôležitosť vojenskej pomoci. Nesúhlas s postojmi vlády Eduarda Hegera sa následne prejavil pri voľbách do NRSR v roku 2023, kedy vyhrala strana Smer-SD.¹⁶² Tá následne zložila vládu so stranami Hlas a SNS.

¹⁶¹ GLOBSEC. *Globsec Trends*. 2022. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2022-05/GLOBSEC-Trends-2022.pdf>.

¹⁶² SME. *Výsledky parlamentných volieb 2023*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2023/vysledky>.

V tejto časti budeme popisovať jednotlivé prieskumy a ich prepojenie na nami skúmané témy. Chceli by sme upriamiť pozornosť čitateľa obdobia, kedy boli prieskumy vykonané. Tento fakt nám lepšie poslúži pri hľadaní korelácií medzi prieskumami a aktivitou šírenia dezinformácií.

Ako prvý rozoberieme prieskum realizovaný SAV, ktorý sa uskutočnil na vzorke 1 819 respondentov.¹⁶³ V prieskume boli respondenti vyzvaný na určenie vinníka konfliktu na Ukrajine. Prieskum bol vykonaný dva krát, raz v marci 2022 vid. *Tabuľka 7* a raz v auguste 22 vid. *Tabuľka 8*.

Tabuľka 7 SAV Kto je zodpovedný za vojnu na Ukrajine? (marec 2022)

Kto je zodpovedný za vojnu na Ukrajine? (marec 2022)			
	Suhlasím	Neviem	Nesúhlasím
Rusko	76%	11%	13%
Ukrajina	38%	17%	45%
NATO	36%	16%	48%
EU	27%	17%	56%

Zdroj: SAV, vlastné spracovanie

Tabuľka 8 SAV Kto je zodpovedný za vojnu na Ukrajine? (august 2022)

Kto je zodpovedný za vojnu na Ukrajine? (august 2022)			
	Suhlasím	Neviem	Nesúhlasím
Rusko	68%	14%	18%
Ukrajina	45%	18%	37%
NATO	39%	17%	44%
EU	31%	18%	51%

Zdroj: SAV, vlastné spracovanie

Ako môžeme vidieť z *Tabuľky 7* a *Tabuľky 8* verejná mienka o vnímaní vinníka sa značne zmenili. Tesne po začiatku invázie v marci vinilo Rusko 76 % opýtaných avšak v augustovom prieskume sa k tomuto tvrdeniu pridalo iba 68 % opýtaných. Zároveň v prieskume z augusta sa zvýšil počet respondentov, ktorí za vojnu vinia Ukrajinu. V marci sa k tomuto tvrdeniu prihlásilo 38 % respondentov, v auguste to bolo až 45 %. V prípade Ukrajiny ide o 7 percentný nárast. Tento nárast

¹⁶³ SAV. *Kto je zodpovedný za vojnu na Ukrajine?* [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=services-news&source_no=20&news_no=10547.

môže vychádzať zo zvýšenej aktivity dezinformačného naratívu, ktorí Ukrajinu vykresľoval ako neonacistický štát spomínal genocídu rusky hovoriacich obyvateľov Donbasu z roku 2014. Zvýšil sa aj počet respondentov, ktorí sa na otázku nevedeli vyjadriť. Toto je jeden z hlavných cieľov dezinformácií, ktoré sa snažia vytvoriť informačný chaos v ktorom sa bežný občan nebude vedieť orientovať.

Otázke „Kto môže za vojnu na Ukrajine?“ sa venoval aj slovenský think-tank Globsec. Ten vo svojich publikáciách *Globsec Trends 2022*¹⁶⁴ a *Globsec Trends 2023*¹⁶⁵ hľadal vinníka za vojnu na Ukrajine. Oba prieskumy boli vykonané v mesiaci marec, oba na vzorke 1 000 respondentov. *Globsec Trends 2022* bol vykonaný v marci 2022 a *Globsec Trends 2023* bol vykonaný v marci 2023. Obe publikácie v sebe obsahovali otázku „Kto môže za vojnu na Ukrajine?“ Dáta z oboch publikácií sme zozbierali a spracovali do *Tabuľky 9*.

Tabuľka 9 Globsec Kto môže za vojnu na Ukrajine? (marec 2022 a marec 2023)

Kto môže za vojnu na Ukrajine?				
	Rusko	Západ	Ukrajina	Neviem
Marec 2022	51%	28%	16%	5%
Marec 2023	40%	34%	17%	9%

Zdroj: Globsec, vlastné spracovanie

Aj v tomto prieskume sme zaznamenali nárast respondentov, ktorí za vojnu vinia Ukrajinu. V roku 2022 Ukrajinu pokladalo za vinníka 16 % respondentov, v roku 2023 to bolo 17 %. Taktiež sa zvýšil počet respondentov, ktorí na otázku nevedeli odpovedať. Dezinformačným naratívom o Ukrajine sa podarilo vytvoriť informačný chaos, ktorý do značnej miery prispel k zmäteniu respondentov.

Následne budeme analyzovať prieskumy, ktoré sa týkali vojenskej pomoci Ukrajine. Tejto problematike sa venoval prieskum SAV z augusta 2023, ktorý bol vykonaný na vzorke 1 854 respondentov.¹⁶⁶ Prieskum respondentom predložil tvrdenie „Dodávky zbraní na Ukrajinu len predlžujú vojnu“. Následne mohli respondenti uviesť, či s týmto tvrdením úplne súhlasia, súhlasia, čiastočne súhlasím,

¹⁶⁴ GLOBSEC. *Globsec trends 2022*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na:

<https://www.globsec.org/sites/default/files/2022-05/GLOBSEC-Trends-2022.pdf>.

¹⁶⁵ GLOBSEC. *Globsec trends 2023*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na:

<https://www.globsec.org/sites/default/files/2023-05/GLOBSEC%20Trends%202023.pdf>.

¹⁶⁶ SAV. *Slovensko prežíva únavu zo solidarity*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na:

https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=services-news&source_no=20&news_no=11450.

úplne nesúhlasím, nesúhlasím, čiastočne nesúhlasím a ani nesúhlasím ani súhlasím. Pre lepšiu čitateľnosť a zovšeobecnenie prieskumu, sme skupiny úplne súhlasím, súhlasím a čiastočne súhlasím sčítali do súhlasím. Rovnako sme sčítali skupiny úplne nesúhlasím, nesúhlasím a čiastočne nesúhlasím do zovšeobecného tvrdenia nesúhlasím. Zovšeobecnú verziu prieskumu môžeme vidieť v *Grafe 5*.

Graf 5 SAV Dodávky zbraní na Ukrajinu len predlžujú vojnu (august 2023)

Zdroj: SAV, vlastné spracovanie

Z prieskumu SAV v *Grafe 5*, môžeme určiť že 55.2 % respondentov súhlasí s tvrdením, že dodávky zbraní na Ukrajinu len predlžujú vojnu (39.2 % úplne súhlasím, 7.3 % súhlasím a 8.7 % čiastočne súhlasím). S týmto tvrdením nesúhlasí 31.4 % opýtaných (20.6 % úplne nesúhlasím, 5.7 % nesúhlasím a 5.1 % čiastočne nesúhlasím). 13.4 % opýtaných nevedelo na toto tvrdenie reagovať.

Téme dodávok zbraní na Ukrajinu sa venovali aj prieskumy EB. Pre výskum problematiky dodávok zbraní na Ukrajinu sme zvolili 3 posledné prieskumy EB. EB98 bol vykonaný 12. januára až 1. februára 2023 na vzorke 1 004 respondentov.¹⁶⁷ EB99 bol vykonaný 31. mája až 16 júna 2023 na vzorke 1 001 respondentov.¹⁶⁸ EB100 bol vykonaný 23. októbra až 10 novembra 2023 na vzorke 1 006 respondentov.¹⁶⁹ Dáta z troch posledných prieskumov sme EB sme zozbierali

¹⁶⁷ EUROPEAN UNION. *Standard Eurobarometer 98 - Winter 2022-2023*. [cit. 2024-1-4].

Dostupné na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2872>.

¹⁶⁸ EUROPEAN UNION. *Standard Eurobarometer 99 - Spring 2023*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3052>.

¹⁶⁹ EUROPEAN UNION. *Standard Eurobarometer 100 - Autumn 2023*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3053>.

a spracovali do *Tabuľky 10*.

Tabuľka 10 Podpora vojenskej pomoci Ukrajine

Podpora vojenskej pomoci Ukrajine			
	Súhlasím	Nesúhlasím	Neviem
január-február 2023	38%	56%	6%
máj-jún 2023	37%	57%	6%
október-november 2023	34%	60%	6%

Zdroj: EB98, EB99, EB100, vlastné spracovanie

Je dôležité poznamenať, že v prieskume od SAV v *Grafe 5* respondenti vyjadrovali svoj súhlas, poprípade nesúhlas s tvrdením „Dodávky zbraní na Ukrajinu len predlžujú vojnu“. V prieskumoch EB, ktoré sú zobrazené v *Tabuľke 10* respondenti určovali či súhlasia alebo nesúhlasia s vojenskou podporou Ukrajiny. Na základe *Tabuľky 10*, môžeme potvrdiť rastúci nesúhlas s vojenskou podporou Ukrajiny. Tento nesúhlas rástol z 56 % v januári až februári 2023 cez 57 % v máji až júni 2023 na 60 % v októbri až novembri 2023.

Posledný prieskum, ktorý v práci rozoberieme, sa dotýka otázky či sú slovenskí občania spokojní s reakciou vlády SR na situáciu na Ukrajine. Tejto otázke sa venovali prieskumy EB. Okrem spomínaných EB98, EB99 a EB100 sme pridali EB97, ktorý bol vykonaný 18. júna až 11. júla 2022 na vzorke 1 033 respondentov.¹⁷⁰ Dáta z štyroch prieskumov EB97, EB98, EB99 a EB100 sme extrahovali a spracovali do *Tabuľky 11*.

Tabuľka 11 Spokojnosť s reakciou vlády SR na situáciu na Ukrajine

Spokojnosť s reakciou vlády SR na situáciu na Ukrajine			
	Spokojnosť	Nespokojnosť	Neviem
jún-júl 2022	44%	55%	1%
január-február 2023	34%	61%	5%
máj-jún 2023	40%	54%	6%
október-november 2023	48%	47%	5%

Zdroj: Zdroj: EB97, EB98, EB99, EB100, vlastné spracovanie

Z *Tabuľky 11* vyplýva, že spokojnosť s reakciou vlády SR klesala v

¹⁷⁰ EUROPEAN UNION. *Standard Eurobarometer 97 - Summer 2022*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2693>.

sledovanom období jún 2022 až jún 2023. Mierny nárast môžeme zaznamenať až v októbri a novembri, kedy sa konal EB100. Dôvodom tohto nárastu by mohlo byť zložením štvrtej vlády Róberta Fica, ktorú Róbert Fico zložil v koncom októbra 2023 zo strán Smer-SD, Hlas a SNS z októbra 2023.¹⁷¹ Ako sme viac krát uvideli, Róbert Fico a politickí nominanti strán Smer-SD a SNS vystupovali voči Ukrajine značne kriticky. Róbert Fico po zvolení za premiéra SR deklaroval, že Ukrajine nepošle ani náboj.¹⁷² Toto tvrdenie sme mohli potvrdiť až 21. marca 2024, kedy sa SR nepridala k iniciatíve Českej republiky a Poľska na dodávku zbraní pre Ukrajinu.¹⁷³ Toto rozhodnutie poznačuje zásadné odklonenie od predošlého stanoviska SR, ktorá dlhodobo podporovala Ukrajinu.

Aby sme naše tvrdenia v tejto kapitole podložili kvantitatívnymi údajmi zo softvéru Juno sme extrahovali všetky dezinformačné príspevky o neonacizme na Ukrajinu a vojenskej pomoci a spracovali sme ich do *Grafu 6*.

Graf 6 Vývoj skúmaných naratívov v priebehu času

Zdroj: Gerulata Juno, vlastné spracovanie

¹⁷¹ PRAVDA. *Fico sa štvrtý raz stal premiérom. Z vlády bude podľa šéfa Smeru počut' suverénny slovenský hlas.* [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/686232-rozprava-sa-skoncila-matovic-natahoval-cas-menovanie-vlady-museli-posunut/>.

¹⁷² POSTOJ. „Ani náboj Ukrajine,“ vyhlasuje Fico. No vojna je šanca pre naše zbrojárstvo. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/127634/ani-naboj-ukrajine-vyhlasuje-fico-no-vojna-je-sanca-pre-nase-zbrojarstvo>.

¹⁷³ EURACTIV. Česko vo V4 nenašlo podporu. K jeho iniciatíve na nákup munície sa nepridá Slovensko ani Maďarsko. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/obrana-a-zahranicie/news/ceska-iniciativa-nakup-municie-pre-ukrajinu-slovensko-madarsko/>.

Z *Grafu 6* vyplýva, že dezinformačný naratív vykresľujúci Ukrajinu ako neonacisty štát bol najviac aktívny hneď po vypuknutí vojny na Ukrajine v mesiacoch január, február a marec 2022. Prvá korelácia sa dá predpokladať v období marec, kedy sa vykonali prieskumy SAV a Globsec Trends 2022. Tieto prieskumy zisťovali, koho slovenskí občania vnímajú ako vinníka za vojnu na Ukrajine. Významný nárast sme zaznamenali aj v období júl a august 2023, v ktorom čase sa konalo druhé kolo prieskumu SAV. Ďalší nárast sme zaznamenali aj v mesiacoch január a február 2023. 24. februára 2023 bolo prvé výročie vojny na Ukrajine a preto môžeme usúdiť zvýšenú aktivitu tohoto naratívu. Táto zvýšená aktivita komunikácie dezinformačných naratívov o neonacizme na Ukrajine mohla značným spôsobom ovplyvniť verejnú mienku, ktorá sa odzrkadlila na prieskumoch SAV a Globsec Trends 2022.

Dezinformačný naratív, ktorý tvrdil že dodávky zbraní Ukrajine iba predlžujú vojnu bol najviac aktívny vo februári 2022, v januári 2023 a februári 2023. Opäť spomíname mesiace február, kedy z dôsledku výročia vojny na Ukrajine môžeme predpokladať zvýšený výskyt tohto naratívu. V januári a februári 2023 sa konal prieskum EB 98 v ktorom až 56 % respondentov prehlásilo, že nesúhlasia s vojenskou pomocou Ukrajine. Predpokladáme, že medzi zvýšeným výskytom dezinformačného naratívu a prieskumom EB98 môže byť istá miera korelácie. Menší nárast výskytu naratívu o vojenskej pomoci Ukrajine sme mohli zaznamenať aj v septembri 2023, kedy sa konali voľby do NRSR. Aj v tomto prípade môžeme predpokladať, že sa naratív používal na získanie politických hlasov tesne pred voľbami.

Ako sme uviedli, korelácie nemusia znamenať kauzalitu. Na verejnú mienku vplýva viacero faktorov a preto sa teda nedá kvantitatívne vyčíslieť, do akej miery dezinformácie ovplyvnili verejnú mienku. Avšak podľa *Tabuľky 11* sa vývoj spokojnosti s reakciou vlády SR na situáciu na Ukrajine v mesiacoch október a november 2023 zlepšil. Toto zlepšenie vnímania reakcie vlády SR môže byť spôsobené so zložením vlády Smer-SD, Hlas a SNS, ktorá zásadne zmenila svoje postoje k vojenskej pomoci Ukrajine. Aj keď nevieme kvantitatívne určiť do akej miery sa dezinformácie podieľali na ovplyvnení verejnej mienky o Ukrajine, môžeme potvrdiť istú forma prepojenia týchto dvoch súvislostí.

Záver

Po dočítaní tejto práce môže byť čitateľovi zřejmé, že dezinformácie predstavujú významnú hrozbu pre Slovenskú republiku. Dokázali sme to našim výskumom, ako aj prieskumami Globsec Trends z ktorých vyplýva, že viac ako polovica občanov Slovenskej republiky dôveruje dezinformáciám. Zároveň sme našim výskumom demonštrovali dosah a efektivitu slovenských politických aktérov na sociálnych sieťach, túto demonštráciu sme si stanovil ako čiastková cieľ práce. Komunikácia slovenských politických aktérov sa preukázala ako manipulatívna a značne tendenčná, čo viedlo k polarizácii a radikalizácii spoločnosti. Potvrdiť to môžeme našim výskumom, kedy občania SR do značnej miery uverili skúmaným dezinformačným naratívom.

V teoretickej časti tejto práce sme popísali, ako sa vyvíjal dezinformačný ekosystém v Slovenskej republiky. Príchodom pandémie Covid-19 boli občania vystavený priamym dopadom dezinformácií. Vďaka nášmu kvalitatívnemu výskumu, ktorý sme sprostredkovali sériou rozhovorov s expertami na dezinformácie vieme povedať, že Covid-19 dezinformácie prichádzali z ruských spravodajských služieb. Ich úlohou bola destabilizácia krajiny Európskej Únie, skrz na mieru šitých propagačných naratívov. Tieto naratívy následne jednotlivé krajiny politicky destabilizovali, čo viedlo z narušeniu kohézie členských štátov. Následne prišla Rusko-ukrajinská vojna, v ktorej sa aktivita ruských dezinformačných kanálov zvýšila. Jej cieľom bola manipulácia verejnej mienky krajín Európskej Únie so snahou legitimizovať ruskú vojenskú agresiu na Ukrajine. Rétoriku pro ruskej propagandy prebrali viacerí politickí aktéri, ktorí ju inkorporovali do svojej komunikácie a z dezinformácií sa stal nástroj zabezpečenia politickej moci.

V druhej kapitole tejto práce sme si určili dve hypotézy. *Hypotézu 1: Dezinformácie ovplyvnili verejnú mienku v kontexte konfliktu na Ukrajine*, môžeme potvrdiť, nakoľko (aj) vďaka aktivite politických aktérov sa verejná mienka o Ukrajine značne zmenila. Toto tvrdenie môžeme potvrdiť víťazstvom strany Smer-SD vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2023. Dezinformácie zásadne prispeli k tomu aby mohol Róbert Fico zložiť vládu. Veľká časť voličov súčasnej koalície sa rozhodovali na základe dezinformácií.

Hypotéza 2: Komunikácia dezinformačných naratívov vyústí v prerušenie vojenskej pomoci Ukrajine je komplikovanejšia. Aj keď sa vláda Róberta Fica

nepridala k iniciatíve Českej republiky, Slovenská republika do istej miery naďalej podporuje Ukrajinu dodávkou zbraní a munície. Táto téma je vysoko aktuálna a zmena v otázke vojenskej pomoci Ukrajine môže prísť v nasledovných mesiacoch alebo rokoch. *Hypotézu 2* teda s aktuálne dostupnými informáciami nie je možné ani potvrdiť ani vyvrátiť. Práca a aj skúmaná problematika si preto požaduje hlbšie skúmanie a výskum do budúcnosti. Napriek tomu pokladáme ciele tejto práce za splnené.

Na záver uvedieme, že dezinformácie môžu skutočne poslúžiť ako nástroj medzinárodnej politiky. Vplyv ruskej propagandy na Slovensku je toho jasným dôkazom, nakoľko aj vďaka dezinformáciám sa do exekutívnych funkcií dostali viacerí politickí aktéri šíriaci pro ruské dezinformácie. Momentálna situácia sa do značnej miery môže javiť tragicky. Slovenský národ je v kontexte dezinformácií jednak obeťou, ale aj nástrojom pre ďalšie pokračovanie ruského hybridného pôsobenia. Slovensko bude musieť v nasledovných rokoch vyvinúť vysoké úsilie, aby sa vyliečilo z informačného chaosu, ktorý dezinformácie spôsobili. Avšak aktuálna situácia môže občanom Slovenskej republiky motivovať k akcií. Predsa len sám Sun Tzu vo svojom diele *Umenie vojny* povedal:

„Uprostred chaosu sa vždy nachádza aj príležitosť.“

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje

[1] GREGOR, Miloš – VEJVODOVA, Petra. *Najlepší kniha o fake news*. Brno: CPress, 2018, ISBN: 978-80-264-1805-4

[2] NOCUN Katharina - LAMBERLY Pia. *Falšovaná pravda*. Bratislava: N Press, 2021, ISBN: 978-80-99925-82-4

Internetové zdroje

[3] AKTUALITY. *Historik fašizmu: Tiso nebol fašista, Kotleba jednoznačne je*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/737020/historik-fasizmu-tiso-nebol-fasista-kotleba-jednoznacne-je-rozhovor/>

[4] AKTUALITY. *Prispievateľ Hlavných správ Bohuš Garbár vyzvedal pre Rusko, súd ho odsúdil na podmienku*. [cit. 2023-11-1]. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/uVMMKcO/prispievatel-hlavnych-sprav-bohus-garbar-vyzvedal-pre-rusko-sud-ho-odsudil-na-podmienku/>

[5] ATLANTIC COUNCIL. *Peace is impossible until Ukraine is safe from future Russian aggression*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/peace-is-impossible-until-ukraine-is-safe-from-future-russian-aggression/>

[6] AMROLLAHI Alireza – MCBRIDE Neil. *How to burst the bubble in social networks?* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/Alireza_Amrollahi/publication/331333116_HOW_TO_BURST_THE_BUBBLE_IN_SOCIAL_NETWORKS/links/5caee741a6fdcc1d498c20aa/HOW-TO-BURST-THE-BUBBLE-IN-SOCIAL-NETWORKS.pdf

[7] ANTIPROPAGANDA. *Dezinformačné weby sa priživovali na vražde Jána Kuciaka*. [cit. 2023-11-5]. Dostupné na: <https://antipropaganda.sk/dezinformacne-weby-sa-prizivovali-na-vrazde-jana-kuciaka/>

[8] ARIZONA STATE UNIVERSITY. *Information warfare and the future of conflict* [online]. 2020, Dostupné na:

- https://threatcasting.asu.edu/sites/default/files/2020-07/threatcasting-2020-The%20Future%20of%20Information%20Warfare-WEB_0.pdf
- [9] BBC. *Ukrainian MPs vote to oust President Yanukovich*. [cit. 2024-03-15]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-26304842>
- BERTELSMANN STIFTUNG. *The Visegrad Countries and “Post-Truth”*. [online]. 2017, Dostupné na: https://aei.pitt.edu/90423/1/PB2017_RUSpropaganda_Visegrad.pdf
- [10] BRITANNICA. *Facebook*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/money/Facebook>.
- [11] BRITANNICA. *The Russian invasion of Ukraine*. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Ukraine/The-Russian-invasion-of-Ukraine>
- [12] BRITANNICA. *Russia-Ukraine war*. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/event/2022-Russian-invasion-of-Ukraine#ref354585>
- [13] BRITANNICA. *The Maidan protest movement*. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://www.britannica.com/place/Ukraine/The-Maidan-protest-movement>.
- [14] BUFFER. *Social Media*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://buffer.com/social-media-terms/social-media>.
- [15] CAMBRIDGE DICTIONARY. *Filter Bubble*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/filter-bubble>
- [16] CAMBRIDGE DICTIONARY. *Hard power*. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/hard-power>
- [17] CAMBRIDGE DICTIONARY. *Soft power*. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/soft-power?q=soft-power>
- [18] ČIŽÍK, Tomáš – MASARIKOVÁ, Monika. *Cultural identity as tool of russian information warfare: examples from Slovakia* [online]. 2018, Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/325876967_CULTURAL_IDENTITY_A_S_TOOL_OF_RUSSIAN_INFORMATION_WARFARE_EXAMPLES_FROM_SLOVAKIA_in_Science_Military_12018
- [19] DATAREPORTAL. *Digital 2023: global overview report*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report>
- [20] DEBUNK. *'Military aid prolongs the war in Ukraine'*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.debunk.org/debunker-military-aid-prolongs-the-war-in-ukraine>

- [21] DEMOKRATI. *Kandidátka Demokratov*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.smedemokrati.sk/kandidatka/>
- [22] DENNÍK N. *Blaha na Telegram – pohľad za oponu*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/blog/3700745/blaha-na-telegram-pohlad-za-oponu/>
- [23] DENNÍK N. *Na Ukrajine hrdina, u susedov vojnový zločinec. Historici vysvetľujú, kto bol naozaj Bandera*. [cit. 2024-2-19]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/3204870/na-ukrajine-hrdina-u-susedov-vojnovy-zlocinec-historici-vysvetluju-kto-bol-naozaj-bandera/>
- [24] DENNÍK N. *Propagandu pre Hlavné správy píše Rus, ktorý sa chodí radíť do agentúry Kremľa* [cit. 2023-11-1]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/1288348/propagandu-pre-hlavne-spravy-pise-rus-ktory-sa-chodi-radit-do-agentury-kremla-odomknute/>
- [25] DIGITAL MARKETING INSTITUTE. *How Do Social Media Algorithms Work?* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://digitalmarketinginstitute.com/blog/how-do-social-media-algorithms-work>
- [26] DIPLO. *Soft power in 2023 geopolitics*. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na: <https://www.diplomacy.edu/resource/soft-power-the-means-to-success-in-world-politics/>
- [27] ELFOVIA. *Aký je rozdiel medzi dezinformáciou, misinformáciou a hoaxom?* [cit. 2023-10-2]. Dostupné na: <https://elfovia.newschool.sk/aky-je-rozdiel-medzi-dezinformaciou-misinformaciou-a-hoaxom-2>
- [28] EU DISINFO LAB. *Disinformation landscape in Slovakia*. [online]. 2023, Dostupné na: https://www.disinfo.eu/wp-content/uploads/2023/09/20230919_SK_DisinfoFS.pdf
- [29] EURACTIV. *Česko vo V4 nenašlo podporu. K jeho iniciatíve na nákup munície sa nepridá Slovensko ani Maďarsko*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/obrana-a-zahranicie/news/ceska-iniciativa-nakup-municie-pre-ukrajinu-slovensko-madarsko/>
- [30] EURONEWS. *In Ukraine, Stepan Bandera's legacy becomes a political football... again*. [cit. 2024-2-19]. Dostupné na: <https://www.euronews.com/my-europe/2021/03/19/in-ukraine-stepan-bandera-s-legacy-becomes-a-political-football-again>

- [31] EURONEWS. *Ukraine remembers Maidan square massacre 10 years on*. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://www.euronews.com/2024/02/20/ukraine-remembers-maidan-square-massacre-10-years-on>
- [32] EUROPEAN CENTRE OF EXCELLENCE FOR COUNTERING HYBRID THREATS. *Hybrid threats as a concept*. [cit. 2023-10-5]. Dostupné na: <https://www.hybridcoe.fi/hybrid-threats-as-a-phenomenon/>
- [33] EUROPEAN COUNCIL. *EU adopts new set of measures to respond to Russia's military aggression against Ukraine*. [cit. 2024-3-20]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/02/28/eu-adopts-new-set-of-measures-to-respond-to-russia-s-military-aggression-against-ukraine/>
- [34] EUROPEAN COMMISSION. *EU sanctions against Russia following the invasion of Ukraine*. [cit. 2023-10-22]. Dostupné na: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-sanctions-against-russia-following-invasion-ukraine_en
- [35] EUROPEAN COMMISSION. *Standard Eurobarometer 97 - Summer 2022*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2693>
- [36] EUROPEAN COMMISSION. *Standard Eurobarometer 98 - Winter 2022-2023*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2872>
- [37] EUROPEAN COMMISSION. *Standard Eurobarometer 99 - Spring 2023*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3052>
- [38] EUROPEAN COMMISSION. *Standard Eurobarometer 100 - Autumn 2023*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3053>
- [38] EUROPEAN COMMISSION. *Statement by President von der Leyen on further measures to respond to the Russian invasion of Ukraine*. [cit. 2024-3-20]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_22_1441
- [39] FACT CHECK. *The Facts on 'De-Nazifying' Ukraine*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.factcheck.org/2022/03/the-facts-on-de-nazifying-ukraine/>
- [40] FORBES. *How Russia rigged Crimean referendum*. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://www.forbes.com/sites/davidadesnik/2014/03/18/how-russia-rigged-crimean-referendum/?sh=6500c8696d41>
- [41] FOREIGN POLICY RESEARCH INSTITUTE. *The problem with soft power*. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na: <https://www.fpri.org/article/2020/09/the-problem-with-soft-power/>.

- [42] FOW MEDIA. *How Social Media Has Changed How We Communicate*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://fowmedia.com/social-media-changed-communicate/>
- [43] FRANCE24. *Did NATO 'betray' Russia by expanding to the East?* [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://www.france24.com/en/russia/20220130-did-nato-betray-russia-by-expanding-to-the-east>
- [44] GLOBÁLNE VZDELÁVANIE. *Čo dokáže lož*. [cit. 2023-10-29]. Dostupné na: <https://globalnevzdelavanie.sk/wp-content/uploads/2020/03/Metodick%C3%A9-materi%C3%A1ly-%C4%8CvO-2018-%C4%8Co-dok%C3%A1%C5%BE-lo%C5%BE.pdf>
- [45] GLOBSEC. *Globsec trends 2022*. [cit. 2024-1-4]. 2022, s. 3. Dostupné na: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2022-05/GLOBSEC-Trends-2022.pdf>
- [46] GLOBSEC. *Globsec trends 2023*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2023-05/GLOBSEC%20Trends%202023.pdf>
- [47] HOAXY A PODVODY. *Správa o dezinformáciách na Slovensku v roku 2023*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://files.vlastnawebstranka.websupport.sk/56/a5/56a59dbf-84a6-49b8-b85b-16b08218d221.pdf>
- [48] HOOTSUITE. *25 Social Media KPIs You Should Be Tracking and When*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: https://blog.hootsuite.com/social-media-kpis-key-performance-indicators/#What_are_social_media_KPIs
- [49] HOUSE OF COMMONS LIBRARY. *Conflict in Ukraine: A timeline (2014 - eve of 2022 invasion)*. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9476/CBP-9476.pdf>
- [50] HOUSE OF COMMONS LIBRARY. *Conflict in Ukraine: A timeline (current conflict, 2022 – present)* [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9847/>
- [51] HNONLINE. *Kto radí premiérovi?* [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://hnonline.sk/slovensko/96127271-kto-radi-premierovi-fico-si-za-poradcu-vybral-konspiratora-miesto-zabezpecil-aj-bratrancovi>
- [52] HNONLINE. *Ukrajinské médiá sa rozhorčili nad premiérovými výrokmi: "Fico sa postavil na Putinovu stranu,"* [cit. 2024-3-29]. Dostupné na:

- <https://hnonline.sk/slovensko/96132996-ukrajinske-media-sa-rozhorcili-nad-premierovymi-vyrokmi-fico-sa-postavil-na-putinovu-stranu-pisu>
- [53] INFOSECURITY. *Slovakia: Annual report on disinformation 2021*. [online]. 2021, Dostupné na: <https://infosecurity.sk/wp-content/uploads/2022/02/Vyrocnasprava-ENG-1.pdf>
- [54] INFOSECURITY. *Slovenské dezinformačné weby ako piliere proruských naratívov na Slovensku*. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://infosecurity.sk/dezinfo/slovenske-dezinformacne-weby-ako-piliere-proruskych-narativov-na-slovensku/>
- [55] INFOSECURITY. *Vražda Jána Kuciaka a jeho snúbenice je naďalej cieľom konšpiračných teórií*. [cit. 2023-11-5]. Dostupné na: <https://infosecurity.sk/fact-checks/vrazda-jana-kuciaka-a-jeho-snubenice-je-nadalej-cielom-konspiracnych-teorii/>
- [56] INTERNATIONAL JOURNAL OF COMMUNICATION UNIVERSITY OF SOUTHERN CALIFORNIA. *News Media and the Emotional Public Sphere*. [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/6785/2345>
- [57] KONŠPIRÁTORI. *Ereport*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://konspiratori.sk/stranka/1059>
- [58] KONŠPIRÁTORI. *Hlavné správy*. [cit. 2023-11-1]. Dostupné na: <https://konspiratori.sk/stranka/1>
- [59] KONŠPIRÁTORI. *Infovojna*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://konspiratori.sk/stranka/749>
- [60] KONŠPIRÁTORI. *Zem a vek*. [cit. 2023-10-29]. Dostupné na: <https://konspiratori.sk/stranka/4>
- [61] LIBCOM. *The Edelweiss Pirates*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://libcom.org/article/edelweiss-pirates-1939-1945>
- [61] MATTHEW RENZE. *What Are Information Bubbles?* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://matthewrenze.com/articles/what-are-information-bubbles/>
- [62] MEDIA DEFENCE. *Misinformation, Disinformation and Mal-Information*. [cit. 2023-10-1]. Dostupné na: <https://www.mediadefence.org/ereader/publications/introductory-modules-on-digital-rights-and-freedom-of-expression-online/module-8-false-news-misinformation-and-propaganda/misinformation-disinformation-and-mal-information/>

- [63] MEDIUM. *Did Zelensky name a Ukrainian army brigade after a Nazi military unit?* [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: https://medium.com/@pitt_bob/did-zelensky-name-a-ukrainian-army-brigade-after-a-nazi-military-unit-ac90c6462bd4
- [64] MEDIUM. *Filter Bubbles in the Algorithm.* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://medium.com/@taramhrrsn/filter-bubbles-in-the-algorithm-shaping-and-reinforcing-user-opinions-while-limiting-exposure-to-fffa94c37cab>.
- [65] META. *About Meta.* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://about.meta.com/company-info/>
- [66] MINISTERSTVO OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Slovensko poskytne Ukrajine vojenský materiál a vytvorí na svojom území jednotku predsunutej aliančnej prítomnosti.* [cit. 2024-3-20]. Dostupné na: <https://www.mod.gov.sk/51050-sk/slovensko-poskytne-ukrajine-vojensky-material-a-vytvori-na-svojom-uzemi-jednotku-predsunutej-aliancnej-pritomnosti/>
- [67] MIT NEWS. *On Twitter, false news travels faster than true stories.* [cit. 2023-10-2]. Dostupné na: <https://news.mit.edu/2018/study-twitter-false-news-travels-faster-true-stories-0308>
- [68] NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Návrh vyhlásenia odsudzuje agresiu Ruska a vyjadruje podporu Ukrajine.* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=udalosti/udalost&MasterID=55958>
- [69] NATIONAL LIBRARY OF MEDICINE. *How weaponizing disinformation can bring down a city's power grid.* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7423072/>
- [70] NATIONAL LIBRARY OF MEDICINE. *Facebook's ethical failures are not accidental; they are part of the business model.* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8179701/>
- [71] NATO REVIEW. *NATO enlargement and Russia: myths and realities.* [cit. 2023-10-22]. Dostupné na: <https://www.nato.int/docu/review/articles/2014/07/01/nato-enlargement-and-russia-myths-and-realities/index.html>
- [72] NATO STRATEGIC COMMUNICATIONS CENTRE OF EXCELLENCE. *Defence strategic communications* [online]. 2015, ISSN 2500-9478. Dostupné na: <https://dair.nps.edu/bitstream/123456789/3586/1/SEC809-MKT-15-0039.pdf>

- [73] NÁRODNÝ BEZPEČNOSTNÝ ÚRAD. *Krátky slovník hybridných hrozieb*. [cit. 2023-9-30]. Dostupné na: <https://www.nbu.gov.sk/kyberneticka-bezpecnost/nbac-slovník-hybridne-hrozby/index.html>
- [74] NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION. *Countering hybrid threats*. [cit. 2023-10-5]. Dostupné na: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm
- [75] OECD. *Disinformation and Russia's war of aggression against Ukraine*. [cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/disinformation-and-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-37186bde/>
- [76] ODBOR KOMUNIKÁCIE A PREVENČIE PREZÍDIA POLICAJNÉHO ZBORU. *Správa policajného zboru o dezinformáciách na Slovensku v roku 2022*. [online]. 2022, Dostupné na: https://www.minv.sk/swift_data/source/images/sprava-o-dezinformaciach-sr-2022.pdf
- [77] POLITICO. *Slovakia risks succumbing to Russian disinformation, president warns*. [cit. 2023-12-28]. Dostupné na: <https://www.politico.eu/article/eu-risks-losing-slovakia-russia-disinformation-president-zuzana-caputova/>
- [78] PONDER360. *Myth: The West staged a coup to overthrow the Ukrainian government in 2014*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://static.poder360.com.br/2022/02/2014-Coup-1.pdf>
- [79] POSTOJ. „Ani náboj Ukrajine,“ vyhlasuje Fico. No vojna je šanca pre naše zbrojárstvo. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://www.postoj.sk/127634/ani-naboj-ukrajine-vyhlasuje-fico-no-vojna-je-sanca-pre-nase-zbrojarstvo>
- [80] PRAVDA. *Fico sa štvrtý raz stal premiérom. Z vlády bude podľa šéfa Smeru počuť suverénny slovenský hlas*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/686232-rozprava-sa-skoncila-matovic-natahoval-cas-menovanie-vlady-museli-posunut/>
- [81] PRAVDA. *Rostas dostal za hanobenie národa, rasy a presvedčenia peňažný trest*. [cit. 2023-10-29]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/536258-rostas-dostal-za-hanobenie-naroda-rasy-a-presvedceni-penazny-trest/>

- [82] PRAVDA. *Tri scenáre vývoja: Koľko nás stojí vojna na Ukrajine a koľko by nás stálo ruské víťazstvo.* [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/683159-tri-scenare-vyvoja-kolko-nas-stoji-vojna-na-ukrajine-a-kolko-by-nas-stalo-ruske-vitazstvo/>
- [83] READERS DIGEST. *Misinformation vs. Disinformation: How to Tell the Difference.* [cit. 2023-10-22]. Dostupné na: <https://www.rd.com/article/misinformation-vs-disinformation/>
- REPUBLIKA. *Kandidátna listina hnutia REPUBLIKA.* [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.hnutie-republika.sk/kandidatna-listina-volby-2023/>
- [84] REUTERS. *Putin vows to fight on in Ukraine until Russia achieves its goals.* [cit. 2023-10-22]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/europe/putin-tells-russians-war-ukraine-will-go-unless-kyiv-does-deal-2023-12-14/>
- [85] REUTERS. *Recalling Bucha deaths, Zelenskiy describes 'horrific' year in Kyiv region.* [cit. 2023-10-22]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/europe/recalling-bucha-deaths-zelenskiy-describes-horrific-year-kyiv-region-2023-03-30/>
- [86] REUTERS. *Ukraine's ex-president says he was blocked from leaving country.* [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraines-ex-president-says-he-was-blocked-leaving-country-2023-12-01/>
- [87] RT. *Zelensky decorates military unit with 'Nazi' title.* [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://archive.is/cKtdK#selection-989.10-989.60>.
- [88] SAV. *Kto je zodpovedný za vojnu na Ukrajine?* [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=services-news&source_no=20&news_no=10547
- [89] SAV. *Slovensko prežíva únavu zo solidarity.* [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=services-news&source_no=20&news_no=11450
- [90] SCIENCEDIRECT. *Combating disinformation on social media: A computational perspective.* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2772485922000229>
- [90] SITA. *Stránka Hoaxy a podvody Polícia SR je dlhodobo najsledovanejšou na Slovensku, dominantným zdrojom nepravd je Meta.* [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://sita.sk/stranka-hoaxy-a-podvody-policia-sr-je-dlhodobo-najsledovanejsou-na-slovensku-dominantnym-zdrojom-nepravd-je-meta/>

- [91] SME. *Dve nábojnice a žiadne stopy zápasu (celé vyhlásenie prokurátora)*. [cit. 2023-11-5]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/20789894/dve-nabojnice-a-ziadne-stopy-zapasu-cele-vyhlasenie-prokuratora.html>
- [91] SME. *Ficove reči o Sorosovi na ľudí zapôsobili*. [cit. 2023-11-5]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/22014352/prieskum-focus-pre-sme-kto-financoval-protesty-za-slusne-slovensko.html>
- [92] SME. *Kandidátka strany za ľudí (voľby 2020)*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2020/strany-a-kandidati/za-ludi>
- [93] SME. *Luboš Blaha*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.sme.sk/os/167258/lubos-blaha>.
- [94] SME. *Štefan Harabin*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.sme.sk/os/153668/stefan-harabin>
- [95] SME. *Vláda Eduarda Hegera*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/t/8653/vlada-eduarda-hegera>
- [98] SME. *Výsledky parlamentných volieb 2023*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2023/vysledky>
- [99] STARTITUP. *Vojna je americký hoax, tvrdil Blaha pred inváziou na Ukrajinu*. [cit. 2023-10-19]. Dostupné na: <https://www.startitup.sk/vojna-je-americky-hoax-tvrdil-blaha-pred-invaziou-na-ukrajinu-v-slusnej-krajine-by-uz-nebol-politikom-nesetril-ho-odbornik/>
- [100] SUN TZU. *Art of War*. [cit. 2023-9-30] s.53. Dostupné na: <https://archive.org/details/TheArtOfWarBySunTzu>
- [101] TASS. *Decision taken on denazification, demilitarization of Ukraine*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://tass.com/politics/1409189>
- [102] TASS. *Kiev regime controlled by West, neo-Nazis, Lavrov says*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://tass.com/politics/1411139>
- [103] TASS. *US' plans for more military aid to Kiev will only prolong conflict*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://tass.com/politics/1604687>
- [104] TASS. *West deliberately conceals information about victims in Donbass*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://tass.com/politics/1699811>
- [105] TERAZ. *Polícia sa v roku 2020 venovala aj vyvracaniu hoaxov*. [cit. 2023-12-23]. Dostupné na: <https://www.teraz.sk/slovensko/policia-sa-v-roku-2020-venovala-aj-vyvr/518171-clanok.html>

- [106] THE GUARDIAN. *Azov fighters are Ukraine's greatest weapon and may be its greatest threat.* [cit. 2024-2-19]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/10/azov-far-right-fighters-ukraine-neo-nazis>
- [107] THE GUARDIAN. *Putin says no peace until Russia's goals in Ukraine achieved.* [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2023/dec/14/vladimir-putin-peace-russia-ukraine-president>
- [108] THE WASHINGTON POST. *Don't forget how the Soviet Union saved the world from Hitler.* [cit. 2023-10-22]. Dostupné na: <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2015/05/08/dont-forget-how-the-soviet-union-saved-the-world-from-hitler/>
- [109] THE WASHINGTON POST. *How Facebook shapes your feed?* [cit. 2024-3-28]. Dostupné na: <https://www.washingtonpost.com/technology/interactive/2021/how-facebook-algorithm-works/>
- [110] THE WASHINGTON POST. *Zelensky says 31,000 Ukrainian troops have been killed since invasion.* [cit. 2024-3-22]. Dostupné na: <https://www.washingtonpost.com/world/2024/02/25/ukraine-war-casualties-zelensky-russia/>
- [111] TREND. *Heger: Ukrajine treba pomáhať ďalej, je to aj v záujme Slovenska.* [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/heger-ukrajine-treba-pomahat-dalej-je-to-aj-zaujme-slovenska>
- [112] TREND. *Chronológia ruskej agresie voči Ukrajine od anexie Krymu až po otvorenú vojnu.* [cit. 2023-10-15]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/chronologia-konfliktu-medzi-ruskom-ukrajinou-roku-2014>
- [113] UKRAJINSKA PRAVDA. *WSJ analyses Putin's demands for peace from 2022: turn Ukraine into neutral state.* [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/03/1/7444515/>
- [114] UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS. *Conflict-related civilian casualties in Ukraine.* [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-02/Conflict->

related%20civilian%20casualties%20as%20of%2031%20December%202021%20%28rev%2027%20January%202022%29%20corr%20EN_0.pdf?fbclid=IwAR0Y8eLWg0AqkAzsj6m3l6QYxeIg9V1LsW8X7vxqimrjaYv5aGTY37v3Fos.%20UNITED%20NATIONS

[115] UKRAJINE. *Civilian Deaths In Ukraine War Top 10,000, UN Says*.

[cit. 2023-10-22]. Dostupné na: <https://ukraine.un.org/en/253322-civilian-deaths-ukraine-war-top-10000-un-says>

[116] VAIA. *Hard power*. [cit. 2023-10-12]. Dostupné na: <https://www.hellovaia.com/explanations/geography/superpowers-of-the-world/hard-power/>

[117] WIKIPEDIA. *Eduard Chmelár*. [cit. 2024-1-4]. Dostupné na: https://sk.wikipedia.org/wiki/Eduard_Chmel%C3%A1r

[118] WIKIPEDIA. *Майдан*. [cit. 2024-03-15]. Dostupné na: <https://en.wiktionary.org/wiki/%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%B4%D0%B0%D0%BD#Ukrainian>

[119] WIKIPEDIA. *Parlamentní volby na Ukrajině 2014*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Parlamentn%C3%AD_volby_na_Ukrajin%C4%9B_2014

[120] WIKIPEDIA. *Parlamentní volby na Ukrajině 2019*. [cit. 2024-3-29]. Dostupné na:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Parlamentn%C3%AD_volby_na_Ukrajin%C4%9B_2019

[121] WIKIPEDIA. *Zem a vek*. [cit. 2023-10-29]. Dostupné na: https://sk.wikipedia.org/wiki/ZEM_%26_VEK

[122] WORLD101. *What is soft power?* [cit. 2023-10-12]. Dostupné na: <https://world101.cfr.org/foreign-policy/tools-foreign-policy/what-soft-power>

[123] YOUTUBE. *Rostás (ZEM A VEK) žiada ruského veľvyslanca o podporu na médium a politiku*. [cit. 2023-10-29]. Dostupné na:

https://www.youtube.com/watch?v=0t2yAax3_2s&t=3s&ab_channel=JurajSmatana

[124] ZEIT ONLINE. *Gorbatschow sieht in Nato-Osterweiterung keinen Wortbruch*.

[cit. 2024-2-18]. Dostupné na: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2014-11/nato-osterweiterung-gorbatschow>

[125] ZIVE. *Blaha je prvým slovenským politikom, ktorý bol zablokovaný na FB za nenávistné prejavy.* [cit. 2024-3-29]. Dostupné na: <https://zive.aktuality.sk/clanok/6xFJw0A/blaha-je-prvym-slovenskym-politikom-ktory-bol-zablokovany-na-fb-za-nenavistne-prejavy/>

Prílohy

Príloha č. 1: Prepis rozhovoru s Mariánom Majerom

Ako sa vnímajú dezinformácie na úradoch a ministerstvách?

Dezinformácie sú momentálne vnímané veľmi intenzívne, predovšetkým po zmene Igora Matoviča za Eduarda Hegera na poste premiéra. Od roku 2020 vzniklo viacero útvarov a inštitúcií zameraných na strategickú komunikáciu a boj s dezinformáciami, napríklad Odboj boja proti HH alebo Stratcomm na Úrade vlády. Taktiež v roku 2021 na základe spoločnej iniciatívy viacerých expertov vznikol Akčný plán koordinácie boja proti HH, ktorý predstavuje širšiu stratégiu k riešeniu tejto problematiky.

Prečo sú v SR dezinformácie také úspešné?

Historický vývoj SR, ktorý bol silne poznačený komunizmom a socializmom hrá veľkú rolu. Okrem iného tu máme politických aktérov, ktorí prebrali určitú vlnu komunikácie, podobnú tej socialistickej. Zároveň títo politickí aktéri dokážu na podobených normatívoch a frázach efektívne získavať hlasy.

Jedným z dôvodov prečo sú dezinformácie na území SR tak úspešné, môže byť aj slabý nátlak na podporu kritického myslenia na školách.

Kurikulá neboli pripravené na učenie kritického myslenia, určite to je jedným z faktorov. Podpora kritického myslenia na slovenských školách je doslova neexistujúca. Ak sa chce SR z tohto problému dostať, malo by zapracovať predovšetkým tu.

Aký podiel na tomto celom mala Ruská ambasáda?

Vplyv Ruskej ambasády je značný, je to vidieť podporou alternatívnych médií ako napríklad Zem a Vek, ktorý tu už od roku 2014 pripravoval pôdu pre ruskú propagandu. MZV môže komentovať, každopádne nová vláda s tým nebude nič robiť. MZV môže vstupovať do kapacít. MZV malo viac diplomatický prístup.

Ako moc sa prispôbujú ruská propaganda v priebehu času?

Ruské dezinformačné naratívy sú vo veľkej miere rovnaké a vyvíjajú sa iba minimálne na základe aktuálneho diania vo svete.

Myslíte si, že momentálny stav odboja proti dezinformáciám je dostačujúci?

Rozhodne nie, táto téma je v SR dlhodobo zanedbávaná a preto nebolo ľahké vytvoriť všetky inštitúcie a útvary odznova. Za 3 roky vlády Eduarda Hegera sa zvýšil rozpočet na boj s HH zo 100 000 € na 500 000 €. Bohužiaľ je pravdepodobné, že tento rozpočet sa bude po zmene vládnej garnitúry drasticky znižovať.

Ako zvýšiť úspešnosť spomínaných inštitúcií a útvarov?

Najdôležitejšie vládne inštitúcie v boji s dezinformáciami sú: Stratcomm, Vojenské spravodajstvo, Národné bezpečnostné centrum a Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Ich úspešnosť by sme dokázali zvýšiť prehĺbením komunikácie medzi jednotlivými útvarmi a vytvorením širšej stratégie na boj proti HH.

Ktoré ministerstvá by mali dostať zvýšený rozpočet, na to aby sme zabránili šíreniu dezinformácií a ich prevencii?

Kľúčové ministerstvá, ktoré by sa mali podporovať sú Ministerstvo školstva, Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a Ministerstvo obrany.

Príloha č.2: Prepis rozhovoru s Matejom Kandríkom

Ako proti dezinformáciám bojujete v Adapt institute?

Adapt Institute vznikol zo Slovenského inštitútu pre bezpečnostnú politiku a Stratpol-u. Obe inštitúty sa venovali téme dezinformácií pomerne intenzívne na viacerých úrovniach. Náš najvýraznejší príspevok je portál Infosecurity.sk. Projekt Infosecurity.sk je zameraný na osvetu smerovanú pre bežnú laickú verejnosť, projekt nie je mierený na expertnú cieľovú skupinu, na to funguje think-tank Adapt Institute. Z našich aktivít by som spomenul vyvracanie mýtov o EÚ, propagácia NATO, projekt Storočie.sk, ktorý sa snaží propagovať pozitívne príbehy z histórie SR.

Odkedy vnímate dezinformácie ako hrozbu pre slovenskú verejnosť?

Pred pandémiou Covid-19 bola téma dezinformácií na okraji politického a spoločenského záujmu. Boli tu ľudia, ktorí sa tejto téme venovali, ale táto téma bola vnímaná ako forma politiky. Zásadnou zmenou bol práve Covid, ktorý dal každému osobnú až intímnu skúsenosť, čo sú dezinformácie a čo môžu dezinformácie môžu spôsobiť. Práve téma Covid dost' ovplyvnila a posunula spoločenskú debatu o dezinformáciách. Hneď po pandémii sme tu mali vojnu na Ukrajine, kedy sa téma vyvinula aj k horšiemu aj k lepšiemu.

Ako sa téma vyvinula k lepšiemu? Bolo to odolnosťou inštitúcií, ktoré sa venovali dezinformáciám?

Od volieb v roku 2020 tu bola iniciatíva vyvinúť určitý inštitucionálny rámec na viacerých rezortoch a inštitúciách, ktorý sa chcel venovať strategickej komunikácii a dezinformáciám. Tento rámec bol dlhodobo absentujúci v oblasti štátnej sféry.

Ako sa vyvíjali ruské dezinformačné naratívy v priebehu rokov?

Viacere z nich sa nezmenili a zaujímavá je na nich práve ich kontinuita. Medzi hlavné dezinformačné naratívy ruskej propagandy pokladáme:

- RF chce iba denacifikovať Ukrajinu. S týmto naratívom RF pracuje už dlhodobo, viaže ho na kultúrne a historické hodnoty a ruskú identitu. RF sa dlhodobo prezentuje ako krajina ktorá porazila fašizmus - Ukrajinský fašizmus/Denacifikácia Ukrajiny (historický naratív).
- Vojnu vyprovokovalo Nato a USA. RF je obkľúčovaná, RF sa bráni, RF je v ohrození – nejde teda o konflikt RF a Ukrajiny, ale RF a kolektívny západ (geopolitický naratív)
- Západ je dekadentný, slabý, zvrátený, progresívny. RF je antitéza západu – tradičné a silné RF (ideologický naratív)

Ako by ste popísali dezinformačných aktérov pôsobiacich v SR?

Dezinformační aktéri sú buď politickí alebo nepolitickí. Politických aktérov rozdeľujeme viacerou skupín, spomenul by som dve:

- Oportunistickí aktéri. Táto skupina vidí, že dezinformačné naratívy na voličov fungujú a prinesú hlasy. Títo aktéri využívajú ruské naratívy bez vrúcnosti k RF alebo bez preukázateľných prepojení na RF . Teda jedná sa o aktérov, ktorý toto využívajú pre svoj vlastný politický kapitál a mobilizáciu voličov.
- Pro-Ruskí aktéri. Politici ktorí sa netaja svojimi sympatiami voči Rusku a majú k tejto ideii veľmi blízko, no o politickej alebo finančnej blízkosti môžeme len špekulovať aj keď značné náznaky tam sú. Medzi týchto aktérov môžeme zaradiť stranu Vlasť, konkrétnych jednotlivcov z ESNS (Marián Kotleba), Republika (Tomáš Špaček) a SNS (Andrej Danko).

Z úspešnosti oboch skupín nám vychádza, že pro ruská afinita, ktorá je v slovenskej spoločnosti prítomná, nie je o pro ruskosti, ale skôr o anti západnosti.

Sú momentálne projekty na boj s dezinformáciami dostačujúce?

Dostatočné kapacity na boj s dezinformáciami tu nikdy neboli. Hlavným problémom je, že nám chýbala širšia stratégia a kooperácia. Treba spraviť komplexnú analýzu vzdelávacieho procesu a kultúrnych vzorcov a na základe toho vypracovať asymetrickú prístup k riešeniu dezinformácií. Ďalším problémom je, že ľuďom chýba dôvera v inštitúcie. Preto treba zvýšiť dôveru v inštitúcie na to aby sme dokázali

znižit' dôveryhodnosť dezinformácií.

Mali by sa inštitúcie a projekty zamerané na boj s dezinformáciami obávať?

Po zmene vlády môžeme očakávať 3 scenáre:

- Projekty a inštitúcie zamerané na boj s dezinformáciami budú využívané na vlastnú agendu súčasnej vládnucej garnitúry.
- Projekty budú pozastavené, alebo zrušené.
- Projekty zostanú fungovať so zníženými kapacitami a kompetenciami.

Príloha č.3: Prepis rozhovoru s Victorom Breinerom

Kedy ste začali vy osobne vnímať dezinformácie?

Na prelome rokov 2013/2014 súvislosti anexie Krymu, kedy som ako novinár pracoval na území Ukrajiny. Zúčastnil som sa aj Majdanu, následne som prešiel do Donetska a Luhanska. Tam som videl obrovský kontrast medzi ľuďmi tej istej krajiny. Na Majdane som videl odhodlanie ľudí ísť smerom západu. Na druhej strane na území Donecka Luhanska sa ľudia chopili sa zbraní, aby bránili svoje rodiny a tradície pravcov proti neonacistickou komunite, ktorá sa zmocnila vlády v Kyjeve. Tieto myšlienky sú výsledkom šesť mesačného ruského pôsobenia na tomto území. Na území Luhanska bolo priamo vidieť, ako sa po Majdane vyplí oficiálne informačné kanály, a obyvatelia tohto územia začali plne prijímať ruskú propagandu. Práve tam som videl, že stačí šesť až osem mesiacov tvrdej propagandy, na to aby ste mierumilovného človeka premenili na sfanatizovaného poslucháča, ktorý uverí takmer hocičomu.

Ako začali dezinformačné aktivity na území SR?

RF začalo v roku 2012 iniciačné rozhovory s osobami ako napríklad Tibor Eliot Rostas alebo Sopko. Následne sa toto prostredie vyvíjalo až do roku 2019. Na základe viacerých kvantitatívnych výskumov vieme povedať, že Covid-19 dezinformácie prichádzali z ruských spravodajských služieb. Ich úlohou bola destabilizácia krajiny EÚ, skrz na mieru šitých propagačných naratívov. Tieto naratívy následne jednotlivé krajiny politicky destabilizovali, čo viedlo z narušeniu kohézie členských štátov. Jedným z hlavných naratívov bolo spochybňovanie vakcín. Aj vďaka tomuto dezinformačnému bombardovaniu padla vláda Igora Matoviča.

Aké sú hlavné dôvody, prečo sa v SR tak darí dezinformáciám?

Preto lebo naša spoločnosť bola posledných 10 rokov slabo, až minimálne informovaná o tejto problematike. Môžeme teda povedať, že SR sa v rámci svojej obrannej politiky téme kognitívnej bezpečnosti vôbec nevenovala a téma kognitívnej obrany nebola súčasťou výbavy strategického myslenia slovenského bezpečnostného aparátu. Máme tu pár aktivistov a organizácií z mimovládneho sektora no je to veľmi nedostačujúce. V dnešnej dobe má 72% populácie SR FB profil, preto je téma kognitívnej bezpečnosti kľúčová zachovanie demokracie v SR.

Sú tam nejaké iné dôvody, prečo je SR tak lákavé pre dezinformačných agentov?

Ďalším dôvodom prečo je SR tak zraniteľná v kognitívnej doméne, je že sme nedokázali skompletizovať a vyrozprávať príbeh modernej SR. SR teda nevie, aký je jeho príbeh a aké sú jeho hodnoty. Idea slovenského nacionalizmu a patriotizmu, ktorá vychádza zo štúrovcov je zastaraná a v dnešnej modernej a globalizovanej spoločnosti de facto nepoužiteľná. Dnes je SR súčasťou niekoľkých organizácií, spoločenstiev a dohôd. Týmto spoločenstvám sme dobrovoľne delegovali časť našej suverenity pre určité výhody a benefity. Práve otázka delegovania suverenity je to, na čom si dezinformačná scéna zakladá svoje argumenty. RF odmieta delegovať svoju suverenitu a prezentuje príklad riadenia štátu silným vládcom ako je Vladimir Putin. Práve táto predstava riadenia štátu nestojí na liberálno-demokratických hodnotách otvorenej spoločnosti.

Kde vidíte hlavné nedostatky v oblasti boju proti dezinformáciám?

Jeden z hlavných problémov je komponent proporcie, ktorý sa zaoberá otázkou, ak vypracujeme kvalitnú analýzu, koľko ľudí si ju prečíta? Toto pokladám za kameň úrazu v boji proti dezinformáciám. Všetky tieto projekty fungujú čisto v online priestore. Najviac ľudí, ktorí veria dezinformáciám pochádza z rurálneho prostredia, kde sú potrebné offline kampane a aktivity. Pre kvalitné podchytenie problému teda treba multivektorový prístup spôsobu prihovárania sa k respondentom.

Príloha č.4: Prepis rozhovoru s Tomášom Kriššákom

Kedy začali dezinformačné aktivity na Slovensku?

Dezinformácie ako fenomén sú vo svete stovky rokov. No v roku 2013 sa RF pripravovala na to, že sa Ukrajina bude pripravovať na vstup do EÚ, aby sa vymanila zo ruskej sféry vplyvu. RF sa zároveň pripravovala, že v tomto období bude na

Ukrajine vojensky aktívne a s touto prípravou museli prísť aj isté informačné operácie, ktoré sa začali diať v rámci celého EÚ regiónu. Na Slovensku v tomto období vznikli rôzne entity, ktoré sa venovali preberaniu a šíreniu ruskej propagandy. Spomeniem napríklad Zem&Vek a Hlavné správy, kde po analýze obsahu môžeme bolo zrejme že ide o silne tendenčné pro ruské médiá. Potom prišiel rok 2018, kedy sa odohrala vražda Jána Kuciaka a Martiny Kušnírovej. Počas tohto obdobia došlo k otrasu v rámci slovenskej politickej scény a mocenského rozloženia. Porazené strany, ako napríklad strana Smer-SD, v plnej miere prešli na silne tendenčné myšlienkové prúdy, ktoré boli pre slovenskú populáciu čoraz viac sympatické. Tieto strany začali dezinformácie inkorporovať do svojej politickej komunikácie a z dezinformácií sa stal nástroj zabezpečenia politickej moci.

Aké sú hlavné dôvody, prečo sa na Slovensku tak darí dezinformáciám?

Slovensko je rurálna krajina, kde dominujú malé mestá a obce. Slovensko je zároveň mladá spoločnosť, nemáme tu zabehnuté rôzne inštitúcie, čo vytvára celú radu zraniteľností. Na Slovensku chýba strašne veľa vecí, ktoré by pomohli vytvárať podmienky pre informačnú bezpečnosť. Slovensko má minimum legislatívy zameranej na boj s dezinformáciami. Chýba tu politická kultúra a de facto téma, ktorá ma byť verejným záujmom je silno spolitizovaná. Nakoniec by som spomenul, že Slovensko je zamorené aktérmi, ktorí zneužívajú tieto zraniteľnosti, aby beztrešne proaktívne a cieľavedome vytvárali obsahy a ovplyvňovali nimi verejnosť. Zároveň na Slovensku prevláda vysoká nedôvera voči verejným inštitúciám. Keď spojíme všetky tieto faktory, vznikne takzvaný smrtiaci koktejl, pre informačnú bezpečnosť.

Ako sa zmenili proti dezinformačné aktivity po zmene vlády?

Mimo stránky Hoaxy a Podvody, ktorá spadala pod Políciu SR, tak z prostredia štátnej správy neprichádzali reakcie, ktoré by na túto hrozbu dokázali reagovať. Štvrtá vláda Róberta Fica znefunkčnila orgány venujúce sa tematike dezinformácií. Kognitívne zasiahnutá krajina, ako je SR si v najbližších rokoch bude musieť vytrénovať stovky odborníkov, ktorí sa tejto oblasti budú aktívne venovať mnohým činnostiam od analytickej práce cez strategickú komunikáciu až po terapeutickú pomoc.

Ako prinavrátiť dôveru v Slovenské inštitúcie?

Slovensko je krajina, kde ľudia boli dlho zvyknutí, že ak tu niečo funguje, tak to je za použitia korupčných metód – tu vzniká nedôvera v inštitúcie. Avšak je dôležité podotknúť, že tento problém je rozsiahlejší. Nejde iba o samostatné inštitúcie ale aj

obyvateľov samotných. Je to problém spoločensko-kultúrny. Ľudia sa cítia nevypočutí, a preto sa niektorí kognitívne zraniteľní obyvatelia uchýľujú k dezinformačným prúdom a myšlienkam. Slovensko musí byť pre svoju budúcnosť samo presvedčené v proces vnútorného uzdravenia.

Príloha č.5: Prepis rozhovoru s Vladimírom Šnidlom

Do akej miery ovplyvnili dezinformácie parlamentné voľby v Slovenskej republike v roku 2023?

Dezinformácie zásadne prispeli k tomu aby mohol Róbert Fico zložiť vládu. Veľká časť voličov súčasnej koalície sa rozhodovali na základe dezinformácií. Vďaka dezinformáciám veľká časť obyvateľov SR uverila, že problémy SR sú úplne iné ako tie, ktoré sa ich skutočne dotýkajú. Týmito dezinformáciami sa stranám súčasnej koalície podarilo odvrátiť pozornosť od káuz strany Smer SD.

Aké konkrétne príklady dezinformácií sa širili počas volebnej kampane?

Denník N spolu s agentúrou Ipsos v máji 2023 sprostredkoval prieskum, kde sme riešili problémy, ktoré trápia Slovensko. Voliči strán SNS, Republiky a Smeru SD označili, že hlavné problémy Slovenska sú mimovládne organizácie alebo George Soroš.

Boli prijaté opatrenia na boj proti dezinformáciám po voľbách, poprípade boli vyvinuté určité aktivity a kampane na podloženie dôveryhodnosti volieb?

Ministerstvo vnútra sa snažilo komunikovať, že voľby prebehnú transparentne. V tomto čase mal štát určité kompetencie, vďaka ktorým sa snažil vyvíjať rôzne kampane na aktivity, ktoré garantovali transparentnosť a integritu volieb.

Akú úlohu hrajú sociálne siete pri šírení dezinformácií?

Sociálne siete sú hlavnou arénou, pre šírenie dezinformácií a poloprávď. Na SR sú to predovšetkým sociálne siete FB, TG, Tik Tok a Youtube. Róbert Fico má svoje tradičné jadro ku ktorému si pribalil ďalšie voličské skupiny, ktoré viac počúvajú na konšpiračné teórie a tieto skupiny sú predovšetkým na týchto sociálnych sietiach. Pred parlamentnými voľbami sa Róbertovi Ficovi na FB podarilo vytvoriť niekoľko úspešných videí, kde komunikoval, že nešíri ruskú propagandu a má iba svoj vlastný názor na dané problematiky. Touto zmenou rétoriky Róbert Fico značne uškodil stranám, ako napríklad Republika, ktorých voliči sa tesne pred voľbami rozhodli podporiť radšej stranu Smer SD.

Zaznamenali ste, že by sa vplyv tradičných médií a novín znížil v kontexte vývoja sociálnych sietí?

Vplyv tradičných médií je značne nižší, ako tomu bolo pred desiatimi rokmi, práve vplyvom sociálnych sietí. Je tu veľká časť populácie, ktorá nečíta tradičné médiá a konzumujú informácie predovšetkým zo sociálnych sietí.

Príloha č.6: Prepis rozhovoru s Petrom Dubóczim

Slovensko sa vydáva cestou etatizmu a anti západu. Čo tieto faktory hovoria o slovenskej populácii?

Faktorov je viacero, ale do veľkej miery je to výsledok chaosu, ktorý vidíme u slovenskej populácie. Tento chaos môže vychádzať z nespokojnosti s tým, ako sa Slovensko transformovalo v rámci svojej demokratizácie. Slováci sú stále zvyknutí na silného lídra, ktorý sa o nich postará, tak ako tomu bolo za komunizmu. Počas kapitalizmu, každý občan zodpovedá za svoju budúcnosť. Aj vďaka tomuto dôvodu s značná časť populácie nenašla pozitívny vzťah ku demokracii a kapitalizmu. Z tohto faktu môžeme predpokladať, prečo slovenskí občania inklinujú k autokratickým režimom. Druhým faktorom je značná ruská propaganda, ktorá podsúva ideu spomienkového optimizmu. S touto propagandou sa spájajú aj techniky ako napríklad historický revizionizmus a negatívne sentiment voči západu. Samozrejme do veľkej miery do tohto problému prispieva aj technologický vývoj a značné informačné preťaženie. Kapacity a schopnosti slovenského národa nedokážu za týmto technologickým vývojom stíhať. Aby sme to zhrnuli, slovenský národ je v tomto probléme jednak obeťou, ale na druhej strane aj nástrojom pre ďalšie pokračovanie ruského hybridného pôsobenia.

Je pomerne známe, že ruská propaganda prispôsobuje svoje naratívy, aby boli na mieru ušité jednej konkrétnej cieľovej skupine alebo krajine. Vedeli by ste túto fragmentáciu lepšie popísať?

Ruská propaganda sa snaží zamerať na tri cieľové skupiny:

- Obyvatelia Ukrajiny (východná/západná Ukrajina),
- Obyvatelia Ruska – argumentácia a ospravedlnenie ruskej agresie,
- Obyvatelia štátov západu – podkopávanie dôvery a narúšanie kohézie štátov EÚ.

Základ ruskej propagandy je postavený nie len na geopolitickom konflikte medzi západom a východom, je to aj konflikt hodnotový a ideologický. Ruská propaganda

sa dá zároveň rozdeliť na dve časti:

- Oslavná propaganda – glorifikovanie RF ako víťaza nad fašizmom,
- Očierňujúca propaganda – nálepkovanie nepriateľov, napríklad označenie Ukrajiny za neonacistickú.

Pomocou očierňujúcej propagandy sa RF podarilo penetrovat' všetky štáty EÚ, čím dokázali rozdeliť spoločnosť. Na základe historického revizionizmu RF efektívne dokázala vytvoriť falošnú predstavu o Ukrajine a vykreslila ju ako štát ovládaný neonacistami. Je dôležité spomenúť, že efektívnosť tohto naratívu je výrazne úspešnejšia v bývalých satelitných štátoch Sovietskeho Zväzu.

Vedeli by ste stručne popísať/vyvrátiť inklináciu Ukrajinských občanov k Štefanovi Banderovi? Poprípade ju nejak porovnať so Slováckmi, ktorí inklinujú k politickým stranám ako napríklad ĽSNS a Republika?

Štefan Bandera je kontroverznou osobnosťou Ukrajinskej histórie, napriek tomu bol v istom období Ukrajiny významným symbolom Ukrajinskej samostatnosti. Bol to Ukrajinský vojenský generál a politik. Nejdeme ospravedlňovať skutky Štefana Bandera, ktoré sú odsúdenia hodné. Napriek tejto skutočnosti je dôležité spomenúť, že Štefan Bandera bol pomocou ruskej propagandy vykresľovaný omnoho negatívnejšie. K téme podpory krajne pravicových strán je dôležité zdôrazniť, že od roku 2014 bolo zastúpenie krajne pravicových strán v Ukrajinskom parlamente značne obmedzené. Čo sa nedá povedať o SR, kde majú krajne pravicové strany, ako Republika alebo ĽSNS, omnoho väčšiu podporu, ako tomu je v Ukrajine. Môžeme spomenúť napríklad falošné pochody, ktorých sa zúčastňoval aj Marián Kotleba. Týmto argumentom by mohla ruská propaganda v budúcnosti označiť SR za neonacistický štát.

K druhému naratívu, dezinformátori odkazujú na mierové rokovania, viete nejak okomentovať tieto naratívy?

Niektorí dezinformační aktéri hovoria, že RF a Ukrajina boli dotlačené k vzájomnému vraždeniu Slovanov. Tento naratív vychádza z už spomínaného panslavizmu. Je dôležité zdôrazniť, že RF je agresor, ktorý zasiahol do nezávislosti a geografických hraníc Ukrajiny.

RF je zároveň hlavným aktérom, ktorý je strojcom pochybenia toho či sme skutočne vo vojne alebo nie. RF dlhodobo deklaruje, že vojna na Ukrajine nemá vojenské riešenie. Ale je dôležité sa zamyslieť, aké sú alternatívy. Momentálne sú dva mierové plány:

- Plán prezidenta Zelenského, o stiahnutí vojsk RF z územia Ukrajiny,
- Plán Medvedeva, ktorý sa nedá nazvať mierovým plánom a hovorí o kapitulácii Ukrajiny.

Plán RF, alebo teda Medvedeva by potvrdzoval návrat k videniu medzinárodného prostredia, ako súboru sfér vplyvu. Túto paradigmu zmenila práve RF a nie západ.